

Spółdzielnie socjalne na rzecz wspólnot samorządowych

Rekomendacje Ministra Pracy
i Polityki Społecznej, dokumenty
rządowe i samorządowe, przykłady

Spółdzielnie socjalne
na rzecz wspólnot
samorządowych

Spółdzielnie socjalne na rzecz wspólnot samorządowych

Rekomendacje Ministra Pracy
i Polityki Społecznej, dokumenty
rządowe i samorządowe, przykłady

Redakcja: Cezary Miżejewski, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych

Współpraca redakcyjna: Michał Sobczyk

Korekta: Michał Wójtowski

Projekt i skład: Kooperatywa.org

Zdjęcia: Oskar Jarzyna, Spółdzielnia Socjalna FAJNA SZTUKA

Na okładce: Chrześcijańska Spółdzielnia Socjalna NASZ DOMEK

Wydawca:

Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych

ul. Jasna 1, 00-013 Warszawa

biuro@ozrss.pl, www.ozrss.pl

we współpracy z Departamentem Pożytku Publicznego

Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa

pozytek@mpips.gov.pl, www.pozytek.gov.pl

Warszawa, listopad 2015 r.

Nakład: 8000 egz.

Druk: Spółdzielnia Socjalna NADruk

ISBN

druk 978-83-943471-4-7

pdf 978-83-943471-5-4

epub 978-83-943471-6-1

mobi 978-83-943471-7-8

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY (PUBLIKACJA BEZPŁATNA)

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone. Zezwala się na wykorzystanie tekstu zgodnie z licencją pod warunkiem zachowania niniejszej informacji licencyjnej oraz wskazania autorów i OZRSS jako właścicieli praw do tekstu.

Pełna treść licencji: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/pl/legalcode>

Publikację przygotowano w ramach projektu „System wzmacniania potencjału i kompetencji sektora spółdzielczości socjalnej oraz stworzenie sieci współpracy z instytucjami rynku pracy oraz pomocy i integracji”.

Publikacja wydrukowana na papierze wyprodukowanym w 100% z makulatury w technologii przyjaznej dla środowiska naturalnego.

Spis treści

I Rekomendacje Ministra Pracy i Polityki Społecznej – standardy współpracy jednostek samorządu terytorialnego ze spółdzielniami socjalnymi w zakresie realizacji usług społecznych użyteczności publicznej (w interesie ogólnym)

1. Dlaczego samorząd powinien zainteresować się nowymi możliwościami realizacji usług społecznych użyteczności publicznej	9
2. Czym są usługi społeczne użyteczności publicznej	15
3. Jak wdrożyć standard realizacji usług w jednostce samorządu terytorialnego	19
Faza 1: Diagnoza potrzeb społecznych	21
Faza 2: Program rozwoju usług społecznych	24
Faza 3: Wsparcie obywateli i JST na rzecz rozwoju usług	26
Faza 4: Sposób realizacji usług: partnerstwo, zlecenie, zakup	30
4. Rekomendacje do działań	37

II Materiały uzupełniające

1. Wybrane akty prawne	41
Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych	41
Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	49
Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020	68
2. Wytyczne horyzontalne Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju	71
Edukacja przedszkolna	71
Usługi opiekuńcze nad dziećmi do lat 3	79
Usługi socjalne	84
3. Przydatne materiały samorządowe	95
Uchwała nr 208/xxl12 Rady Powiatu Bydgoskiego	95
Zarządzenie nr 304 Prezydenta Miasta Torunia	100
Zarządzenie nr 1243/2015 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy	103
4. Program Rozwoju Usług Społecznych w Powiecie Świebodzińskim na lata 2015–2018	109
Wstęp	109
Rozdział I. Kontekst i diagnoza programu	110
Rozdział II. Cele programu rozwoju	116
Rozdział III. Kierunki interwencji publicznej – podejmowane działania	118
Rozdział IV. Plan finansowy programu	120
Rozdział V. Harmonogram programu	123

I

Rekomendacje Ministra Pracy i Polityki Społecznej

Prezentujemy Państwu, przyjęte 5 sierpnia 2015 roku, rekomendacje Ministra Pracy i Polityki Społecznej, które z założenia mają stanowić podstawę do wzmacniania współpracy samorządu terytorialnego i spółdzielni socjalnych w formule partycypacyjnej. Znaczenie i oddziaływanie tego dokumentu dotyczy także innych podmiotów ekonomii społecznej oraz organizacji należących do sektora pozarządowego.

Dokument stanowi ramy teoretyczne – metodycznie i merytorycznie kompletne – których faktyczną treść wyrażać będą rzeczywiste działania konkretnych wspólnot lokalnych.

Rekomendacje wpisują się w koncepcję i tworzenie społecznie odpowiedzialnego terytorium, które może mieć istotny wpływ na wzrost poziomu i jakości życia jego mieszkańców, między innymi poprzez kształtowanie aktywnych postaw społeczno-zawodowych, a także zwiększenie dostępności usług użyteczności publicznej.

Oprócz przesłanek o charakterze aksjologicznym, za przyjęciem i wdrażaniem rekomendacji przemawiają także argumenty pragmatyczne. Dzięki współpracy samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej, w tym spółdzielniami socjalnymi, możliwe jest lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów, wzmacniające konkurencyjność miejscowej gospodarki.

Krzysztof Więckiewicz
Dyrektor Departamentu
Pożytku Publicznego

– standardy współpracy jednostek samorządu terytorialnego ze spółdzielniami socjalnymi w zakresie realizacji usług społecznych użyteczności publicznej (w interesie ogólnym)

Zgodnie z art. 166 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jednostki samorządu terytorialnego w celu zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych wykonują zadania publiczne.

Zadania publiczne realizowane są zazwyczaj w formie świadczenia usług publicznych. Przedstawione rekomendacje mają na celu wzmocnienie wspólnot samorządowych jako wspólnoty mieszkańców poprzez doprowadzenie do jak najbardziej korzystnego i rzetelnego dostarczania ww. usług przy wykorzystaniu własnych zasobów kapitału społecznego. Umożliwi to lepsze i racjonalne zarządzanie środkami będącymi w dyspozycji jednostek samorządu terytorialnego.

Przedstawione standardy współpracy wskazują ścieżki działań, wkomponowane w rozwiązania prawne i finansowe związane z realizacją Strategii Europa 2020, które. Umożliwią one rozwój usług publicznych, opartych na rzeczywistych potrzebach społecznych, wielu niekomercyjnych wykonawcach i możliwościach finansowych samorządów.

1. Dlaczego samorząd powinien zainteresować się nowymi możliwościami realizacji usług społecznych użyteczności publicznej

Dlaczego kontekst europejski jest ważny dla naszych mieszkańców?

1. W dyskusji europejskiej coraz większą rolę odgrywa kwestia usług w interesie ogólnym (*Services of General Interest*), obejmujących usługi zarówno o charakterze gospodarczym, jak i niegospodarczym. W ramach kategorii usług w interesie ogólnym mieszczą się usługi w interesie publicznym, czyli takie, które bez interwencji publicznej nie byłyby świadczone lub byłyby świadczone na innych warunkach, gdy chodzi o jakość, bezpieczeństwo, przystępność cenową, równe traktowanie czy powszechność dostępu na rynku. Realizowanie ww. usług na zlecenie władzy publicznej wpływa na ich jakość oraz umiarkowaną cenę dzięki dofinansowaniu ze źródeł publicznych.
2. Usługi społeczne użyteczności publicznej, w szczególności usługi socjalne i zdrowotne, są istotną częścią Europejskiego Modelu Społecznego¹. Unia Europejska przyznaje im więc wysoki priorytet,

¹ Europejski Model Społeczny opiera się na dobrych wynikach gospodarczych, wysokim poziomie ochrony socjalnej, oraz edukacji i dialogu społecznym. U jego podstaw leżą wartości wspólne dla wszystkich Państw Członkowskich – demokracja, wolność i sprawiedliwość społeczna. Odwołanie się do tych wartości oraz do społecznej gospodarki rynkowej zostało po raz pierwszy dla całej Europy zapisane w Karcie Praw Podstawowych UE. Pomimo różnego rozłożenia akcentów wszystkie państwa członkowskie posiadają cechy państwa socjalnego, które w sumie tworzą europejski model społeczny. Są to:

- ▶ systemy zabezpieczeń społecznych na wypadek ciężkich zdarzeń losowych, oparte trwale na zasadzie solidarności;
- ▶ warunki pracy chroniące pracownika i sprzyjające zatrudnieniu, uregulowane ustawowo bądź poprzez zbiorowe układy pracy;
- ▶ prawo pracowników i ich przedstawicieli do uczestnictwa i współdecydowania w kwestiach ich dotyczących;
- ▶ systemy stosunków pracy oraz niezależny dialog między grupami społecznymi;
- ▶ usługi użyteczności publicznej. (Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego dotycząca komunikatu Komisji w sprawie Agendy Społecznej COM(2005) 33 końcowy).

Usługi społeczne użyteczności publicznej przyczyniają się do zapewnienie sprawiedliwości, spójności i integracji społecznej oraz równego traktowania wszystkich obywateli Unii Europejskiej. Ich świadczenie jest bardzo istotne dla partnerów w dialogu społecznym i obywatelskim, w szczególności dla organizacji nienastawionych na zysk. Kwestiami tymi intensywnie zajmuje się Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny. EKES ustanowił stałą grupę analityczną ds. usług świadczonych w interesie ogólnym i – w formie opinii (publikowanych w Dzienniku Urzędowym UE) – sformułował szereg miarodajnych propozycji, dotyczących podstaw prawnych, organizacji i świadczenia usług społecznych użyteczności publicznej.

Krzysztof Balon

Członek Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Skuteczne wychodzenie z ubóstwa, bezdomności i wielu innych sprzężonych problemów wymaga złożonej sieci usług społecznych. W jej budowie, koordynacji, działaniu i kontroli zasadnicze znaczenie mają jednostki publiczne i organizacje pozarządowe. Nowoczesna pomoc i integracja społeczna opierają się na modelu sieciowym, który zakłada partnerską i wielosektorową współpracę. Wartość dodana udziału organizacji pozarządowych to innowacyjność i elastyczność, wyrażająca się między innymi poprzez ekonomię społeczną. Polski Komitet Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu, do której należy 31 sieci krajowych i 18 organizacji europejskich, zrzesza największe polskie organizacje, których misją jest walka z ubóstwem i integracja społeczna. Europejska Sieć i Polski Komitet uznają za konieczną głęboką i trwałą współpracę w ramach sieci usług społecznych. Jej podstawą powinny być przede wszystkim zasoby społeczności lokalnych, a główną misją – wieloaspektowe włączenie osób w gorszej sytuacji.

Dr hab. Ryszard Szarfenberg

Prof. UW

Przewodniczący Polskiego Komitetu Europejskiej Sieci Przeciw Ubóstwu (EAPN)

<http://www.eapn.org.pl/>

co przekłada się zarówno na środki finansowe przeznaczane na ich realizację, jak i na preferencyjne rozwiązania prawne. W polskim prawie wkrótce znajdą się regulacje w zakresie zamówień publicznych i pomocy publicznej, wynikające z nowych dyrektyw unijnych². Należy także zauważyć, że jednym z priorytetów inwestycyjnych Europejskiego Funduszu Społecznego jest *ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym*. Dzięki tym i podobnym rozwiązaniom administracja publiczna na szczeblu lokalnym ma coraz większe możliwości zwiększania dostępu do usług społecznych użyteczności publicznej.

3. Rozwój usług społecznych z uwagi na uwarunkowania prawne i finansowe wymaga również odpowiedzi na pytanie, kto powinien być ich realizatorem. Nowe wyzwania i rosnąca liczba usług wskazują na brak możliwości realizowania wszystkich działań przez jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego. Część usług przekazuje się do realizacji podmiotom zewnętrznym, również z uwagi na chęć optymalizacji kosztów. Liczba zleczanych lub kupowanych usług (a zarazem środków na ich realizację) wzrasta z roku na rok.
4. Komisja Europejska wskazała wyraźnie, że cele, które chcemy osiągnąć w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej, muszą znaleźć odzwierciedlenie w sposobie ich organizacji i finansowania. W związku z tym należy wziąć pod uwagę, że:
  - ▶ zaspokojenie wielorakich potrzeb poszczególnych jednostek wymaga wszechstronności i personalizacji usług socjalnych, które muszą być opracowane i świadczone w sposób zintegrowany; często między odbiorcą usługi i usługodawcą istnieje osobista relacja;
  - ▶ przy definiowaniu i świadczeniu usługi trzeba uwzględnić różnorodność ich adresatów;
  - ▶ usługi socjalne świadczone w celu zaspokojenia potrzeb osób należących do słabszych grup społeczeństwa charakteryzuje często asymetryczny stosunek między usługodawcami i beneficjentami, odmienny od relacji między dostawcą handlowym a konsumentem;
  - ▶ usługi te często osadzone są w (lokalnych) tradycjach kulturowych, zatem wybiera się rozwiązania dostosowane do szczególnych cech lokalnej specyfiki, gwarantujące bliskość między usługodawcą a usługobiorcą, zapewniając jednocześnie równy dostęp do usług na całym terytorium;
  - ▶ usługodawcy często potrzebują dużej autonomii, by zaspokoić różne i zmieniające się potrzeby socjalne; z reguły usługi te opierają się na zasadzie solidarności i w dużym stopniu są uzależnione od

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE, oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, uchylająca dyrektywę 2004/17/WE, a także w pewnym zakresie Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/23/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania koncesji.

publicznego finansowania, co zapewnia równy dostęp, niezależnie od stanu posiadania czy dochodów;

- ▶ usługodawcy nienastawieni na zysk oraz wolontariat często odgrywają ważną rolę w świadczeniu usług socjalnych, wyrażając tym samym postawę obywatelską i przyczyniając się do integracji społecznej, spójności społecznej wspólnot lokalnych oraz do solidarności międzypokoleniowej³.

5. Przewidziano także wprowadzenie wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej w ramach programów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz preferencji dla tych podmiotów w przypadku realizacji przez nie usług społecznych użyteczności publicznej. Działania wspierające mogą być zapewnione w szczególności poprzez:

- ▶ rekomendowanie Komitetowi Monitorującemu Regionalne Programy Operacyjne (RPO) określonych kryteriów wyboru projektów ograniczających wsparcie w ramach danego konkursu wyłączenie do podmiotów ekonomii społecznej lub premiujących realizację projektów przez te podmioty;
- ▶ preferencje dla projektów partnerskich realizowanych przez administrację publiczną wspólnie z podmiotami ekonomii społecznej;
- ▶ zobowiązanie beneficjentów w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do zlecenia zadań na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁴, dokonywania zamówień z wykorzystaniem klauzul społecznych zgodnie z ustawą z 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych⁵, dokonywania zamówień u podmiotów ekonomii społecznej w przypadku zakupów nieobjętych ustawą Prawo zamówień publicznych⁶.

6. Warto zauważyć, że z nowych dyrektyw dotyczących zamówień publicznych, przyjętych przez Radę Unii Europejskiej 11 lutego 2014 r., wynika, że obok dotychczasowych klauzul społecznych pozwalających, by wykonawca do realizacji zamówienia publicznego zatrudnił osoby mające utrudniony dostęp do rynku pracy (art. 29 Ustawy – Prawo zamówień publicznych), wprowadzone będą dodatkowe rozwiązania prawne, dotyczące zamówień zastrzeżonych, które będą mogły również wspierać podmioty ekonomii społecznej (po spełnieniu określonych warunków). Zgodnie z nowymi dyrektywami dotyczącymi

Preferowanie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych, będzie realizowane poprzez kryteria wyboru dla poszczególnych konkursów. W dyskusji nad kryteriami obligatoryjnie uczestniczy Komitet Monitorujący danego programu. Są tam również przedstawiciele organizacji obywatelskich. Informację o tym, kto jest w Twoim Komitecie, znajdziesz m.in. na stronie <http://monitorpozarzadowy.pl/> lub na stronie regionalnego programu operacyjnego swojego województwa. Skontaktuj się z nimi. Poproś, by konsultowali z wami kryteria. To ważne, bowiem od tego zależeć będzie, czy wśród dobrych projektów wskaże się te, realizowane przez podmioty społeczne.

³ Komunikat Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Dokument uzupełniający do komunikatu dotyczącego jednolitego rynku na miarę Europy XXI wieku. Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie. Bruksela, dnia 20.11.2007 KOM (2007) 725 wersja ostateczna.

⁴ Dz.U. z 2014 r. poz. 1118, z późn. zm.

⁵ Dz.U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.

⁶ Zgodnie z Wytocznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014–2020.

Nowe dyrektywy, które Polska musi zaimplementować do kwietnia 2016 r., dają ogromną szansę na wprowadzenie w życie klauzul społecznych jako obowiązującego instrumentu przy udzielaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. Zamawiający w końcu otrzymali narzędzie, które pozwala mu na dodawanie zapisów do dokumentacji przetargowych, które w jasny i klarowny sposób wskazują na możliwość podkreślenia wagi zapisów społecznych i środowiskowych. Należy pamiętać, że zadaniem administracji publicznej jest przecież dbałość nie tylko sprawne i terminowe udzielanie zamówień publicznych, ale także – a nawet przede wszystkim – zakup dostaw, usług i robót budowlanych z uwzględnieniem potrzeb wszystkich obywateli, tj. potrzeb społecznych i środowiskowych. Wspomniana dyrektywa wskazuje na to jeszcze wyraźniej. Jest to dokument, który pokazuje nam, że o zamówieniach publicznych i skutkach ich udzielania powinniśmy myśleć globalnie. Pozwala nam też sprawnie działać w tym zakresie.

Maria Wojtacha
Prezes Fundacji Rozwoju
Gmin Polskich

zamówień publicznych, których rozwiązania znajdują się w polskich przepisach, przewiduje się m.in.:

- ▶ rozszerzenie możliwości zastrzeżenia zamówienia również na rzecz wykonawców, których głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób defaworyzowanych, przy czym minimalny poziom zatrudnienia tego rodzaju osób będzie wynosił 30%. Przewiduje się zatem rozszerzenie dotychczasowego zamówienia zastrzeżonego, wdrożonego art. 22 ustawy – Prawo zamówień publicznych, które umożliwi zastrzeżenie prawa ubiegania się o zamówienie tylko dla wykonawców zatrudniających ponad 50% osób niepełnosprawnych;
- ▶ wprowadzenie szczególnego rodzaju zamówień zastrzeżonych, które będą mogły być zastosowane w przypadku wyliczonych w dyrektywie zamówień na usługi społeczne i inne szczególne usługi, polegających na możliwości zastrzeżenia prawa ubiegania się o zamówienie wyłącznie dla wykonawców realizujących ww. usługi, posiadających misję społeczną, przeznaczających zyski przede wszystkim na inwestycje służące realizacji tej misji oraz stosujących demokratyczne zasady zarządzania, oparte na akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji.

Dlaczego warto korzystać z możliwości spółdzielni socjalnych

7. Spółdzielnie socjalne stanowią jedną z form prawnych, w jakich występują przedsiębiorstwa społeczne. Wiele z nich zgodnie z zaleceniem Komisji Europejskiej zapewnia zgodność sposobu realizacji świadczonej usługi z celem jej świadczenia. Warto także zwrócić uwagę, że zaangażowanie spółdzielni socjalnych do realizacji usług użyteczności publicznej spełnia ponadto następujące oczekiwania:
  - ▶ Spółdzielnia socjalna ma obowiązek zatrudniać co najmniej 50% osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Z uwagi na fakt, iż spółdzielnie socjalne najczęściej są mikro- lub małymi przedsiębiorstwami, ich zasięg oddziaływania ma charakter lokalny. Tym samym spółdzielnie tworzą miejsca pracy w obrębie wspólnoty samorządowej, a pieniądze pracowników pozostają w gminie, powiększając lokalny dobrobyt. Każdy dodatkowo zatrudniony oznacza realne zmniejszenie wydatków na pomoc społeczną oraz wpływ na przychód gminy z płaconych podatków.
  - ▶ Spółdzielnia socjalna może realizować usługi społeczne na rzecz samorządu zarówno w formule zakupu usługi w trybie zamówienia publicznego (w tym zastrzeżonego), jak i zlecenia zadania publicznego w trybie przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Ponadto, w ściśle określonych przypadkach, tj. gdy członkami spółdzielni socjalnej są wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego, które sprawują nad tą spółdzielnią kontrolę analogiczną do tej, jaką sprawują nad własnymi jednostkami), a spółdzielnia wykonuje działalność w zasadniczej części na rzecz

tych jednostek, mają one także możliwość powierzania spółdzielniom socjalnym zadań o charakterze użyteczności społecznej bez konieczności stosowania procedur udzielania zamówień publicznych określonych w ustawie – Prawo zamówień publicznych (są to tzw. zamówienia *in house*).

- ▶ Spółdzielnia socjalna jest z natury mniej kosztochłonnym przedsiębiorcą z uwagi na fakt, że najistotniejszym jej celem jest utrzymanie i rozwijanie miejsc pracy, a nie generowanie zysku dla udziałowców. Nadwyżkę bilansową spółdzielnia socjalna przeznacza w całości na reintegrację społeczną i zawodową oraz rozwój spółdzielni. Nie oznacza to, że spółdzielnia socjalna realizuje usługi za półdarmo, lecz że jest znacznie bardziej efektywna kosztowo i może być atrakcyjna cenowo w stosunku do przedsiębiorstw prywatnych, świadcząc jednocześnie usługi o równie wysokiej jakości.
- ▶ Spółdzielnia socjalna stanowi obecnie podmiot preferowany w działaniach krajowych. Oznacza to, że przewiduje się wsparcie państwa na tworzenie miejsc pracy w spółdzielniach socjalnych. Dodatkowo spółdzielnie socjalne mogą korzystać ze wsparcia instytucjonalnego – doradztwa prawnego, finansowego, marketingowego oraz innych usług – ze strony podmiotów wspierających ekonomię społeczną (Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej – OWES – i inne), co znacząco wpływa na profesjonalizację działalności spółdzielni i zwiększanie ich efektywności.

8. Spółdzielnia socjalna może zostać powołana przez osoby fizyczne, w tym osoby znajdujące się w trudnej sytuacji na rynku pracy (osoby bezrobotne, niepełnosprawne lub inne osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt. 1–4, 6 i 7 ustawy o zatrudnieniu socjalnym)⁷. Ponadto spółdzielnię socjalną mogą również założyć osoby prawne: jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub kościelne osoby prawne. W jednym i w drugim przypadku utworzenie spółdzielni socjalnej daje możliwość zatrudnienia osób obecnie niezatrudnionych i często korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Należy zatem rozważyć tworzenie spółdzielni socjalnych, które będą realizowały użyteczne działania na rzecz samorządu, tworząc jednocześnie miejsca pracy i zmniejszając tym samym wydatki związane ze wsparciem osób biernych na rynku pracy. Ostateczną decyzję powinna poprzedzać diagnoza potrzeb społecznych i możliwości oddziaływania samorządu.

9. Funkcjonowanie spółdzielni socjalnych osób prawnych utworzonych przez jednostki samorządu terytorialnego może przynieść szereg korzyści, zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio. Oprócz stworzenia możliwości realizacji potrzeb samorządu w zakresie gospodarki komunalnej funkcjonowanie spółdzielni socjalnej daje ono możliwość realizacji celów społecznych. Spółdzielnia socjalna utworzona przez

⁷ Dz.U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z późn. zm.

Spółdzielnie socjalne są obecnie jedynymi dobrze osadzonymi w przestrzeni prawnej przedsiębiorstwami społecznymi. Sprawdzają się na wielu polach. Mamy znakomite przykłady spółdzielni prowadzących żłobki i przedszkola, usługi opiekuńcze nad osobami niesamodzielnymi, tworzące miejsca pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem. Mogą być wsparciem samorządu, ośrodka pomocy społecznej lub firm komunalnych. Wystarczy tylko chcieć. Jeśli nie macie takiej spółdzielni, pomożemy ją założyć.

Cezary Miżejewski
Prezes Ogólnopolskiego
Związku Rewizyjnego
Spółdzielni Socjalnych

jednostkę samorządu terytorialnego może przyczynić się do poprawy dobrostanu osób zatrudnionych przez spółdzielnię, zarówno w kontekście ekonomicznym, jak i trwałej aktywizacji zawodowej. To z kolei, dzięki usamodzielnieniu wspieranym przez aktywizację zawodową, może mieć wpływ na zmniejszenie w przyszłości wydatków w ramach zadań zleconych i zadań własnych na rzecz utrzymania takiej osoby. Nie jest również wykluczone, że zatrudniając osobę – mieszkańca gminy – w spółdzielni socjalnej utworzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego, ta ostatnia przyczynia się do poprawy (choćby minimalnej) struktury przychodów gminy. Wypłata wynagrodzenia osobie zatrudnionej (a więc i wydawanie zarobionych pieniędzy przez tę osobę) w konsekwencji może prowadzić do uzyskania wyższych przychodów z podatków bezpośrednich i pośrednich.

10. Współpraca ze spółdzielniami socjalnymi nie oznacza przymusu stosowania możliwości opisanych powyżej bez względu na poziom oferowanych usług. Przeciwnie, stosowanie określonych rozwiązań na rzecz spółdzielni socjalnych musi wiązać się z wymogiem jakości i terminowości. Działania publiczne w tym zakresie nie oznaczają ani działań charytatywnych, ani tolerowania usług niskiej jakości.
11. Tworzenie spółdzielni socjalnej nie oznacza po prostu zastąpienia jednego przedsiębiorcy drugim. Spółdzielnie socjalne wchodzi w nowe specyficzne usługi użyteczności publicznej, które wcześniej relatywnie rzadko realizowane były przez podmioty komercyjne. Są to usługi, które albo wymagają specyficznej umiejętności i rozumienia misji społecznej, albo są zbyt mało interesujące pod względem spodziewanego zysku. Stąd spółdzielnia socjalna to raczej otwieranie nowych możliwości, a nie konkurencja w stosunku do istniejących podmiotów.

2. CZYM SĄ USŁUGI SPOŁECZNE UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

12. W ramach przyjętych w dniu 12 sierpnia 2014 r. programów rozwoju – *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej* oraz *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Nowy wymiar aktywnej integracji* – Rada Ministrów uznała, że usługami interesu ogólnego w wymiarze lokalnym i regionalnym są usługi użyteczności publicznej realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Usługi te są zdefiniowane w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁸, w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym⁹ oraz ustawie z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej¹⁰.
13. Zgodnie z powyżej wymienionymi aktami **zadania o charakterze użyteczności publicznej to zadania, których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych.** Organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego decydują o:
- ▶ wyborze sposobu prowadzenia i form usług użyteczności publicznej;
  - ▶ wysokości cen i opłat albo o sposobie ustalania cen i opłat za usługi o charakterze użyteczności publicznej oraz za korzystanie z obiektów i urządzeń użyteczności publicznej jednostek samorządu terytorialnego.

⁸ Dz.U. z 2013 r. poz. 594, z późn. zm.

⁹ Dz.U. z 2013 r. poz. 595, z późn. zm.

¹⁰ Dz.U. z 2011 r. Nr 45, poz. 236.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej dostępny jest elektronicznie pod adresem <http://www.pozytek.gov.pl/Krajowy,Program,Rozwoju,Ekonomii,Społecznej,3495.html>

© Wersję papierową można otrzymać w Departamencie Pożytku Publicznego MPiPS, ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa, pozytek@mpips.gov.pl

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Nowy wymiar aktywnej integracji: <http://www.mpips.gov.pl/bip/akty-prawne/programy/krajowy-program-przeciwdzialania-ubostwu-i-wykluczeniu-spolecznemu-2020-nowy-wymiar-aktywnej-integracji/>

Założenie przez gminę spółdzielni socjalnej łączy się z otrzymaniem dofinansowania – to pierwsza z korzyści dla samorządu. Po drugie, spółdzielnia „Łoniowianka” zatrudnia kilka osób, które bez tego byłyby bezrobotne, a więc znajdowałyby się na utrzymaniu społeczności lokalnej.

Następnie, spółdzielnia wykonuje usługi na rzecz gminy, które w przypadku mniejszych prac można jej zlecać bezpośrednio, bez ogłaszania przetargów. Jesteśmy bardzo zadowoleni z tego, że na terenie naszej gminy funkcjonuje spółdzielnia socjalna osób prawnych, tym bardziej że jest to pierwszy taki podmiot w okolicy.

Szymon Kołacz
Wójt Gminy Łoniów

14. Do usług społecznych użyteczności publicznej w gminach i powiatach¹¹ należy zaliczyć co najmniej usługi w zakresie:
- ▶ promocji i ochrony zdrowia,
  - ▶ pomocy społecznej,
  - ▶ wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
  - ▶ gminnego budownictwa mieszkaniowego,
  - ▶ edukacji publicznej,
  - ▶ kultury, kultury fizycznej i turystyki,
  - ▶ polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
  - ▶ wspierania osób niepełnosprawnych (powiat),
  - ▶ przeciwdziałania bezrobociu (powiat)¹².
15. Obszary te określone są właściwymi ustawami sektorowymi, regulującymi zakres realizowanych zadań:
- ▶ ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹³,
  - ▶ ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹⁴,
  - ▶ ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁵,
  - ▶ ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁶,
  - ▶ ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży¹⁷,
  - ▶ ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego¹⁸,
  - ▶ ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁹,
  - ▶ ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie²⁰,
  - ▶ ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych²¹,
  - ▶ ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy²².

¹¹ Realizatorem może być również województwo, o ile pojawi się taka potrzeba. Należy więc pamiętać, że gdy dalej w tekście mowa jest o gminie i powiecie, możliwa jest również rola województwa i zarządu województwa.

¹² Zakres usług o charakterze społecznym został wypracowany na podstawie Komunikatu Komisji pt. Wdrażanie wspólnotowego programu lizbońskiego: usługi socjalne użyteczności publicznej w Unii Europejskiej, COM (2006) 177 wersja ostateczna z 26 kwietnia 2006 r. Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu REGIONÓW Ramy jakości dotyczące usług świadczonych w interesie ogólnym 20 grudnia 2011 oraz metody Planowania Rozwoju Instytucjonalnego wypracowanego w ramach projektu „Systemowe wsparcie procesów zarządzania w JST” współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny.

¹³ Dz.U. z 2015 r. poz.581, z późn. zm.

¹⁴ Dz.U. z 2015 r. poz.163, z późn. zm.

¹⁵ Dz.U. z 2015 r. poz. 332, z późn. zm.

¹⁶ Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.

¹⁷ Dz.U. z 1993 r. Nr 17, poz. 78, z późn. zm.

¹⁸ Dz.U. z 2014 r. poz. 150.

¹⁹ Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572.

²⁰ Dz.U. z 2014 r. poz. 715.

²¹ Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.

²² Dz.U. z 2015 r. poz. 149, z późn. zm.

16. Zgodnie z umową partnerstwa, podpisaną przez Rząd i Komisję Europejską, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (w perspektywie finansowej 2014–2020) wspierany będzie rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym świadczonych w ramach działalności podmiotów ekonomii społecznej. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych preferencyjnie traktowane będą przedsięwzięcia mające na celu powstanie i rozwój środowiskowych form opieki nad dziećmi, osobami niepełnosprawnymi, osobami mającymi problemy ze zdrowiem psychicznym, osobami starszymi, osobami wykluczonymi społecznie bądź zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Tym samym finansowane będą projekty wspierające²³:

- ▶ podmioty opieki nad dzieckiem do lat 3, w tym żłobki (m.in. przyzakładowe), kluby dziecięce, oddziały żłobkowe oraz działania na rzecz zwiększania liczby miejsc w istniejących instytucjach;
- ▶ usługi opiekuńcze nad osobami zależnymi;
- ▶ usługi asystenckie dla osób niepełnosprawnych;
- ▶ usługi wspierania rodziny, zgodnie z ustawą o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ▶ rozwój mieszkań chronionych, wspomaganych i treningowych.

Wspierane będą również dalsze działania na rzecz rozwoju edukacji przedszkolnej w ramach projektów edukacyjnych, jak również usługi społeczne w ramach projektów aktywnej integracji na rzecz tworzenia ścieżek reintegracyjnych z udziałem podmiotów obywatelskich i spółdzielni socjalnych. Te ostatnie są szczególnie istotne jako miejsce sprawdzenia gotowości do pracy osób uczestniczących w kontraktach socjalnych czy projektach aktywności lokalnej. Spółdzielnie socjalne mogą także stać się pierwszym miejscem pracy dla usamodzielnianych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i innych placówek młodzieżowych.

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju przyjęło obowiązujące dla wszystkich programów operacyjnych wytyczne horyzontalne. Dotyczą one również usług społecznych, przedszkoli i opieki żłobkowej. Oznacza to, że wszystkie projekty realizowane w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych muszą być realizowane na ich podstawie.

© Zapisy wytycznych odnoszące się do usług i sposobów ich realizacji znajdziecie w II części podręcznika na [stronie 71](#)

²³ Zgodnie z RPO oraz Wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014–2020.

3. JAK WDROŻYĆ STANDARD REALIZACJI USŁUG W JEDNOSTCE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

17. Wdrożenie standardu współpracy w zakresie realizacji usług użyteczności publicznej wymaga zaplanowania całego procesu, który pozwoli nam działać jak najbardziej efektywnie, umożliwiając pełne wykorzystanie posiadanych zasobów bez sztucznych podziałów administracyjnych.
18. Podstawowe pytanie dotyczy obszaru (terytorium), jaki powinien zostać objęty działaniem. Najbardziej racjonalnym wyborem wydaje się obszar gminy, jednak z uwagi na fakt, iż wiele instytucji i podmiotów działa na większym obszarze lub obejmuje mieszkańców nie tylko jednej gminy, rekomendowane jest wdrażanie standardu w grupie gmin obejmujących powiat. Umożliwi to zarówno łączenie zasobów, jak i komplementarność działań gminnych i powiatowych.
19. Poniżej został graficznie przedstawiony proces wdrażania standardu z podziałem na poszczególne etapy oraz niezbędne elementy do jego zrealizowania. Ma on charakter pomocniczy i nie stanowi katalogu zamkniętego, co oznacza, że może być modyfikowany przez uczestników procesu. Ważne jest jednak zachowanie logiki działania, która umożliwi zrealizowanie podstawowego celu, jakim jest **stworzenie dostępnego dla obywateli, dobrego jakościowo systemu usług społecznych, który będzie realizowany na podstawie własnych zasobów wspólnoty**.
20. Proces wdrażania standardu składa się z czterech faz poprzedzonych podstawową inicjatywą władzy publicznej. Tym samym samorząd deklaruje, że warto realizować standard oraz że jest on opłacalny zarówno dla ogółu obywateli wspólnoty samorządowej (dostarczenie usług), dla części osób, które nie mają zatrudnienia (miejsca pracy

Poziom powiatowy wydaje mi się najbardziej racjonalnym poziomem działania. Łączymy tu zadania gminne i powiatowe, rozdzielone czasem w różny sposób. Działając z poziomu powiatu, przy obowiązkowym udziale gmin oraz organizacji obywatelskich i społeczności mieszkańców, możemy uzyskać największe korzyści. Z poziomu małej gminy wiejskiej nie wszystko jest możliwe do wykonania. Natomiast razem możemy naprawdę zdziałać dużo więcej.

Zbigniew Szumski
Starosta świebodziński,
wiceprzewodniczący
Związku Powiatów Polskich

w podmiotach realizujących usługi), jak również władzy publicznej (dostarczenie usług obywatelom i racjonalne wykorzystanie środków na ich finansowanie). Działanie to, poprzedzające podjęcie procesu wdrażania standardu, może wynikać z przesłanek, które zostały przedstawione w pierwszej części dokumentu.

21. Początkiem realizacji usług jest **rozpoczęcie działań** – przedstawiciele jednostki samorządu terytorialnego powinni przedyskutować sposób ich realizacji, wskazując potrzeby i oczekiwania. Na tym poziomie warto zaprosić partnerów i w efekcie utworzyć zespół roboczy, który będzie realizował dalsze prace. Zespół może być powołany zarządzeniem zarządu powiatu lub, jeśli będzie to obszar gminy – wójta, burmistrza lub prezydenta. Warto, aby w jego skład weszli również przedstawiciele organizacji obywatelskich i sektora ekonomii społecznej, jak również przedstawiciele Gminnych lub Powiatowych Rad Działalności Pożytku Publicznego. Skład powinien być niewielki, aby zapewnić optymalną realizację działań. Ma to istotne znaczenie, bowiem bez impulsu władz samorządowych do rozpoczęcia tego procesu nie ma możliwości działania w wymiarze systemowym.
22. Rozpoczęcie działań mających na celu rozwiązania systemowe na poziomie jednostki samorządu terytorialnego jest istotne w kontekście nowych możliwości w okresie programowania do 2020 roku. Brak inicjatywy samorządu terytorialnego nie tylko nie spowoduje zmiany społecznej, ale stworzy ryzyko regresu, w którym samorząd nie będzie mógł pełnić roli kreatora lokalnej polityki społecznej na swoim terytorium.

Fazy realizacji standardu	Elementy niezbędne	Cel do osiągnięcia	Uczestnicy i ich rola	Kluczowe działania	Sposób wykonania	Rezultat	Decyzja polityczna inicjująca działania na każdym etapie	Sieć współpracy instytucji samorządowych
		Inicjacja prac nad rozwojem usług	JST zainteresowana rozwojem usług	Zaproszenie partnerów	Spotkania, warsztaty	Rezultat		
		Wzrost wiedzy na temat potrzeb mieszkańców w zakresie usług	JST, OPS, PCPR, NGO, ES, oświata, biznes, mieszkańcy	Partycypacyjne diagnozowanie, dane zastane, grupy robocze, konsultacje	Analiza zasobów, uwarunkowania, analiza grup defaworyzowanych	Diagnoza potrzeb mieszkańców i zasobów do działań		
		Opracowanie spójnej koncepcji rozwoju usług społecznych	JST, OPS, PCPR, NGO, ES, oświata, biznes, mieszkańcy	Opracowanie sieci i pakietów usług, zdefiniowanie zasad realizacji	Praca zespołu, spotkania dyskusyjne, podział zadań publiczno-społecznych	Przygotowanie programu rozwoju usług społecznych		
		Wzmocnienie istniejących i stworzenie nowych podmiotów ES	JST, PUP, OPS, NGO, ES, OWES, mieszkańcy	Tworzenie nowych spółdzielni socjalnych i miejsc pracy w obecnych	Szkolenia, doradztwo, biznes plan, dotacje, standaryzacja	Sieć usługodawców zdolnych do realizacji usług		
		Stworzenie sieci usługodawców w oparciu o zlecenie usług	JST, podmioty ES realizujące usługi	Partnerstwo, zlecenie zadań, zamówienie publiczne	Procedury i standaryzacja realizacji	System usług oparty na zasobach lokalnych i miejsca pracy		

23. Podjęcie decyzji o rozpoczęciu procesu wdrażania standardu współpracy oznacza realizację następujących działań:
- ▶ **Faza diagnozy społecznej** – obejmująca zdefiniowanie kwestii do rozwiązania i osiągnięcie poziomu wiedzy, który umożliwi realizację dalszych kroków na podstawie dowodów opartych o informacje pochodzące zarówno od podmiotów i instytucji, jak i od samych obywateli.
  - ▶ **Faza programu rozwoju usług społecznych** – obejmująca rozpoczęcie prac nad usystematyzowanym i zinstytucjonalizowanym podejściem na rzecz rozwiązania realizacji usług i tworząca spójną koncepcję działań publicznych i partnerstwa publiczno-społecznego w jej realizacji.
  - ▶ **Faza wsparcia obywateli i działań samorządu na rzecz rozwoju usług** – obejmująca tworzenie zintegrowanej „wiązki” podmiotów i instytucji (także poprzez wsparcie istniejących i tworzenie nowych podmiotów o charakterze kooperatywnym) i umożliwiająca realizację koncepcji przyjętych w poprzedniej fazie.
  - ▶ **Faza realizacyjna** – mająca na celu proces wdrażania przyjętych działań opartych na diagnozie, koncepcji, odpowiedzialnych podmiotach i instytucjach. Ta faza obejmuje procedury i standardy usprawniające działania, dokonywanie celowych zakupów usług lub ich zlecenia w różnych formułach, co pozwoli stworzyć spójną sieć usługodawców.

OSTATECZNYM EFEKTEM MA BYĆ sprawnie funkcjonujący mechanizm realizacji dostępnych dla obywateli, dobrej jakości usług społecznych, realizowanych przy wykorzystaniu lokalnych zasobów społecznych.

Nie ulega wątpliwości, że środki Europejskiego Funduszu Społecznego nadadzą znaczną dynamikę rozwojowi usług społecznych. Regionalny Program Operacyjny zawiera takie działania. Ale trzeba pamiętać, że działania EFS nie zastąpią działań krajowych. To tylko impuls, który może rozpocząć proces budowana spójnej polityki. Ale decyzje i zmiany prawne to nasza krajowa domena.

Uważam, że ważnym partnerem realizacji usług społecznych może być również spółdzielczość socjalna, jako kreator, realizator i wykonawca wielu usług. Dlatego samorząd powinien wspierać tworzenie spółdzielni zatrudniających mieszkańców społeczności lokalnych i realizujących na rzecz społeczności usługi społeczne.

Stanisław Kruczek

Członek Zarządu Województwa Podkarpackiego

Faza I: Diagnoza potrzeb społecznych

Cel do osiągnięcia: Wskazanie kwestii do rozwiązania

24. Podstawą rozwoju usług użyteczności publicznej oraz określenia sposobu ich realizacji jest diagnoza potrzeb społecznych. Celem przygotowania diagnozy jest określenie podstawowych kwestii społecznych, które chcemy rozwiązać, co w konsekwencji umożliwi nam racjonalne określenie tego, co chcemy uzyskać i jakie rezultaty osiągnąć.
25. Należy pamiętać, że diagnoza nie stanowi zbioru danych statystycznych, ale jest zestawem uwarunkowań społeczno-gospodarczych. Jego sporządzenie umożliwia prawidłowe adresowanie działań, których skutki mają charakter długofalowy. Diagnoza w tym dokumencie ma stanowić esencję wiedzy, a nie zebranie w jednym miejscu wszystkich informacji posiadanych przez podmioty i instytucje. Dlatego w przypadku podawanych faktów należy przywoływać źródła, z których pochodzą dane, a nie przenosić do diagnozy opublikowane już

Decydując się na partycypacyjne przygotowanie diagnozy w Programie Rozwoju Usług Społecznych Powiatu Świebodzińskiego, wiedzieliśmy, że same dane urzędowe niewiele wniosą. Ważna była tu wiedza społeczności i organizacji. A to zupełnie inaczej wskazuje na kontekst potrzeb społecznych. Na tym się nie kończy. W trakcie realizacji programu chcemy cyklicznie pytać społeczność lokalną, dyskutować i na tej podstawie korygować działania. Trudno dziś być rzetelnym samorządowcem bez ścisłej kooperacji z obywatelami i ich organizacjami. Jeśli ktoś sądzi, że pełnienie funkcji samorządowych samo z siebie czyni wszechwiedzącym, to daleko nie zajdzie. Wspólnota samorządowa to przede wszystkim obywatele i ich potrzeby. A te potrzeby musimy w sposób ciągły i przystępny zaspokajać.

Zbigniew Szumski
Starosta świebodziński,
wiceprzewodniczący Związku
Powiatów Polskich

dokumenty. Diagnoza nie powinna zajmować w całym dokumencie więcej niż 5 do 8 stron.

Uczestnicy i ich rola: Zespół instytucji, podmiotów i udział obywateli

26. Praca nad diagnozą wymaga powołania, decyzją władz samorządowych, małego zespołu z udziałem podstawowych instytucji publicznych (ośrodek pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy, powiatowe centrum pomocy rodzinie, przedstawiciel władz odpowiedzialny za oświatę). W skład zespołu muszą również wejść przedstawiciele organizacji obywatelskich i organizacji ekonomii społecznej, jak również przedstawiciele lokalnego biznesu. Możliwe jest także angażowanie animatorów z Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Kluczowe działania: Partycypacyjne diagnozowanie, grupy robocze, konsultacje

27. Istotnym elementem dobrej diagnozy jest udział obywateli i ich organizacji w procesie jej tworzenia i ujęcia uwarunkowań społecznych. Udział obywateli powinien zostać zapewniony poprzez:

- ▶ udział w grupie przygotowującej diagnozę przedstawicieli organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- ▶ otwarte spotkania i warsztaty z obywatelami (mieszkańcami) przy tworzeniu mapy potrzeb;
- ▶ publikację stanu prac na stronach internetowych.

28. Na tym etapie prac należy przejrzeć wszystkie zastane materiały diagnostyczne (dane i informacje zastane) odnoszące się do terytorium i grup defaworyzowanych. Należy rozważyć, gdzie są braki informacyjne i jak je wypełnić. Wiele danych o sytuacji wynika z określonego systemu funkcjonowania (dla przykładu: brak środków finansowych może zaniżyć potrzeby, bowiem z danej usługi korzysta dużo mniej osób i rodzin, niż wynika to z zapotrzebowania, np. na usługi opiekuńcze).

29. Warto poszukiwać alternatywnych źródeł informacji, np. organizacji pozarządowych zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych w gminie, rodziców małych dzieci, pielęgniarek środowiskowych. Należy zwrócić szczególnie uwagę na kwestię popytową (czyli na faktyczne potrzeby), bowiem instytucje publiczne często mają do czynienia tylko ze stroną podażową, czyli opartą na dotychczas dostępnych środkach i zasobach.

Sposób wykonania: Analiza zasobów i możliwości

30. W tworzeniu diagnozy należy ująć:

- ▶ uwarunkowania demograficzne, które można określić na podstawie danych statystycznych oraz oceny jakościowej. Dane te są

szczególnie istotne w kontekście usług społecznych adresowanych do dzieci i młodzieży oraz do osób starszych;

- ▶ uwarunkowania zdrowotne, które niezbędne są w kontekście niektórych usług adresowanych do osób niepełnosprawnych oraz usług ochrony zdrowia;
- ▶ uwarunkowania społeczne, odzwierciedlające potrzeby i oczekiwania obywateli wspólnoty samorządowej. Tu istotne są działania partycypacyjne i konsultacyjne (włączanie obywateli i organizacji pozarządowych do wyrażania opinii, zabierania głosu, zgłaszania potrzeb);
- ▶ uwarunkowania instytucjonalne, odzwierciedlające posiadane zasoby oraz aktualny stan realizacji usług;
- ▶ uwarunkowania polityczne, które określają możliwości finansowe i organizacyjne władzy publicznej w kontekście działań zaplanowanych na poziomie kraju, regionu, w tym wspieranych ze środków Unii Europejskiej.

31. W ramach diagnozy należy również uwzględnić analizę grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, zwłaszcza osób bezrobotnych i niepełnosprawnych. Wspieranie aktywizacji tych osób poprzez tworzenie spółdzielni socjalnych i innych podmiotów ekonomii społecznej musi być skorelowane z możliwościami osobowymi. Należy pamiętać, że nie każdy jest gotów do natychmiastowego podjęcia zatrudnienia, co wymaga działań reintegracyjnych w wymiarze społecznym albo w wymiarze zawodowym, w tym w zakresie podniesienia kompetencji zawodowych.

Rezultat: Wiedza, jakie działania należy podjąć

32. Rezultatem tej fazy działań jest diagnoza stanu, w którym się znajdujemy, jakie są potrzeby, możliwości i oczekiwania. Diagnoza wskazuje nam nie tylko, jak jest, ale przede wszystkim wskazuje, gdzie należałoby podjąć interwencję publiczną. Tym samym diagnoza powinna zarysować cele do osiągnięcia w ramach pomysłu na rozwój usług społecznych.
33. Diagnoza powinna służyć do przygotowania celów i działań rozwojowych w obszarze usług społecznych. Oczywiście, do wspólnego uzgodnienia należy, czy działania, które chcemy podejmować, stanowić będą szerokie spektrum polityki społecznej, czy też ograniczą się na pierwszym etapie do działań, które będą wsparte ze środków Unii Europejskiej opisanych w pkt. 12 niniejszego dokumentu. Należy pamiętać o spójności diagnozy z realizowanymi działaniami planowanymi w programie.
34. Diagnoza powinna również określać podstawowe elementy pomiaru, co oznacza, że musimy mieć jasność co do rezultatów, jakie moglibyśmy osiągnąć, i co do tego, w jaki sposób będziemy je mierzyć.

W Koninie przekazywanie przez samorząd lokali inicjatywom społecznym jest realizowane konsekwentnie – mowa chociażby o Stowarzyszeniu „Gepetto”, prowadzącym przedszkole dla dzieci z autyzmem, Spółdzielni Socjalnej „Sport i Rehabilitacja”, prowadzącej sklep zaopatrzenia medycznego, oraz o Spółdzielni Socjalnej „Blues Hostel”. Długoterminowe, bo aż piętnastoletnie, bezpłatne użyczenie lokalu pozwala na planowanie pracy spółdzielni w innej perspektywie. Nie ma tu mowy o corocznej niepewności organizacji, a zwłaszcza jej pracowników, co do narzędzia, jakim dla spółdzielni jest zajmowany przez nią lokal. Umożliwia to równoległe pozyskiwanie funduszy na rozwój, w tak samo wydłużonym okresie. Co za tym idzie, jako Miasto Konin, dzięki wprowadzonej polityce wspierania spółdzielczości – otrzymujemy wiele korzyści. Osoby wykluczone mają szansę na realną, stabilną i atrakcyjną pracę. Środki, jakie należałoby przeznaczać na wspieranie czy utrzymanie tych osób, możemy przeznaczyć na inne cele. Mieszkańcy otrzymują usługi na dobrym poziomie, jakie często byłyby wcześniej nie do zaoferowania przez podmioty działające na naszym lokalnym rynku. W końcu jest to działanie bliskie wielkopolskim wartościom, czyli dawaniu szansy i narzędzi dla chcących zmieniać swój los. Narzędzi stabilnych i trwałych, a nie podyktowanych biegnącą koniunkturą czy modą.

Sławomir Lorek

Zastępca Prezydenta Miasta
Konina

Faza 2: Program rozwoju usług społecznych

Cel do osiągnięcia: Opracowanie spójnej koncepcji rozwoju usług społecznych

W ramach działalności warsztatów terapii zajęciowej, czyli w ramach rehabilitacji społecznej i zawodowej, możesz także przygotowywać ich uczestników do aktywizacji w ramach spółdzielni socjalnych. Pomocne informacje i materiały znajdziesz pod adresem <http://wtz.spoldzielnie.org>

35. Żadna z usług społecznych nie istnieje samodzielnie bez związku z innymi elementami polityki społecznej jednostki samorządu terytorialnego. Wsparcie na rzecz rodziny musi być zintegrowane z działaniami zarówno opiekuńczymi, jak i działaniami na rynku pracy czy też w obszarze integracji społecznej. Podobnie w przypadku osób starszych oznacza to wiązkę usług: ochrony zdrowia, usług opiekuńczych, ale też np. usług w dziedzinie kultury i edukacji. Usługi na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych, np. usługi asystenckie, muszą zawierać zarówno elementy odnoszące się do usług rynku pracy, jak i usług pomocy społecznej. Tym samym należy przewidzieć możliwe połączenia różnych działań, a nie tylko rozwój odrębnych rodzajów usług.
36. Spójna wizja powinna być zinstytucjonalizowana w formule powiatowego lub gminnego programu rozwoju usług społecznych. Program taki ma swoją podstawę prawną – możliwość tworzenia programów rozwoju przewidziano w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju²⁴ oraz w art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy o samorządzie gminnym.
37. Koncepcja realizacji usług w formule programu rozwoju musi określać mechanizmy realizacji oraz plan finansowy umożliwiający zrealizowanie zakładanych działań, a przede wszystkim rezultatów. Tym samym zmniejszenie lub zwiększenie środków finansowych musi wprost przekładać się na osiągnięty rezultat, co w jasny sposób wskaże rzeczywiste możliwości działania.

Uczestnicy i ich rola: Partykypacja mieszkańców i instytucji lokalnych

38. Jak już wspomniano, inicjatorem programu powinien być wójt, burmistrz, prezydent, zarząd powiatu, który zaprasza do współpracy podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje obywatelskie i spółdzielnie socjalne. Program przyjmuje odpowiednio rada gminy lub powiatu.
39. Program powinien być przygotowywany w składzie tych podmiotów i instytucji, które przygotowywały diagnozę, tzn. instytucji publicznych (OPS, PUP, PCPR, oświata, organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne oraz inne podmioty i instytucje, które będą objęte działaniem programu). Praca nad programem rozwoju usług społecznych,

²⁴ Dz.U. z 2014 r. poz.1649.

umożliwiają budowanie trwałej sieci współpracy, jest znakomitym sposobem tworzenia partnerskiej współpracy, zarówno w wymiarze wewnątrz-, jak i międzysektorowym.

40. Program powinien zostać poddany weryfikacji podczas otwartych spotkań i warsztatów z obywatelami, zaś na stronach internetowych powinien być publikowany stan prac. Niezbędne jest także uruchomienie możliwości internetowego zgłaszania uwag i propozycji, które następnie powinny zostać publikowane wraz ze stanowiskiem zespołu, będącym informacją zwrotną dla zgłaszających uwagi.

Sposób wykonania: Opracowanie sieci i pakietów usług oraz zdefiniowanie zasad realizacji

41. Program rozwoju usług społecznych powinien m.in. określić, ustalone na podstawie diagnozy, cele, priorytety oraz kierunki interwencji wraz z określonymi rezultatami i planowanymi źródłami finansowania. Istotnym elementem jest zdefiniowanie, jakie rodzaje podmiotów i instytucji powinny w nim uczestniczyć jako partnerzy.
42. Niezwykle ważne jest wypracowanie sieci instytucjonalnej. Program powinien zakładać współpracę kluczowych instytucji samorządowych: Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowego Urzędu Pracy, urzędów gmin i powiatu, placówek edukacyjnych i zdrowotnych, jak również podmiotów ekonomii społecznej (spółdzielni socjalnych i organizacji pozarządowych). Tworzenie takich sieci partnerskich nie wymaga środków finansowych, a jedynie organizowania wspólnych spotkań, służących wymianie informacji, dyskusjom nad wspólnymi problemami i kwestiami do rozwiązania. Skoro mówimy o zintegrowanych działaniach/usługach („wiązkach” działań) na rzecz osób np. wykluczonych społecznie, to powinny się one przekładać na sieci współpracy instytucji planujących i świadczących różnorodne, uzupełniające się usługi.

Kluczowe działania: Praca zespołu, podział zadań publiczno-społecznych

43. Niezbędne jest powołanie do koordynacji programu zespołu ds. usług społecznych, w skład którego wejdą: przedstawiciele rady gmin i powiatu (przewodniczący lub wiceprzewodniczący komisji polityki społecznej lub analogicznych), przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, urzędu pracy oraz organizacji pozarządowych i spółdzielni socjalnych.
44. Sieciowanie jest niezbędne również przy przekazywaniu do realizacji zadań publicznych. Program powinien jasno zdefiniować obszary (usługi), które będą przekazywane do realizacji podmiotom ekonomii społecznej, oraz te, które będą realizowane przez jednostki własne samorządu.
45. Podstawową zasadą programu rozwoju powinno być promowanie wspólnego zgłaszania propozycji realizacji zadań przez spółdzielnie

23 czerwca 2015 r. Rada Powiatu Świebodzińskiego przyjęła (uchwała IX/44/2015) Program Rozwoju Usług Społecznych w Powiecie Świebodzińskim na lata 2015–2018. To nowatorski dokument przygotowany w oparciu o partycypacyjnie wypracowaną diagnozę z udziałem przedstawicieli powiatu, gmin oraz organizacji obywatelskich. Program, zakładający wspólną realizację działań na rzecz rozwoju usług społecznych, podwyższania ich jakości, zwiększenia roli obywateli w kreowaniu i realizacji polityk, został wypracowany w formule partnerskiej. Ten swoisty eksperyment wart jest upowszechnienia w całej Polsce.

☉ Treść programu dostępna jest na [stronie 109](#)

[Na zdjęciu uczestnicy warsztatu nad programem usług: Katarzyna Rucioch i Małgorzata Dobrowolska z OPS Zbąszynek oraz szef Fundacji Spieszmy się w Zbąszynku – Krzysztof Krzywak. Fot. OPS Zbąszynek]

socjalne i organizacje pozarządowe, tak aby promować działania obejmujące całość zadań („wiązki” usług). Partnerskie składanie wniosków i ofert (oferty wspólne, partnerstwa) powinno być preferowane w realizacji zleczanych zadań publicznych.

Rezultat: Przygotowanie programu rozwoju usług społecznych

46. Program powinien odnosić się do realizacji polityki społecznej w gminie lub powiecie w kontekście realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego.
47. Gminny program rozwoju usług społecznych może włączyć w swoją strukturę, jako część merytoryczną, możliwość przygotowania i przyjęcia wieloletniego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w tym spółdzielniami socjalnymi). Należy wówczas w programie rozwoju odwołać się również do delegacji przewidzianej w art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy o samorządzie gminnym oraz art. 5b ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Umożliwiłoby to połączenie działań usługowych z realizacją innych form współpracy z podmiotami realizującymi usługi.
48. Program powinien mieć 3-letni horyzont czasowy, tak aby skoordynować jego finansowanie z wieloletnią prognozą finansową jednostki samorządu terytorialnego, o której mowa w art. 226 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych²⁵. Tym samym program powinien być załącznikiem do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej.

Faza 3: Wsparcie obywateli i JST na rzecz rozwoju usług

Cel do osiągnięcia: Wzmocnienie istniejących lub stworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej

49. Przygotowując się do realizacji działań na rzecz rozwoju usług społecznych, na etapie diagnozy dokonano analizy zasobów. Obok analizy potrzeb jest to drugi element istotny dla diagnozy. Jeśli istnieją potrzeby, powinny również istnieć podmioty, które w imieniu i na rzecz samorządu mogłyby te potrzeby zaspokajać poprzez realizację konkretnych usług społecznych. Nie jest ani konieczne, ani też zasadne, aby wszystkie działania realizowane były przez instytucje samorządowe.

²⁵ Dz.U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.

50. Gdy brak jest takich partnerów, samorząd terytorialny może stać się inicjatorem tworzenia spółdzielni socjalnych i innych podmiotów ekonomii społecznej, które realizowałyby usługi społeczne. Istotnym elementem jest tu możliwość tworzenia miejsc pracy dla osób dotychczas bezrobotnych, dla których zatrudnienie w podmiocie realizującym usługi społeczne może być szansą na uzyskanie stałego zatrudnienia. Warto zwrócić uwagę, że w trakcie diagnozy dokonywana jest również analiza grup defaworyzowanych (w tym osób pozbawionych zatrudnienia), co wskazuje nam źródła lokalnego potencjału zatrudnieniowego.
51. Możliwe i konieczne jest zatem działanie na rzecz tworzenia nowych spółdzielni socjalnych i innych podmiotów ekonomii społecznej oraz wzmocnienie już istniejących – zarówno kadrowo, jak i kompetencyjnie. Pozwoli to na zwiększanie zatrudnienia w ramach lokalnej społeczności i realizację usług społecznych użyteczności publicznej niezbędnych dla rozwoju społecznego i zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

Uczestnicy i ich rola: Podmioty i instytucje na rzecz rozwoju usług społecznych

52. Wsparcie tworzenia nowych podmiotów i wspieranie dotychczas istniejących możliwe jest przy łączeniu kompetencji oraz możliwości prawnych zarówno różnych instytucji publicznych, jak i niepublicznych.
53. Przy inicjowaniu tworzenia spółdzielni socjalnych możliwe jest korzystanie ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy oraz istniejących na terenie województwa Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), o których informacje posiada Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Kluczowe działania: Tworzenie miejsc pracy w już istniejących lub nowych spółdzielniach socjalnych

54. Samorząd, posiadając dobrą diagnozę potrzeb społecznych, jak również wiedzę na temat osób, które mogłyby podjąć zatrudnienie, powinien być inicjatorem pośrednim lub bezpośrednim tworzenia spółdzielni socjalnych.
55. Aby stać się inicjatorem pośrednim, należy nawiązać współpracę z powiatowym urzędem pracy, ośrodkiem pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi. Istotna jest kwestia odpowiedniej grupy ludzi, którzy stanowiliby zgrany zespół. Nie każdy bowiem jest w stanie działać jako członek spółdzielni socjalnej. Wymaga to zdolności kooperacyjnych i umiejętności w zakresie komunikacji w zespole. Druga istotna kwestia to zdolność ekonomiczna do realizacji działań, poczynając od kompetencji osób, na planie biznesowym kończąc.
56. Samorząd może stać się również bezpośrednim inicjatorem utworzenia spółdzielni socjalnej. Ustawa o spółdzielniach socjalnych

Tworzenie i rozwój spółdzielni socjalnych jest wspierany przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Ośrodki te posiadają akredytację Ministra Pracy i Polityki Społecznej. OWES realizują zadania w zakresie:

- ▶ animacji i promocji ekonomii społecznej;
- ▶ wsparcia powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej;
- ▶ wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych.

Zadania te są świadczone łącznie. Ponadto OWES zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju udzielają dotacji na tworzenie nowych miejsc pracy w nowo powstających oraz istniejących przedsiębiorstwach społecznych, w tym spółdzielniach socjalnych.

© Lista OWES posiadających akredytację dostępna jest pod adresem [www.aks\(es\).crzl.gov.pl](http://www.aks(es).crzl.gov.pl) oraz www.pozYTEK.gov.pl

Jeśli chcecie się dowiedzieć w jaki sposób może zostać założona spółdzielnia socjalna przez osoby prawne (w tym jednostki samorządu terytorialnego) sięgnijcie po publikację Zbigniewa Prałata ze Stowarzyszenia na rzecz Spółdzielni Socjalnych *Jak to działa: Formalno-prawne aspekty funkcjonowania spółdzielni socjalnej tworzonej przez osoby prawne*.

☺ Publikacja dostępna jest pod adresem <http://ozrss.pl/media-i-publikacje/publikacje-fachowe/>

umożliwia bowiem powołanie takiej spółdzielni przez dwie osoby prawne: jednostkę samorządu terytorialnego i organizację pozarządową. Tym samym mogą to być podmioty z różnych sektorów, np. gmina i stowarzyszenie lub dwa samorządy – dwie gminy lub gmina i powiat. Założenie takiej spółdzielni obliguje do zatrudnienia w terminie sześciu miesięcy co najmniej pięciu osób bezrobotnych, niepełnosprawnych lub innych zagrożonych wykluczeniem społecznym, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt. 1–4, 6 i 7 ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Do powołania spółdzielni socjalnej przy udziale jednostki samorządu terytorialnego niezbędna jest uchwała rady gminy lub powiatu o założeniu spółdzielni socjalnej.

57. Samorząd może przystąpić do istniejącej spółdzielni socjalnej, wspierając ją prestiżowo. Udział samorządu – nawet bez dodatkowego zaangażowania – to ważny element w działaniach rynkowych wzmacniających pozycję firmy wobec potencjalnych kontrahentów rynkowych lub innych samorządów. Można uznać to za rodzaj gwarancji stabilnej i pewnej firmy.
58. Samorząd może wnieść wkład polegający na przeniesieniu lub obciążeniu własności rzeczy lub innych praw, a także na dokonaniu innych świadczeń na rzecz spółdzielni socjalnej, w szczególności na wykonywaniu świadczeń przez wolontariuszy lub pracowników jednostek samorządu terytorialnego. Tym samym możemy użyzyć nieruchomości lub inne składniki majątkowe, które bez uszczerbku na majątku samorządowym mogą zostać wycofane w każdej chwili i nie zostaną w żaden sposób uszczuplone. Samorząd może też oddelegować pracownika do działań w zarządzie lub radzie nadzorczej spółdzielni, którą powołał.
59. Spółdzielnia socjalna założona przez samorząd terytorialny różni się tym od jednostki własnej samorządu, że ma możliwość realizowania nie tylko zadań samorządowych, ale również pozyskiwania zleceń na rynku, dzięki czemu poszerza swoje możliwości ekonomiczne.
60. Spółdzielnia socjalna założona przy udziale samorządu terytorialnego może stanowić stałe miejsce pracy, jak również może być miejscem pracy na czas określony, pozwalającym na aktywizowanie osób bezrobotnych na rynku pracy. Tym samym można tworzyć dodatkowe miejsca pracy w istniejącej spółdzielni lub okresowe formy aktywizacji, np. w ramach prac interwencyjnych, staży czy robót publicznych.
61. Spółdzielnia socjalna wsparta przez samorząd terytorialny różni się tym od innego podmiotu gospodarczego, że łączy potrzeby gminy i mieszkańców. Tworzy miejsca pracy dla lokalnej społeczności, dla naszych mieszkańców. Można stwierdzić, że ogląd i ocena lokalnej firmy społecznej przez społeczność lokalną dają dużo większą gwarancję jakości niż wszelkie formalne kontrole.

Sposób wykonania: Szkolenia, doradztwo, standaryzacja

62. Do utworzenia spółdzielni socjalnej niezbędne są:
  - ▶ ludzie ją tworzący, jako spółdzielcy i jako pracownicy,

- ▶ środki finansowe na rozpoczęcie działalności,
- ▶ przygotowanie koncepcyjne i przygotowanie biznesowe zespołu.

63. Pierwsza kwestia to ludzie tworzący spółdzielnię osób fizycznych lub zatrudnieni w spółdzielni założonej przez podmioty prawne. Osoby te w obu przypadkach muszą zostać przygotowane pod kątem nowej aktywności, co wymaga zniwelowania skutków problemów społecznych, które spowodowały ich złą sytuację na rynku pracy.
64. W przypadku spółdzielni zakładanej przez osoby fizyczne grupa założycielska musi pracować ze sobą co najmniej sześć miesięcy w ramach procesu integracyjnego z udziałem psychologa i animatora. Bez zbudowania minimalnych podstaw zespołu tworzenie nowego podmiotu będzie w wielu przypadkach porażką. Do tego działania możemy wykorzystać istniejące zasoby PUP i OPS w ramach aktywnych instrumentów rynku pracy bądź instrumentów aktywnej integracji.
65. Warto pamiętać o reintegracyjnych funkcjach Klubów Integracji Społecznej i Centrów Integracji Społecznej, które mogą przygotowywać kandydatów do podjęcia zatrudnienia, w tym w spółdzielni socjalnej.
66. W przypadku zatrudniania pracowników w spółdzielni tworzonej przez osoby prawne faza integracyjna też jest niezbędna, lecz w nieco mniejszym stopniu, na pierwszym etapie. W przypadku spółdzielni socjalnej zakładanej przez osoby fizyczne organizatorzy muszą od razu wziąć na siebie odpowiedzialność związaną z uruchomieniem i prowadzeniem działalności, zaś w przypadku spółdzielni zakładanej przez osoby prawne proces ten przebiega w trakcie zatrudnienia, tj. po pół roku od utworzenia spółdzielni. W obu przypadkach natomiast niezbędna jest kwestia cyklu doradczego (doradca zawodowy) i szkoleniowego w zakresie kompetencji, związanych m.in. z prowadzeniem przedsięwzięcia ekonomicznego. Te działania są możliwe, jak wspomniano powyżej, w ramach aktywnych instrumentów rynku pracy bądź instrumentów aktywnej integracji. Warto również pomyśleć o przygotowaniu jakościowym (standaryzacja) w działaniach, czyli przygotowaniu spółdzielni do realizacji usług dobrej jakości. Jest to również element działań przygotowawczych. Tu możliwe będzie również wsparcie oferowane przez ośrodek wsparcia ekonomii społecznej (OWES), do którego zadań należy zarówno inicjowanie tworzenia nowych podmiotów, jak i wspieranie już istniejących (doradztwo, szkolenia, dotacje na uruchomienie działalności).
67. Środki finansowe na utworzenie lub wsparcie spółdzielni socjalnej dostępne są w ramach środków Funduszu Pracy (bezrobotni, absolwenci CIS i KIS), PFRON (niepełnosprawni), jak również ze źródeł Europejskiego Funduszu Społecznego (w ramach Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej).
68. W każdym przypadku warto skorzystać ze wsparcia i pomocy Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Informację o nich można znaleźć w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej.

Punktem wyjścia było dla nas zadanie sobie pytania, po co nam właściwie samorządowa spółdzielnia. Od samego początku jej działalność bezpośrednio wpisowała się w zadania gminy. Po pierwsze, umożliwiając tańsze zlecenie usług na rzecz społeczności lokalnej, np. w zakresie utrzymania zieleni miejskiej czy zapewniania uczniom cateringu. Po drugie – stanowiąc element systemu wsparcia społecznego, czyli walki z wykluczeniem i patologiami społecznymi, co jest możliwe dzięki ścisłej współpracy m.in. z pracownikami socjalnymi i urzędami pracy. Co więcej, „Kujawianka” stała się ważnym narzędziem realizowania programów profilaktyczno-wychowawczych.

Jerzy Erwiński
Zastępca Burmistrza Miasta
Aleksandrowa Kujawskiego

Uważam że formuła przekazywania spółdzielni socjalnej zadań użyteczności w trybie in house, czyli jak własnej jednostce, sprawdziła się w Brzezinach. Spółdzielnia socjalna Communal Service, której założycielami są gminy Brzeziny i Rogów od 2012 r. realizuje wiele zadań z obszaru gospodarki komunalnej, utrzymania czystości, porządkowania ulic, chodników i skwerów, zieleni miejskiej, utrzymywania dobrego stanu dróg. Od 2014 spółdzielnia prowadzi punkt selektywnego zbierania i przetwarzania odpadów komunalnych, w którym znalazło zatrudnienie wielu nowych pracowników spółdzielni. Chcecie sprawdzić jak to działa? To zapraszamy do Brzeziny.

Marcin Pluta

Burmistrz Brzeziny, wiceprezes Związku Miast Polskich

Rezultat: Kompleksowa sieć usługodawców zdolnych do realizacji usług

69. Istotą naszych działań ma być uzupełnienie istniejącej sieci podmiotów i instytucji realizujących usługi społeczne użyteczności publicznej. Docelowo sieć tych podmiotów ma być spójna i wzajemnie uzupełniać swoje działania. Dlatego też należy bardzo uważnie rozpatrywać kwestię rozwoju nowych podmiotów i wspierania istniejących z uwagi na kompleksowość i celowość działania zgodną z potrzebami określonymi w programie rozwoju usług społecznych.
70. Należy pamiętać, że przy tworzeniu sieci usług nie tworzymy jakichkolwiek spółdzielni socjalnych, ale takie, których potrzebę istnienia zidentyfikowaliśmy. To samo dotyczy wzmacniania istniejących podmiotów. Dotychczasowe działania w wielu środowiskach lokalnych skierowane były na tworzenie miejsc pracy – zgodnie z pomysłami samych osób tworzących spółdzielnię. Obecnie warto skoncentrować się dodatkowo na celowości działania spółdzielni w kontekście programu rozwoju usług społecznych (zidentyfikowanych potrzeb i popytu na te usługi).

Faza 4: Sposób realizacji usług: partnerstwo, zlecenie, zakup

Cel do osiągnięcia: Stworzenie sieci usługodawców w oparciu o zlecenie usług

71. Budowa sieci usługodawców może być realizowana w dwóch formułach:
  - ▶ działania w sferze pożytku publicznego,
  - ▶ działania w sferze zamówień publicznych.
72. Zgodnie z art. 3 ust. 3 pkt 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie działalność pożytku publicznego mogą również prowadzić spółdzielnie socjalne. Spółdzielnie socjalne mają zatem możliwość działania zarówno w sferze gospodarczej, jak i sferze pożytku publicznego, co oznacza, że mogą uczestniczyć w realizacji zadań publicznych zlecanych przez jednostki samorządu terytorialnego (otwarte konkursy ofert). Tym samym istnieją rozległe możliwości korzystania z przepisów prawa.
73. Usługi społeczne użyteczności publicznej są w istocie tożsame ze sferami pożytku publicznego, co ma dość istotne znaczenie dla trybu realizacji zadań publicznych. Oznacza to, że usługi społeczne użyteczności publicznej możemy często realizować zarówno w trybie działalności pożytku publicznego, trybie zamówienia publicznego, jak i w trybie zapytania ofertowego dla zakupu usług nieobjętych przepisami ustawy – Prawo zamówień publicznych.

Usługi społeczne użyteczności publicznej	Działania pożytku publicznego
Promocja i ochrona zdrowia	ochrona i promocja zdrowia
Pomoc społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▶ pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób ▶ działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ▶ działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym ▶ działalność na rzecz kombatantów i osób represjonowanych
Gminne budownictwo mieszkaniowe	brak bezpośredniego odniesienia ²⁶
Edukacja publiczna	nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie
Kultura, w tym biblioteki gminne i inne instytucje kultury oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	<ul style="list-style-type: none"> ▶ kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego ▶ podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej
Kultura fizyczna i turystyka	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej ▶ wypoczynek dzieci i młodzieży ▶ turystyka i krajoznawstwo
Polityka prorodzinna	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej ▶ działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka ▶ przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym
Wspieranie osób niepełnosprawnych	działalność na rzecz osób niepełnosprawnych
Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy	promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy

Tabela 1. Wybór trybu przekazania usług społecznych użyteczności publicznej do realizacji przez podmioty zewnętrzne należy do decyzji samorządu.

74. Gdy konkretne zadanie nie mieści się w sferze pożytku publicznego, nie stanowi to przeszkody w jego zleceniu. Zgodnie z art. 221 ust. 4 ustawy o finansach publicznych:

- ▶ tryb postępowania o udzielenie dotacji na inne zadania niż określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, a dotyczące np. usług użyteczności publicznej,
- ▶ sposób jej rozliczania,
- ▶ sposób kontroli wykonywania zleconego zadania określa w drodze uchwały organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, mając na uwadze zapewnienie jawności postępowania o udzielenie dotacji i jej rozliczenia.

75. Istotnym elementem nie jest zatem wybór sposobu realizacji usług, ale sposób budowy sieci, który wpłynie na kooperatywne współdziałanie, nie powodując w tym przypadku zbędnego konkutowania.

76. Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami

Warto zapoznać się z Uchwałą nr 208/XXL12 Rady Powiatu Bydgoskiego z dnia 30 sierpnia 2012 r. w sprawie trybu postępowania o udzielenie dotacji podmiotom niezaliczonym do sektora finansów publicznych i nie działającym w celu osiągnięcia zysku, na cele publiczne związane z realizacją zadań powiatu, sposobu ich rozliczenia oraz kontroli wykonania zadań zleconych.

© Tekst uchwały zamieszczamy na stronie 95

²⁶ Brak bezpośredniego odniesienia nie jest przeszkodą, bowiem działania w tym zakresie mogą być realizowane np. w obszarze działań na rzecz integracji i reintegracji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jeśli realizatorami tych usług będą osoby z tych grup, np. osoby bezrobotne czy osoby niepełnosprawne.

W Wielkopolsce aktualnie pracujemy i debatujemy nad powołaniem konsorcjum, pomysłu, co przez długi czas było ideą, a teraz nabiera realnych kształtów i staje się rzeczywistością.

Wiemy już, dlaczego konsorcjum jest potrzebne. Dlatego musimy odpowiedzieć sobie na szczegółowe pytania: jak będzie funkcjonować? Jest to wyzwanie tym większe, że robimy to jako jedni z pierwszych w Polsce i wszystkie procedury musimy wypracować samodzielnie. Są wśród nich tak ważne zagadnienia, jak schematy przepływów finansowych, kontrola obszarów działalności, schematów zarządzania, budowanie relacji wewnątrz/zewnątrz i pozyskiwania zleceń. Suma naszego wspólnego doświadczenia pozwoli nam uniknąć błędów i stworzyć zrzeczenie, które skutecznie będzie realizowało nasze założenia i które wydatnie przyczyni się do poprawy jakości naszych działań. Zrzeczenie otworzy przed nami nowe możliwości. Jak je wykorzystamy? Moją wielką nadzieją jest to, że będziemy czuli się gotowi do rozpoczęcia następnego etapu, i wierzę, że tak właśnie będzie.

Przemysław Piechocki
Prezes Stowarzyszenia na rzecz Spółdzielni Socjalnych

pozarządowymi oraz spółdzielniami socjalnymi może odbywać się na zasadzie zlecenia zadań publicznych oraz w formie umów partnerstwa określonych w art. 5 ust. 2 pkt 7 ww. ustawy. Kwestie te są rozwinięte w dalszej części dokumentu.

77. Zgodnie z ustawą – Prawo zamówień publicznych potencjalni wykonawcy, czyli np. spółdzielnie socjalne, mogą składać ofertę wspólną (wynika to wprost z art. 23 ust. 1 wspomnianej ustawy). Ustawa nie wymaga ustanawiania przez wykonawców, ubiegających się wspólnie o zamówienie publiczne, określonego stosunku prawnego, w tym ustanawiania konsorcjum, ani nie wymaga określonej treści umowy łączącej takich wykonawców, w szczególności w ramach konsorcjum, nie ogranicza również możliwości zawiązania konsorcjum do ściśle wskazanych ram czasowych czy przedmiotowych konkretnego postępowania przetargowego. Tym samym w świetle przepisów ustawy PZP nie ma przeszkód prawnych, aby podmioty wspólnie ubiegające się o zamówienie publiczne były członkami konsorcjum zawiązanego na dłuższy okres celem ubiegania się o różne zamówienia publiczne. Daje to zatem możliwość łączenia potencjałów i wymaganego doświadczenia, jak również możliwość bardziej kompleksowych działań. Gdy więc zamawiający oczekuje kompleksowej usługi świadczenia usług społecznych, np. zdrowotnych i opiekuńczych, formuła konsorcjum łączącego różne typy usług wydaje się nieodzowna.

Uczestnicy i ich rola: JST i podmioty ekonomii społecznej realizujące usługi

78. Mamy tu sytuację dość oczywistą: z jednej strony jest jednostka samorządu terytorialnego, zlecająca zadanie publiczne lub dokonująca zakupu usługi, z drugiej – podmioty przygotowane do realizacji zadania, spełniające oczekiwania zamawiającego m.in. pod względem jakości realizowanych usług.
79. Obie strony mogą działać w formule partnerskiej lub w relacji zamawiający – wykonawca bądź zlecający – realizator. Wybór formuły należy uzgodnić w ramach programu rozwoju usług społecznych.

Kluczowe działania: Procedury i standardy realizacji

80. Podstawową kwestią, którą musimy rozstrzygnąć, jest decyzja co do wyboru trybu realizacji usług. Do wyboru są dwa tryby i różne możliwości ich zastosowania:

Pożytek publiczny – w ramach działalności statutowej	Prawo zamówień publicznych – w ramach działalności gospodarczej
Partnerstwo: wspólna realizacja bez dodatkowych warunków/wybór partnerów, a nie otwarty konkurs ofert na zadanie.	Wykonawcy mogą wspólnie ubiegać się o udzielenie zamówienia (art. 23 PZP) – promowanie wspólnego działania/ konsorcjum.
Zlecenie zadania/dofinansowanie: konkurs, co oznacza, że np. organizacja tworzy własną świetlicę, zaś samorząd wspiera ją dotacją (dofinansowuje jej działania).	Klauzule społeczne/określenie w opisie przedmiotu zamówienia (w ramach SIWZ) wymagań związanych z realizacją zamówienia, dotyczących zatrudnienia osób: bezrobotnych lub młodocianych w celu przygotowania zawodowego, niepełnosprawnych oraz tych, o których mowa w ustawie o zatrudnieniu socjalnym (art. 29 PZP). Zamówienia zastrzeżone dla firm zatrudniających co najmniej 50% osób niepełnosprawnych ²⁷ (art. 22 PZP).
Zlecenie zadania/powierzenie: konkurs, np. na powierzenie spółdzielni socjalnej prowadzenia gminnej świetlicy dla dzieci wraz z jej pełnym finansowaniem.	Zamówienie <i>in house</i> – jako rozwiązanie wyjątkowe, możliwe do zastosowania po spełnieniu ściśle określonych warunków ²⁸ – umożliwia powierzenie spółdzielniom socjalnym zadań z zakresu gospodarki komunalnej zgodnie z przepisami ustawy o gospodarce komunalnej stosowania procedur udzielania zamówień publicznych określonych w ustawie PZP.
Zlecenie bezkonkursowe, tzw. małe zlecenie, do 10 tys. zł (zadanie publiczne ma być realizowane w okresie nie dłuższym niż 90 dni).	Łagodniejszy reżim dla zamówień na usługi niepriorytetowe, zgodnie z przepisami art. 5 PZP i rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z 28 stycznia 2010 r. w sprawie wykazu usług o charakterze priorytetowym i niepriorytetowym oraz tryb art. 5a (dla zakupów tych usług poniżej 207 tys. euro) ²⁹ . Zakupy poniżej progów stosowania ustawy PZP, czyli 30 tys. euro (niepodlegające PZP, lecz nadal wymagające uwzględnienia zasad traktatowych przy ich nabywaniu).

Tabela 2. Tryby realizacji usług publicznych i ich uwarunkowania prawne

81. Decyzja w istocie ma charakter władczy w zakresie uprawnień samorządu – to organy jednostki samorządu terytorialnego decydują, co i w jaki sposób realizują.
82. Sposób wyboru trybu i określenie szczegółów sposobu realizacji usług powinno wpływać z programu rozwoju usług społecznych. Należy pamiętać, że sposób realizacji zadania nie jest działaniem wynikającym z procedury czysto administracyjnej, ale stanowi wyraz woli osób

²⁷ Zgodnie z art. 20 nowej dyrektywy klasycznej (2014/24/UE) państwa członkowskie będą mogły zastrzec prawo udziału w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego dla zakładów pracy chronionej oraz wykonawców, których głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób niepełnosprawnych lub osób defaworyzowanych, lub będą mogły przewidzieć możliwość realizacji takich zamówień w ramach programów zatrudnienia chronionego pod warunkiem, że co najmniej 30% osób zatrudnionych przez te zakłady, przez tych wykonawców lub w ramach tych programów stanowią pracownicy niepełnosprawni lub pracownicy defaworyzowani.

²⁸ Zamówienie *in house* jest możliwe, o ile będą spełnione dwa podstawowe warunki, tj. jednostki samorządu terytorialnego będą sprawowały pełną kontrolę nad spółdzielnią, zaś spółdzielnia będzie wykonywała swoją działalność w zasadniczej części na rzecz tych jednostek. Za opinią prawną: Udzielanie zamówień publicznych spółdzielniom socjalnym przez tworzące je jednostki samorządu terytorialnego, dostępny 2014.01.02 <http://uzp.gov.pl/cmsws/page/?D:2178>.

²⁹ Zgodnie z przepisami nowych dyrektyw zlikwidowany zostaje podział na usługi priorytetowe i niepriorytetowe w rozumieniu obecnych przepisów. Nowe dyrektywy przewidują natomiast specjalny, łagodniejszy reżim dla zamkniętego katalogu usług społecznych i innych usług szczególnych, o których mowa w dyrektywach (dyrektywy 2014/24/UE, art. 74 i Załączniku XIV oraz dyrektywy 2014/25/UE art. 91 i Załącznik XVII).

Warto zapoznać się z Zarządzeniem nr 1243/2015 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 1 września 2015 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego w Urzędzie m.st. Warszawy i wybranych jednostkach organizacyjnych m.st. Warszawy. To pierwsze na taką skalę rozwiązanie prawne w dużym mieście.

© Tekst zarządzenia publikujemy na stronie 103

O tym jak oceniać efekty realizacji usług zleconych podmiotom ekonomii społecznej można przeczytać w publikacji wydanej przez Fundację Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych *Ocena efektywności realizacji usług*.

☉ Publikacja jest dostępna pod adresem <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/1671320>

Określenie reguł zawierania partnerstwa – zarówno w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, jak i działań krajowych – zawiera ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020.

☉ Tekst przepisu zamieszczamy na stronie 68

Toruń sformułował własne regulacje. Określa je zarządzenie nr 304 Prezydenta Miasta Torunia z dnia 16.09.2015 r. w sprawie przyjęcia procedury zawierania partnerstw projektowych pomiędzy Gminą Miasta Toruń i organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

☉ Tekst zarządzenia publikujemy na stronie 100

podejmujących decyzje w jednostce samorządu terytorialnego. Tym samym muszą one zapadać na podstawie woli władz, a następnie być kierowane do realizacji przez pracowników i instytucje.

83. Istotnym elementem usług społecznych użyteczności publicznej przekazywanych do realizacji spółdzielniom socjalnym jest jakość realizowanych zadań. O jakości mówi zarówno art. 11 ust. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jak i ustawa Prawo zamówień publicznych. Istotne jest, że w przypadku zamówienia publicznego kryterium ceny może być zastosowane jako jedyne kryterium oceny ofert, tylko jeżeli przedmiot zamówienia jest powszechnie dostępny oraz ma ustalone standardy jakościowe (art. 91 ust. 2a ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych).
84. Zadaniem samorządu powinno być określenie minimalnych wymogów jakościowych wybranych usług społecznych użyteczności publicznej, które nie mają regulacji jakościowych określonych aktami wykonawczymi i rozporządzeniami. Przyczyni się to do podniesienia poziomu jakości oferowanych usług niezależnie od wykonawcy. Warto przy tym pamiętać, że obywatele wspólnot samorządowych zasługują na dobrą jakość od dobrego gospodarza.
85. Standardy nie są trudne do realizacji, powstało bowiem wiele modeli opisujących, jak powinny one wyglądać³⁰. Istotny jest proces przygotowania standardów usług w ramach samorządu terytorialnego. W proces ten powinny zostać zaangażowane podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe i spółdzielnie socjalne. Jeśli niezbędne jest wsparcie procesu samej dyskusji, otrzymacie je Państwo w Ośrodkach Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Sposób wykonania: Partnerstwo, powierzenie, zlecenie, zakup

86. Jeżeli podstawą naszych działań ma być działanie partnerskie, to zgodnie z odwołaniem zawartym w przepisach o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie mają zastosowanie przepisy art. 33 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności, finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020³¹. Zgodnie z nią o partnerskim działaniu jest mowa, gdy:
- ▶ partnerzy zakładają wspólne działanie, wnosząc do projektu zasoby ludzkie, organizacyjne, techniczne lub finansowe;
  - ▶ warunki partnerstwa określone są w porozumieniu lub umowie partnerskiej, która określa w szczególności:
    - przedmiot porozumienia albo umowy;
    - prawa i obowiązki stron;
    - zakres i formę udziału poszczególnych partnerów w projekcie;
    - partnera wiodącego, uprawnionego do reprezentowania pozostałych partnerów projektu;

³⁰ Modele dostępne m.in. pod adresem: <http://www.wrzos.org.pl/projekt1.18/index.php>

³¹ Dz.U. z 2014 r., poz. 1146, z późn. zm.

- sposób przekazywania dofinansowania na pokrycie kosztów ponoszonych przez poszczególnych partnerów projektu, umożliwiający określenie kwoty dofinansowania udzielonego każdemu z partnerów;
- sposób postępowania w przypadku naruszenia lub niewywiązania się stron z porozumienia lub umowy.

87. Przepisy te określają również sposób wyboru partnerów, jeżeli liderem przedsięwzięcia jest jednostka samorządu terytorialnego. W takim przypadku JST dokonuje wyboru partnerów spoza sektora finansów publicznych (tu: spółdzielni socjalnych i innych podmiotów) z zachowaniem zasady przejrzystości i równego traktowania. Samorząd jest w szczególności zobowiązany do:

- ▶ ogłoszenia otwartego naboru partnerów na swojej stronie internetowej wraz ze wskazaniem co najmniej 21-dniowego terminu na zgłaszanie się potencjalnych partnerów;
- ▶ uwzględnienia przy wyborze partnerów: zgodności działania potencjalnego partnera z celami partnerstwa, deklarowanego przez niego wkładu w realizację celu partnerstwa, doświadczenia w realizacji projektów o podobnym charakterze;
- ▶ podania do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej informacji o podmiotach wybranych do pełnienia funkcji partnera.

88. Działania możemy również oprzeć na zleceniu zadania publicznego (w trybie określonym w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie)³² w formie:

- ▶ powierzenia wykonywania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji, co oznacza np. powierzenie spółdzielni socjalnej prowadzenia gminnej świetlicy dla dzieci wraz z jej pełnym finansowaniem lub
- ▶ wspierania wykonywania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji, co może przykładowo oznaczać, że organizacja tworzy własną świetlicę, zaś samorząd wspiera ją dotacją i częściowo finansuje przedsięwzięcie, zaś resztę środków musi zapewnić organizacja.

89. Wspieranie oraz powierzenie zadań publicznych odbywa się po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert. Kierunkowe określenie, jakie obszary działań będą zlecane i na jakie zadania mają być one rozpisane, należy wskazać w lokalnym programie rozwoju (lokalnym programie usług społecznych). Nie ulega wątpliwości, że również w warunkach świadczenia usług, które powinny być wskazane w ogłoszonym konkursie, można szczegółowo określić sieciową realizację zadań, np. wymóg kompleksowości usług przewidzianych programem rozwoju.

Sposób realizacji zadania zleconego określa tryb ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

☉ Tekst ustawy odnoszący się do spółdzielni socjalnych zamieszczamy [na stronie 49](#)

Przy zlecaniu zadań możesz skorzystać z produktu wypracowanego w ramach projektu innowacyjnego testującego „Od partnerstwa do kooperacji”, finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Jest to model, który pomaga przejść proces od podjęcia decyzji o zleceniu zadania, aż po jego przekazanie organizacji pozarządowej. Składa się z Poradnika i Kreatora. Dostępny jest pod adresem <http://www.zlecaniezadan.pl>

**OD PARTNERSTWA
DO KOOPERACJI**
ZLECANIE ZADAŃ ORGANIZACJOM

³² W działaniach tych warto skorzystać z wypracowanych modeli kontraktowania usług społecznych, dostępnych na stronie www.zlecaniezadan.pl.

Jeżeli szukasz wsparcia w realizacji pomysłu na prowadzenie spółdzielni socjalnej możesz skorzystać z praktycznych podręczników:

- ▶ *Model spółdzielni socjalnej dedykowanej kobietom ofiarom przemocy domowej*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej dedykowanej osobom uzależnionym*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej organizującej i obsługującej ruch turystyczny w społeczności lokalnej*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej rewitalizującej zasoby lokalowe, socjalne i komunalne gminy*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej działającej przy Centrum Integracji Społecznej*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej dedykowanej osobom bezdomnym*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej dedykowanej osobom ze spektrum autyzmu*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej prowadzącej żłobek*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej prowadzącej przedszkole*
- ▶ *Model spółdzielni socjalnej świadczącej usługi medyczne*

☉ Podręczniki otrzymasz w Stowarzyszeniu na rzecz Spółdzielni Socjalnych <http://www.spoldzielnie.org>

90. Zamawiający może również określić kompleksowość realizacji kupowanych usług, gdy zamówienie publiczne łączy różne usługi wymagające działań o charakterze partnerskim lub w formule wymagającej połączenia się wykonawców w grupy usługodawców i stworzenia kompleksowej sieci działań („wiązki” usług). Przy wykonaniu takich zamówień warto rozważyć stworzenie konsorcjum (umożliwia to wspólne ubieganie się o zamówienie publiczne zgodnie z art. 23 ustawy – Prawo zamówień publicznych).

Rezultat: System usług oparty na zasobach lokalnych i miejsca pracy

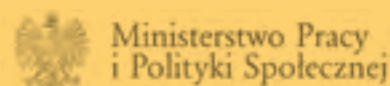
91. Celem wszystkich realizowanych działań – diagnozy, stworzenia programu rozwoju, powołania sieci realizatorów/wykonawców i opracowania metodyki ich wyłaniania – jest spójny i stabilnie funkcjonujący system usług społecznych, który:

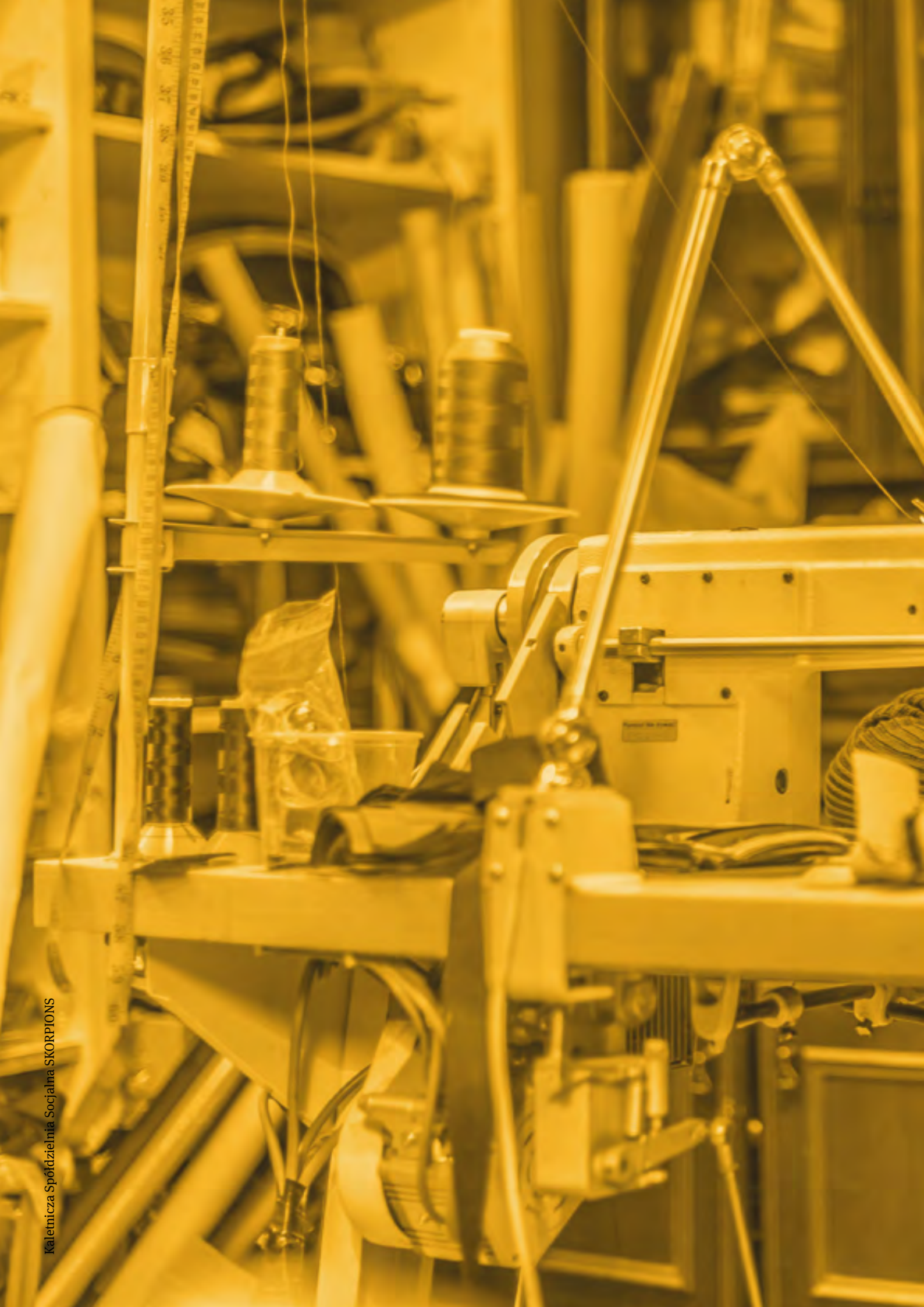
- ▶ dostarcza członkom wspólnoty samorządowej właściwych, dobrze dobranych, pożądaných usług;
- ▶ posiada stabilne źródła finansowania, oparte zarówno o środki samorządowe, rządowe, jak i zasoby Europejskiego Funduszu Społecznego;
- ▶ opiera się na lokalnych zasobach instytucjonalnych i obywatelskich;
- ▶ daje zatrudnienie dotychczas bezrobotnym lub nieaktywnym zawodowo członkom lokalnej społeczności.

92. Spójny system usług społecznych, dając możliwość racjonalnej gospodarki zasobami, w okresie do 2020 roku może stać się kołem zamachowym rozwoju społecznego w naszej wspólnocie i rozwoju lokalnego rynku pracy, a także istotnym elementem lepszego i efektywniejszego wykorzystania środków publicznych.

4. Rekomendacje do działań

93. Przedstawione powyżej elementy standardu są rekomendowane przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej jednostkom samorządu terytorialnego. Standardy zostały skonsultowane i uzgodnione z kluczowymi instytucjami, w tym z Urzędem Zamówień Publicznych i Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju.
94. Przedstawione standardy będą wspierane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej oraz wyspecjalizowane organizacje, w tym: Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, Stowarzyszenie na rzecz Spółdzielni Socjalnych, Fundację Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy, Wspólnotę Roboczą Związku Organizacji Socjalnych oraz inne podmioty i organizacje.
95. Przedstawione standardy nie stanowią aktu prawnego, ale propozycję działań, która może zostać wykorzystana przez samorządy lokalne i ich partnerów. Należy jednak sądzić, że w perspektywie programowej 2014–2020, w związku z realizacją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, mogą one w znaczącym stopniu wpłynąć na absorpcję środków finansowych i wdrożenia rozwiązań prawnych i organizacyjnych przewidzianych w perspektywie do 2020 roku. Przedstawione standardy są adresowane zarówno do tych, którzy usług społecznych potrzebują, tych, którzy je dostarczają i tych, którzy ten proces organizują. Przedstawione standardy dotyczą wszystkich obywateli naszych wspólnot samorządowych.

II

**Materiały
uzupełniające**

1. Wybrane akty prawne

USTAWA z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych¹

Art. 1. 1. Ustawa określa zasady zakładania, prowadzenia działalności, łączenia oraz likwidacji spółdzielni socjalnej.

2. W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie do spółdzielni socjalnej stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848, z 2004 r. Nr 99, poz. 1001 oraz z 2005 r. Nr 122, poz. 1024).

Art. 2. 1. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków.

2. Spółdzielnia socjalna działa na rzecz:

- 1) społecznej reintegracji jej członków, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu,
- 2) zawodowej reintegracji jej członków, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy – a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej.

¹ Opracowano na podstawie Dz.U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651, z 2009 r. Nr 91, poz. 742, z 2010 r. Nr 28, poz. 146, z 2011 r. Nr 205, poz. 1211, z 2015, poz. 1567. Zaznaczono zmiany wprowadzone ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, która wchodzi w życie 24 października 2015 r.

3. Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświato-wo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm).

Art. 3. Nazwa spółdzielni zawiera oznaczenie „Spółdzielnia Socjalna”.

Art. 4. 1. Spółdzielnię socjalną mogą założyć:

- 1) osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001, z późn. zm.);
- 2) **osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 i Nr 205, poz. 1211);**
- 3) osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776, z późn. zm.);
- 4) **osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy – posiadające pełną zdolność do czynności prawnych.**

2. Spółdzielnię socjalną mogą założyć także:

- 1) inne osoby niż wskazane w ust. 1, o ile liczba tych osób nie stanowi więcej niż 50% ogólnej liczby założycieli;
- 2) organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub jednostki samorządu terytorialnego;
- 3) kościelne osoby prawne.

Art. 5. 1. Liczba założycieli spółdzielni socjalnej nie może być mniejsza niż pięć, jeżeli założycielami są osoby fizyczne, i dwa, jeżeli założycielami są osoby prawne.

2. Spółdzielnia socjalna liczy nie mniej niż pięciu i nie więcej niż pięćdziesięciu członków, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Spółdzielnia socjalna, która powstała w wyniku przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych, może liczyć więcej niż pięćdziesięciu członków.

4. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć osoby, o których mowa w art. 4 ust. 1, w tym osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych.

5. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć także inne osoby niż wskazane w art. 4 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, jeżeli ich praca na rzecz spółdzielni socjalnej wymaga szczególnych kwalifikacji, których nie posiadają pozostali członkowie tej spółdzielni.

6. Liczba osób, o których mowa w ust. 5, nie może być większa niż 50% ogólnej liczby członków spółdzielni socjalnej. Przekroczenie tego limitu, trwające nieprzerwanie przez okres 6 miesięcy, stanowi podstawę do postawienia spółdzielni socjalnej w stan likwidacji.

7. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego. W takim przypadku art. 182 § 1 ustawy – Prawo spółdzielcze nie stosuje się.

Art. 5a. 1. W przypadku gdy założycielami spółdzielni socjalnej są organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego, są one zobowiązane do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej pięciu osób spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1, w terminie sześciu miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego.

2. Osoby zatrudnione na zasadach określonych w ust. 1 po 12 miesiącach nieprzerwanego zatrudnienia w spółdzielni socjalnej mają prawo do uzyskania członkostwa w spółdzielni socjalnej.

3. Z osobą zatrudnioną na zasadach określonych w ust. 1, która następnie założyła lub przystąpiła do innej spółdzielni socjalnej, podjęła działalność gospodarczą lub zatrudnienie u innego pracodawcy, rozwiązuje się spółdzielczą umowę o pracę.

4. W terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania spółdzielczej umowy o pracę na podstawie ust. 3 spółdzielnia socjalna ma obowiązek zatrudnić w miejsce pracownika, z którym rozwiązano tę umowę, osobę spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1.

5. Wkład organizacji pozarządowych, kościelnych osób prawnych lub jednostek samorządu terytorialnego może polegać na przeniesieniu lub obciążeniu własności rzeczy lub innych praw, a także na dokonaniu innych świadczeń na rzecz spółdzielni socjalnej, w szczególności na wykonywaniu świadczeń przez wolontariuszy lub pracowników jednostek samorządu terytorialnego, kościelnych osób prawnych lub organizacji pozarządowych.

6. W przypadku, o którym mowa w ust. 3, spółdzielnia socjalna założona przez jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne lub organizacje pozarządowe może udzielić poręczenia pożyczek, kredytów lub zabezpieczenia zwrotu otrzymanej refundacji lub środków na podjęcie działalności gospodarczej, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej.

Art. 6. 1. Do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego dołącza się:

- 1) zaświadczenie powiatowego urzędu pracy, potwierdzające posiadanie statusu osoby bezrobotnej albo poszukującej pracy, oraz oświadczenie o niepozostawaniu w zatrudnieniu;
- 2) zaświadczenie potwierdzające spełnienie przez osoby zamierzające założyć spółdzielnię socjalną warunków, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2, lub
- 3) orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby zamierzającej założyć spółdzielnię socjalną,
- 4) uchwałę organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, kościelnej osoby prawnej lub organizacji pozarządowej o powołaniu spółdzielni socjalnej, w przypadku gdy organem założycielskim jest organizacja pozarządowa, kościelna osoba prawna lub jednostka samorządu terytorialnego.

2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzory zaświadczeń, o których mowa w ust. 1 pkt 2, mając na względzie ich ujednoczenie oraz przydatność dla postępowania przed sądem rejestrowym.

3. Spółdzielnia socjalna nie uiszcza opłaty sądowej od wniosku o wpis tej spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego, a także od wniosków o zmiany wpisu oraz nie uiszcza opłaty za ogłoszenie tych wpisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Art. 7. 1. W spółdzielni socjalnej wybiera się radę nadzorczą.

2. W spółdzielni socjalnej, w której liczba członków nie przekracza piętnastu, nie wybiera się rady nadzorczej, chyba że statut stanowi inaczej. W takim przypadku kompetencje rady wykonuje walne zgromadzenie.

Art. 8. 1. Statutowa działalność spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447, z późn. zm.) i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna lub działalność nieodpłatna.

2. Do statutowej działalności odpłatnej stosuje się odpowiednio przepisy art. 8 oraz art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Art. 9. Prowadzenie przez spółdzielnie socjalne statutowej działalności odpłatnej lub nieodpłatnej wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości.

Art. 10. 1. Nadwyżka bilansowa podlega podziałowi na podstawie uchwały walnego zgromadzenia i jest przeznaczana na:

- 1) zwiększenie funduszu zasobowego – nie mniej niż 40%;
- 2) cele, o których mowa w art. 2 ust. 2 i 3 – nie mniej niż 40%;
- 3) fundusz inwestycyjny.

2. Nadwyżka bilansowa nie może podlegać podziałowi między członków spółdzielni socjalnej, w szczególności nie może być przeznaczona na zwiększenie funduszu udziałowego, jak również nie może być przeznaczona na oprocentowanie udziałów.

Art. 11. Spółdzielnia socjalna może tworzyć inne fundusze własne przewidziane w przepisach ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze lub w statucie.

Art. 12. 1. Stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkiem nawiązuje się na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze. Przepis art. 185 ustawy wymienionej w zdaniu pierwszym stosuje się odpowiednio.

1a. Spółdzielnia socjalna może zatrudniać pracowników niebędących członkami spółdzielni, z tym że łączna liczba osób, o których mowa w art. 4 ust. 1, nie może być niższa niż 50% w stosunku do ogółu członków spółdzielni i osób zatrudnionych w spółdzielni socjalnej.

2. Prawo do wynagrodzenia przysługujące członkowi spółdzielni socjalnej nie obejmuje prawa do udziału w nadwyżce bilansowej.

3. (uchylony).

3a. W stosunku do osób wymienionych w art. 4 ust. 1, zatrudnionych na zasadach, o których mowa w ust. 1, część wynagrodzenia odpowiadająca składce należnej od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe oraz część kosztów osobowych pracodawcy odpowiadająca składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe za zatrudnionego, na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym dla siedziby spółdzielni a spółdzielnią może podlegać finansowaniu ze środków Funduszu Pracy w pełnej wysokości przez okres 24 miesięcy od dnia zatrudnienia oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy, do wysokości odpowiadającej miesięcznie wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia.

3b. Zwrotu opłaconych składek, o których mowa w ust. 3a, dokonuje starosta, w okresach kwartalnych na podstawie udokumentowanego wniosku spółdzielni, w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.

3c. Na podstawie udokumentowanego wniosku spółdzielni starosta może przekazać co miesiąc zaliczkę na opłacanie składek, o których mowa w ust. 3a.

3d. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzór wniosku, o którym mowa w ust. 3b, oraz tryb

dokonywania zwrotu opłaconych składek, uwzględniający rodzaj niezbędnej dokumentacji, jaką należy dołączyć do wniosku oraz konieczność zapewnienia zgodności udzielania wsparcia z warunkami dopuszczalności pomocy *de minimis*.

Art. 13. 1. Osoby skazane na karę ograniczenia wolności mogą wykonywać pracę w spółdzielni socjalnej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.).

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, nie mogą być członkami spółdzielni socjalnej.

Art. 14. Wolontariusze mogą wykonywać świadczenia na rzecz spółdzielni socjalnej, w zakresie prowadzonej przez tę spółdzielnię działalności pożytku publicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Art. 15. 1. Działalność spółdzielni socjalnej może zostać wsparta ze środków budżetu państwa lub środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w szczególności poprzez:

- 1) dotacje;
- 2) pożyczki;
- 3) poręczenia, o których mowa w art. 5a ust. 6;
- 4) usługi lub doradztwo w zakresie finansowym, księgowym, ekonomicznym, prawnym i marketingowym;
- 5) zrefundowanie kosztów lustracji.

2. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1, udzielane jest, w drodze uchwały, przez właściwe organy jednostek samorządu terytorialnego lub w ramach programu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego określonego w przepisach o pomocy społecznej, na cele związane z rozwojem spółdzielni socjalnych.

3. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1–4, oraz wsparcie, o którym mowa w art. 5a ust. 5 i 6, art. 6 ust. 3 i art. 12 ust. 3a, jest udzielane jako pomoc *de minimis* zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.Urz. UE L 352/1 z 24.12.2013), zaś w przypadku gdy spółdzielnia wykonuje usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 360/2012 z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* przyznawanej przedsiębiorstwom wykonującym usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym (Dz.Urz. UE L 114/8 z 26.4.2012).

4. Zaświadczenie o udzieleniu wsparcia, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na zasadach określonych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r.

o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404 oraz z 2008 r. Nr 93, poz. 585).

5. Zaświadczenie o udzieleniu wsparcia wydają:

- 1) sąd rejonowy właściwy ze względu na miejsce dokonania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego – w przypadku, o którym mowa w art. 6 ust. 3;
- 2) starosta – w przypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 3a;
- 3) organ jednostki samorządu terytorialnego właściwej ze względu na miejsce udzielenia pomocy – w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 4 i 5 oraz w art. 5a ust. 5 i 6;
- 4) minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego lub działające na jego zlecenie podmioty – w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 5.

6. Wsparcie w zakresie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 4, przeznaczone na realizację zadań, o których mowa w art. 8, nie stanowi pomocy publicznej, z tym że kwota wsparcia nie może przekroczyć kwoty stanowiącej równowartość kosztów działania spółdzielni socjalnej, pomniejszonej o przychód uzyskany z działalności gospodarczej.

7. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 4, może być współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Art. 15a. 1. Jednostka sektora finansów publicznych, udzielając zamówienia, które nie podlega ze względu na jego wartość ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.), może zastrzec, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie spółdzielnie socjalne, działające na podstawie ustawy lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, z uwzględnieniem przepisów art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

2. Informacja o zastrzeżeniu, o którym mowa w ust. 1, musi znaleźć się we wniosku o uruchomienie procedury udzielenia zamówienia publicznego oraz w odpowiednich dokumentach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

Art. 16. Spółdzielnia socjalna może łączyć się wyłącznie z inną spółdzielnią socjalną.

Art. 17. 1. Spółdzielnia socjalna może podzielić się na podstawie uchwały walnego zgromadzenia, podjętej większością 2/3 głosów.

2. W wyniku podziału mogą być utworzone wyłącznie spółdzielnie socjalne.

Art. 18. Spółdzielnia socjalna przechodzi w stan likwidacji w przypadkach określonych w art. 113 § 1 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, a ponadto w przypadku:

- 1) zaprzestania używania w nazwie oznaczenia „Spółdzielnia Socjalna”;
- 2) zmniejszenia się liczby członków poniżej pięciu w przypadku osób fizycznych i dwóch w przypadku osób prawnych lub zwiększenia powyżej pięćdziesięciu, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 3;
- 3) przekroczenia limitu, o którym mowa w art. 5 ust. 6;
- 4) naruszenia zasad podziału nadwyżki bilansowej określonych w art. 10;
- 5) niespełnienia warunku określonego w art. 5a ust. 1.

Art. 19. 1. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej, której powstanie zostało sfinansowane ze środków publicznych, środki pozostające po spłaceniu zobowiązań, złożeniu do depozytu stosownych sum zabezpieczających należności sporne lub niewymagalne i po wydzieleniu kwot przeznaczonych na wypłaty udziałów, dzieli się między jej członków, jednak nie więcej niż 20% środków, w pozostałej części przekazuje się na Fundusz Pracy.

2. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej, która nie korzystała ze środków Funduszu Pracy, środki określone w ust. 1, dzieli się w całości między jej członków.

3. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej walne zgromadzenie może podjąć uchwałę o przekazaniu środków określonych w ust. 1 na rzecz organizacji pozarządowych, realizujących zadania określone ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, właściwego związku rewizyjnego spółdzielni socjalnych lub innych spółdzielni socjalnych.

Art. 19a. Rada Ministrów przedkłada Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej w okresach dwuletnich, najpóźniej do dnia 30 czerwca, informacje o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, w oparciu o dane przekazane ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego przez związki rewizyjne właściwe dla spółdzielczości socjalnej do dnia 30 grudnia roku poprzedzającego rok złożenia informacji.

Art. 20–30. pominięte w tej publikacji.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹

(fragmenty)

DZIAŁ I Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Ustawa reguluje zasady:

- 1) prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych oraz współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi;
- 2) uzyskiwania przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz funkcjonowania organizacji pożytku publicznego;
- 3) sprawowania nadzoru nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego;
- 4) tworzenia i funkcjonowania rad działalności pożytku publicznego.

2. Ustawa reguluje również warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń.

Art. 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) dotacji – rozumie się przez to dotację w rozumieniu art. 127 ust. 1 pkt 1 lit. e oraz art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.);
- 2) środkach publicznych – rozumie się przez to środki publiczne, o których mowa w ustawie o finansach publicznych, przeznaczone na wydatki publiczne w rozumieniu tej ustawy;
- 3) wolontariuszu – rozumie się przez to osobę fizyczną, która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na zasadach określonych w ustawie;
- 4) inicjatywie lokalnej – rozumie się przez to formę współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej.
- 5) **operatorze projektu – rozumie się przez to organizację pozarządową lub podmiot wymieniony w art. 3 ust. 3, którym organ administracji publicznej zleca realizację zadania publicznego w sferze, o której mowa w art. 4, w sposób, o którym mowa w art. 16a;**

¹ Opracowano na podstawie: tekstu jednolitego Dz.U. z 2014 r. poz. 1118, 1138, 1146. z 2015 r. poz. 1255 i poz. 1339. Oznaczono zmiany wprowadzone ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawy o fundacjach, które wchodzą w życie 9 listopada 2015 r.

- 6) realizatorze projektu – rozumie się przez to organizację pozarządową lub podmiot wymieniony w art. 3 ust. 3, którym operator projektu zleca wykonanie projektu;
- 7) projekcie – rozumie się przez to zadanie publiczne w sferze, o której mowa w art. 4, realizowane przez realizatora projektu w sposób, o którym mowa w art. 16a;

Art. 3. 1. Działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie.

2. Organizacjami pozarządowymi są:

- 1) **niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi,**
- 2) niedziałające w celu osiągnięcia zysku – osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4.

3. Działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez:

- 1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- 2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) spółdzielnie socjalne;
- 4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2014 r. poz. 715), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

3a. Przepisów art. 19b–41i nie stosuje się do spółdzielni socjalnych.

4. Przepisów działu II nie stosuje się do:

- 1) partii politycznych;
- 2) związków zawodowych i organizacji pracodawców;
- 3) samorządów zawodowych;
- 4) (uchylony);
- 5) fundacji utworzonych przez partie polityczne;
- 6) (uchylony).

5. Przepisów rozdziału 2 działu II nie stosuje się do zlecenia realizacji zadań w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą, finansowanych ze środków budżetu państwa w części, której dysponentem jest Szef Kancelarii Senatu.

6. (uchylony).

Art. 4. 1. Sfera zadań publicznych, o której mowa w art. 3 ust. 1, obejmuje zadania w zakresie:

- 1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
  - 1a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
  - 1b) **udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;**
- 2) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 3) działalności charytatywnej;
- 4) podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- 5) działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
  - 5a) **działalności na rzecz integracji cudzoziemców;**
- 6) **ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2015 r. poz. 618, 788 i 905);**
- 7) działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 8) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- 9) działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
- 10) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- 11) działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- 12) działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
- 13) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- 14) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
- 15) **działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;**
- 16) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- 17) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- 18) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- 19) turystyki i krajoznawstwa;
- 20) porządku i bezpieczeństwa publicznego;

- 21) obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 22) upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- 22a) **udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;**
- 23) ratownictwa i ochrony ludności;
- 24) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- 25) upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
- 26) działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
- 27) promocji i organizacji wolontariatu;
- 28) pomocy Polonii i Polakom za granicą;
- 29) działalności na rzecz kombatanów i osób represjonowanych;
- 30) promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
- 31) działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- 32) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;
- 33) działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt 1–32.

2. Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, zadania w zakresie innym niż wymienione w ust. 1 jako należące do sfery zadań publicznych, kierując się ich szczególną społeczną użytecznością oraz możliwością ich wykonywania przez podmioty, o których mowa w art. 5 ust. 1, w sposób zapewniający wystarczające zaspokajanie potrzeb społecznych.

Art. 4a. Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, z wyłączeniem stowarzyszeń jednostek samorządu terytorialnego, które:

- 1) wykonują zadania publiczne, lub
- 2) dysponują majątkiem publicznym – udostępniają informację publiczną na zasadach i w trybie określonym w niniejszej ustawie.

Art. 4b. Udostępnianie informacji publicznej następuje:

- 1) poprzez ogłaszanie informacji publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej na zasadach, o których mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2014 r. poz. 782 i 1662 oraz z 2015 r. poz. 1240), albo
- 2) poprzez ogłaszanie informacji publicznej na stronie internetowej organizacji pozarządowych oraz podmiotów, o których mowa w art. 4a, albo
- 3) na wniosek na zasadach, o których mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

Art. 4c. W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do udostępniania informacji publicznej stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

Art. 5. 1. Organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, prowadzącymi, odpowiednio do terytorialnego zakresu działania organów administracji publicznej, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom tych organów.

2. Współpraca, o której mowa w ust. 1, odbywa się w szczególności w formach:

- 1) zlecenia organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie;
- 2) wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności;
- 3) konsultowania z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji;
- 4) konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4, z radami działalności pożytku publicznego, w przypadku ich utworzenia przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego;
- 5) tworzenia wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych, podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej;
- 6) umowy o wykonanie inicjatywy lokalnej na zasadach określonych w ustawie;
- 7) umowy partnerskiej określonej w art. 28a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz porozumienia albo umowy o partnerstwie określonych w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. poz. 1146).

3. Współpraca, o której mowa w ust. 1, odbywa się na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

4. Zlecenie realizacji zadań publicznych, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, jako zadań zleconych w rozumieniu art. 127 ust. 1 pkt 1 lit. e, art. 151 ust. 1 oraz art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, może mieć formy:

- 1) powierzenia wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji, lub
- 2) wspierania wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

5. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego określa, w drodze uchwały, szczegółowy sposób konsultowania z radami działalności pożytku publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji.

6. Organ administracji publicznej może po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 tworzyć i prowadzić jednostki organizacyjne, których celem jest działalność, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 33.

7. Podmiotem prowadzącym jednostkę, o której mowa w ust. 6, może być także organizacja pozarządowa oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3.

8. Jednostki samorządu terytorialnego mogą udzielać pożyczek, gwarancji, poręczeń organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 na realizację zadań w sferze pożytku publicznego na zasadach określonych w odrębnych przepisach

Art. 5a. 1. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego uchwała, po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, przeprowadzonych w sposób określony w art. 5 ust. 5, roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Roczny program współpracy jest uchwalany do dnia 30 listopada roku poprzedzającego okres obowiązywania programu.

2. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego może uchwalić, w sposób określony w ust. 1, wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. 2a. W przypadku gdy po konsultacjach, o których mowa w ust. 1, właściwa rada działalności pożytku publicznego wyrazi opinię o projekcie rocznego lub wieloletniego programu współpracy, opinię tę organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego załącza do przedstawianego organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego projektu rocznego lub wieloletniego programu współpracy.

3. Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego, nie później niż do dnia 31 maja każdego roku, jest obowiązany przedłożyć organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego oraz opublikować w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie z realizacji programu współpracy za rok poprzedni.

4. Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 zawiera w szczególności:

- 1) cel główny i cele szczegółowe programu;
- 2) zasady współpracy;
- 3) zakres przedmiotowy;
- 4) formy współpracy, o których mowa w art. 5 ust. 2;
- 5) priorytetowe zadania publiczne;
- 6) okres realizacji programu;
- 7) sposób realizacji programu;
- 8) wysokość środków planowanych na realizację programu;
- 9) sposób oceny realizacji programu;
- 10) informację o sposobie tworzenia programu oraz o przebiegu konsultacji;
- 11) tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych do opiniowania ofert w otwartych konkursach ofert.

5. Wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 zawiera w szczególności:

- 1) cel główny i cele szczegółowe programu;
- 2) zakres przedmiotowy;
- 3) okres realizacji programu;
- 4) sposób realizacji programu;
- 5) wysokość środków planowanych na realizację programu.

Art. 5b. 1. Minister lub wojewoda przyjmują, w drodze zarządzenia, po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, roczny lub wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 na okres nie dłuższy niż 5 lat.

2. Przepisy art. 5a ust. 1 zdanie 2 i ust. 4 stosuje się odpowiednio.

3. Organ administracji rządowej nie później niż do dnia 30 kwietnia każdego roku ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie z realizacji programu współpracy za rok poprzedni.

Art. 5c. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po zasięgnięciu opinii Rady Działalności Pożytku Publicznego, zwanej dalej „Radą”, może opracować resortowe oraz rządowe programy wspierania rozwoju organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 oraz finansowo wspierać te programy, w szczególności w trybie, o którym mowa w art. 11.

DZIAŁ II

Działalność pożytku publicznego

Rozdział 1. Działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego

Art. 6. Działalność pożytku publicznego nie jest, z zastrzeżeniem art. 9 ust. 1, działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej i może być prowadzona jako działalność nieodpłatna lub jako działalność odpłatna.

Art. 7. Działalnością nieodpłatną pożytku publicznego jest działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, za które nie pobierają one wynagrodzenia.

Art. 8. 1. Działalnością odpłatną pożytku publicznego jest:

- 1) działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, za które pobierają one wynagrodzenie;
- 2) sprzedaż wytworzonych towarów lub świadczenie usług w zakresie:
  - a) rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.) lub
  - b) integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 i Nr 205, poz. 1211 oraz z 2015 r. poz. 1220) oraz ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. Nr 94, poz. 651, z późn. zm.);
- 3) sprzedaż przedmiotów darowizny.

2. Przychód z działalności odpłatnej pożytku publicznego służy wyłącznie prowadzeniu działalności pożytku publicznego.

Art. 9. 1. Działalność odpłatna pożytku publicznego organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 stanowi działalność gospodarczą, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli:

- 1) wynagrodzenie, o którym mowa w art. 8 ust. 1, jest w odniesieniu do działalności danego rodzaju wyższe od tego, jakie wynika z kosztów tej działalności, lub
- 2) przeciętne miesięczne wynagrodzenie osoby fizycznej z tytułu zatrudnienia przy wykonywaniu statutowej działalności

odpłatnej korzyści publicznej za okres ostatniego roku obrotowego, a w przypadku zatrudnienia trwającego krócej niż rok obrotowy – za okres tego zatrudnienia, przekracza 3-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za rok poprzedni.

1a. Organ administracji publicznej, który w trakcie kontroli stwierdzi okoliczność, o której mowa w ust. 1, wzywa organizację pozarządową oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 pkt 2–4 do złożenia wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców działalności danego rodzaju w terminie 30 dni od dnia wezwania.

1b. Jeżeli w terminie, o którym mowa w ust. 1a, organizacja pozarządowa oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 pkt 2–4 nie wykaże organowi administracji publicznej, że złożyła wniosek o wpis do rejestru przedsiębiorców działalności danego rodzaju, organ administracji publicznej informuje sąd rejestrowy właściwy dla tej organizacji o prowadzeniu przez nią działalności gospodarczej. Przepis art. 24 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 1203) stosuje się odpowiednio.

2. Przez wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, rozumie się wynagrodzenie z tytułu świadczenia pracy lub usług, niezależnie od sposobu nawiązania stosunku pracy lub rodzaju i treści umowy cywilnoprawnej z osobą fizyczną.

3. Nie można prowadzić odpłatnej działalności korzyści publicznej i działalności gospodarczej w odniesieniu do tego samego przedmiotu działalności.

Art. 10. **1.** Prowadzenie przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 pkt 2–4:

- 1) nieodpłatnej działalności korzyści publicznej,
- 2) odpłatnej działalności korzyści publicznej lub
- 3) działalności gospodarczej – wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników każdej z tych działalności, z zastrzeżeniem przepisów o rachunkowości.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku organizacyjnego wyodrębnienia działalności korzyści publicznej.

3. Zakres prowadzonej działalności nieodpłatnej lub odpłatnej korzyści publicznej organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 określają w statucie lub w innym akcie wewnętrznym

Rozdział 2.

Prowadzenie działalności pożytku publicznego na podstawie zlecenia realizacji zadań publicznych

Art. 11. 1. Organy administracji publicznej:

- 1) wspierają w sferze, o której mowa w art. 4, realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, prowadzące działalność statutową w danej dziedzinie;
- 2) powierzają w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, realizację zadań publicznych organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3, prowadzącym działalność statutową w danej dziedzinie.

2. Wspieranie oraz powierzanie, o których mowa w ust. 1, odbywają się po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert albo w trybach określonych w art. 11a–11c lub art. 19a.

2a. Obsługa konkursu, o którym mowa w ust. 2, może być zlecona organizacjom pozarządowym lub podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3.

2b. Obsługa konkursu, o której mowa w ust. 2a, nie obejmuje:

- 1) ogłoszenia otwartego konkursu ofert, o którym mowa w art. 13 ust. 3;
- 2) powołania komisji konkursowej, o którym mowa w art. 15 ust. 2a;
- 3) wyboru ofert, o którym mowa w art. 15 ust. 2g;
- 4) ogłoszenia wyników otwartego konkursu ofert, o którym mowa w art. 15 ust. 2h;
- 5) zawierania umów o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego z wyłonionymi organizacjami pozarządowymi lub podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3;
- 6) unieważnienia otwartego konkursu ofert, o którym mowa w art. 18a.

3. W otwartym konkursie ofert, o którym mowa w ust. 2, uczestniczą organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3.

4. Zlecenie realizacji zadań publicznych w trybach, o których mowa w ust. 2, następuje w sposób zapewniający wysoką jakość wykonania danego zadania.

5. Wspieranie oraz powierzanie zadań, o których mowa w ust. 1, może nastąpić na zasadach i w trybie przepisów o partnerstwie publiczno-prywatnym albo na podstawie umów międzynarodowych, jeżeli na realizację określonego zadania publicznego będą przekazywane niepodlegające zwrotowi środki ze źródeł zagranicznych.

6. W przypadku unieważnienia otwartego konkursu ofert, o którym mowa w ust. 2, organ może ponownie ogłosić otwarty konkurs ofert

lub zastosować tryb wynikający z innych przepisów, w tym przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.).

Art. 11a. W razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. z 2014 r. poz. 333 i 915), w kraju lub poza jego granicami organ administracji publicznej, w celu zapobieżenia ich skutkom, może zlecać organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 realizację zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert. Przepisy art. 43, art. 47, art. 151 oraz art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych stosuje się odpowiednio.

Art. 11b. Prezes Rady Ministrów, jeżeli jest to niezbędne ze względu na ochronę życia lub zdrowia ludzkiego albo ze względu na ważny interes społeczny lub ważny interes publiczny, może zlecać organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 realizację zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert. Przepisy art. 43, art. 47 oraz art. 151 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych stosuje się odpowiednio.

Art. 11c. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w przypadkach dotyczących zadań z zakresu ochrony ludności i ratownictwa, może zlecać podmiotom uprawnionym do wykonywania ratownictwa górskiego, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz.U. Nr 208, poz. 1241 oraz z 2013 r. poz. 7), podmiotom uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego, o których mowa w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. Nr 208, poz. 1240), jednostkom ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 6 i 7 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380, z późn. zm.), oraz Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi realizację zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert. Przepisy art. 43, art. 47 oraz art. 151 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych stosuje się odpowiednio.

Art. 11d. Do realizacji zadań publicznych zleczanych na podstawie art. 11a–11c stosuje się odpowiednio przepisy art. 15 ust. 1 i art. 16–18 oraz przepisy wydane na podstawie art. 19. Art. 12. 1. Organizacja pozarządowa oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 mogą z własnej inicjatywy złożyć wniosek o realizację zadania publicznego, także takiego, które jest realizowane dotychczas w inny sposób, w tym przez organy administracji publicznej. Wniosek zawiera w szczególności:

- 1) opis zadania publicznego przeznaczonego do realizacji;
- 2) szacunkową kalkulację kosztów realizacji zadania publicznego.

Art. 12. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, organ administracji publicznej, w terminie nieprzekraczającym 1 miesiąca od dnia wpłynięcia wniosku:

- 1) rozpatruje celowość realizacji zadania publicznego przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, biorąc pod uwagę:
  - a) stopień, w jakim wniosek odpowiada priorytetowym zadaniom publicznym, określonym w programie współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3,
  - b) zapewnienie wysokiej jakości wykonania danego zadania,
  - c) środki dostępne na realizację zadań publicznych,
  - d) korzyści wynikające z realizacji zadania publicznego przez organizację pozarządową lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3;
- 2) informuje o podjętym rozstrzygnięciu, a w przypadku stwierdzenia celowości realizacji zadania publicznego informuje składającego wniosek o trybie zlecenia zadania publicznego, o którym mowa w art. 11 ust. 2, oraz o terminie ogłoszenia otwartego konkursu ofert.

Art. 13. 1. Organ administracji publicznej, zamierzający zlecić realizację zadania publicznego organizacjom pozarządowym lub podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3, ogłasza otwarty konkurs ofert. Termin do składania ofert nie może być krótszy niż 21 dni od dnia ukazania się ostatniego ogłoszenia, o którym mowa w ust. 3.

2. Ogłoszenie otwartego konkursu ofert powinno zawierać informacje o:

- 1) rodzaju zadania;
- 2) wysokości środków publicznych przeznaczonych na realizację tego zadania;
- 3) zasadach przyznawania dotacji;
- 4) terminach i warunkach realizacji zadania;
- 5) terminie składania ofert;
- 6) trybie i kryteriach stosowanych przy wyborze ofert oraz terminie dokonania wyboru ofert;
- 7) zrealizowanych przez organ administracji publicznej w roku ogłoszenia otwartego konkursu ofert i w roku poprzednim zadaniach publicznych tego samego rodzaju i związanych z nimi kosztami, ze szczególnym uwzględnieniem wysokości dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 3.

2a. W przypadku, gdy organ administracji publicznej zleca realizację zadania publicznego w sposób określony w art. 16a, ogłoszenie otwartego konkursu ofert, o którym mowa w ust. 2, zawiera dodatkowo informacje o zasadach i warunkach zlecenia realizacji zadania.

3. Otwarty konkurs ofert ogłasza się:

- 1) w Biuletynie Informacji Publicznej;
- 2) w siedzibie organu administracji publicznej w miejscu przeznaczonym na zamieszczanie ogłoszeń;

3) na stronie internetowej organu administracji publicznej.

4. Ogłoszenie otwartego konkursu ofert można także zamieścić w dzienniku lub tygodniku o zasięgu ogólnopolskim, regionalnym lub lokalnym, w zależności od rodzaju zadania publicznego.

5. Ogłoszenie otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych w roku następnym może nastąpić na podstawie projektu uchwały budżetowej przekazanego organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy o finansach publicznych.

Art. 14. 1. Oferta realizacji zadania publicznego złożona w trybie otwartego konkursu ofert albo w trybach, o których mowa w art. 11a–11c, zawiera w szczególności:

- 1) szczegółowy zakres rzeczowy zadania publicznego proponowanego do realizacji;
- 2) termin i miejsce realizacji zadania publicznego;
- 3) kalkulację przewidywanych kosztów realizacji zadania publicznego;
- 4) informację o wcześniejszej działalności organizacji pozarządowej lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 składających ofertę w zakresie, którego dotyczy zadanie publiczne;
- 5) informację o posiadanych zasobach rzeczowych i kadrowych zapewniających wykonanie zadania publicznego oraz o planowanej wysokości środków finansowych na realizację danego zadania pochodzących z innych źródeł;
- 6) deklarację o zamiarze odpłatnego lub nieodpłatnego wykonania zadania publicznego.

1a. Oferta realizacji zadania publicznego w sposób określony w art. 16a oprócz informacji, o których mowa w ust. 1, zawiera także zasady i tryb przeprowadzenia konkursu na realizatorów projektów, w tym warunki i kryteria ich wyboru, oraz zasady i sposób monitorowania i oceny realizowanych przez nich projektów.

2. Dwie lub więcej organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 działające wspólnie mogą złożyć ofertę wspólną.

3. Oferta wspólna wskazuje:

- 1) jakie działania w ramach realizacji zadania publicznego będą wykonywać poszczególne organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3;
- 2) sposób reprezentacji podmiotów, o których mowa w ust. 2, wobec organu administracji publicznej.

4. Umowę zawartą między organizacjami pozarządowymi lub podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, określającą zakres ich świadczeń składających się na realizację zadania publicznego, załącza się do umowy

o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego.

5. Organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 składające ofertę wspólną ponoszą odpowiedzialność solidarną za zobowiązania, o których mowa w art. 16 ust. 1.

Art. 15. 1. Organ administracji publicznej przy rozpatrywaniu ofert:

- 1) ocenia możliwość realizacji zadania publicznego przez organizację pozarządową lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3;
- 2) ocenia przedstawioną kalkulację kosztów realizacji zadania publicznego, w tym w odniesieniu do zakresu rzeczowego zadania;
- 3) ocenia proponowaną jakość wykonania zadania i kwalifikacje osób, przy udziale których organizacja pozarządowa lub podmioty określone w art. 3 ust. 3 będą realizować zadanie publiczne;
- 4) w przypadku, o którym mowa w art. 5 ust. 4 pkt 2, uwzględnia planowany przez organizację pozarządową lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 udział środków finansowych własnych lub środków pochodzących z innych źródeł na realizację zadania publicznego;
- 5) uwzględnia planowany przez organizację pozarządową lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 wkład rzeczowy, osobowy, w tym świadczenia wolontariuszy i pracę społeczną członków;
- 6) uwzględnia analizę i ocenę realizacji zleconych zadań publicznych w przypadku organizacji pozarządowej lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, które w latach poprzednich realizowały zleczone zadania publiczne, biorąc pod uwagę rzetelność i terminowość oraz sposób rozliczenia otrzymanych na ten cel środków.

2. Przepis ust. 1 ma zastosowanie także, gdy w wyniku ogłoszenia otwartego konkursu ofert została zgłoszona jedna oferta.

2a. Organ administracji publicznej ogłaszający otwarty konkurs ofert powołuje komisję konkursową w celu opiniowania złożonych ofert.

2b. W skład komisji konkursowej powołanej przez organ jednostki samorządu terytorialnego wchodzi przedstawiciele organu wykonawczego tej jednostki.

2c. W skład komisji konkursowej powołanej przez organ administracji rządowej wchodzi przedstawiciele tego organu.

2d. W skład komisji konkursowej wchodzi osoby wskazane przez organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, z wyłączeniem osób wskazanych przez organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 biorące udział w konkursie.

2da. Komisja konkursowa może działać bez udziału osób wskazanych przez organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, jeżeli:

- 1) żadna organizacja nie wskaże osób do składu komisji konkursowej lub

- 2) wskazane osoby nie wezmą udziału w pracach komisji konkursowej lub
- 3) wszystkie powołane w skład komisji konkursowej osoby podlegają wyłączeniu na podstawie art. 15 ust. 2d lub art. 15 ust. 2f.

2e. Komisja konkursowa może korzystać z pomocy osób posiadających specjalistyczną wiedzę z dziedziny obejmującej zakres zadań publicznych, których konkurs dotyczy.

2ea. Osoby, o których mowa w ust. 2e, mogą w szczególności:

- 1) uczestniczyć w pracach komisji z głosem doradczym;
- 2) wydawać opinie.

2f. Do członków komisji konkursowej biorących udział w opiniowaniu ofert stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2013 r. poz. 267 oraz z 2014 r. poz. 183) dotyczące wyłączenia pracownika.

2g. W otwartym konkursie ofert może zostać wybrana więcej niż jedna oferta.

2h. Ogłoszenie wyników otwartego konkursu ofert zawiera w szczególności:

- 1) nazwę oferenta;
- 2) nazwę zadania publicznego;
- 3) wysokość przyznanych środków publicznych.

2i. Każdy, w terminie 30 dni od dnia ogłoszenia wyników konkursu, może żądać uzasadnienia wyboru lub odrzucenia oferty.

2j. Wyniki otwartego konkursu ofert ogłasza się niezwłocznie po wyborze oferty w sposób określony w art. 13 ust. 3.

3. (uchylony).

4. Po ogłoszeniu wyników otwartego konkursu ofert organ administracji publicznej, bez zbędnej zwłoki, zawiera umowy o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego z wyłonionymi organizacjami pozarządowymi lub podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3.

Art. 16. 1. Organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, przyjmując zlecenie realizacji zadania publicznego w trybach, o których mowa w art. 11 ust. 2, zobowiązują się do wykonania zadania publicznego w zakresie i na zasadach określonych w umowie odpowiednio o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego, sporządzonej z uwzględnieniem art. 151 ust. 2 i art. 221 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz przepisów niniejszej ustawy, a organ administracji publicznej zobowiązuje się do przekazania dotacji na realizację zadania.

1a. Umowa, o której mowa w ust. 1, dotycząca zadania realizowanego w sposób, o którym mowa w art. 16a, określa zasady i tryb przeprowadzenia konkursu na realizatorów projektów, w tym warunki i kryteria ich wyboru, oraz zasady i sposób monitorowania i oceny realizowanych przez nich projektów.

2. Umowa, o której mowa w ust. 1, wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności.
3. Umowa o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego może być zawarta na czas realizacji zadania lub na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat.
4. Zadanie publiczne nie może być realizowane przez podmiot niebędący stroną umowy o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego, z zastrzeżeniem ust. 7.
5. Zadanie publiczne nie może być realizowane przez podmiot niebędący stroną umowy, o której mowa w ust. 1, chyba że umowa ta zezwala na wykonanie określonej części zadania przez taki podmiot.
6. Organizacja pozarządowa oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 są zobowiązane do wyodrębnienia w ewidencji księgowej środków otrzymanych na realizację umowy, o której mowa w ust. 1. Przepis art. 10 ust. 1 stosuje się odpowiednio.
7. W przypadku zlecenia realizacji zadania publicznego organizacjom pozarządowym lub podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3, które złożyły ofertę wspólną, w umowie o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego należy wskazać prawa i obowiązki każdej z organizacji lub podmiotów, w tym zakres ich świadczeń składających się na realizowane zadanie.

8. (uchylony)

Art. 16a. 1. Operator projektu zleca realizację całości zadania publicznego realizatorom projektów wybranym na zasadach i w trybie określonych w ofercie, o której mowa w art. 14 ust. 1 i 1a, oraz umowie, o której mowa w art. 16 ust. 1 i 1a.

2. Informację o wyborze realizatorów projektów operator projektu podaje do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na własnej stronie internetowej.

3. Realizatorzy projektów, przyjmując zlecenie realizacji projektu w trybie określonym w ust. 1, zobowiązują się do wykonania projektu w zakresie i na zasadach określonych w umowie z operatorem projektu, a operator projektu zobowiązuje się do przekazania środków finansowych na realizację projektu.

4. Przekazanie środków finansowych, o których mowa w ust. 3, następuje w terminie nie dłuższym niż 14 dni, licząc od dnia zawarcia umowy pomiędzy operatorem projektu a realizatorem projektu.

Art. 17. Organ administracji publicznej zlecający realizację zadania publicznego może dokonywać kontroli i oceny realizacji zadania, w szczególności:

- 1) stopnia realizacji zadania;
- 2) efektywności, rzetelności i jakości realizacji zadania;
- 3) prawidłowości wykorzystania środków publicznych otrzymanych na realizację zadania;
- 4) prowadzenia dokumentacji związanej z realizowanym zadaniem.

Art. 18. 1. Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego określonego w umowie należy sporządzić w terminie 30 dni od dnia zakończenia realizacji zadania publicznego.

2. Okresem sprawozdawczym jest rok budżetowy.

3. Organ administracji publicznej może wezwać do złożenia w roku budżetowym częściowych sprawozdań z wykonania zadania publicznego, nie wcześniej niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia wezwania.

4. Sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1 i 3, zawiera:

- 1) szczegółowy opis wykonania zadania publicznego, z uwzględnieniem osiągniętych celów oraz zrealizowanych działań;
- 2) zestawienie wydatków poniesionych na wykonanie zadania publicznego wraz ze wskazaniem źródeł ich finansowania;
- 3) informację o poniesionych nakładach na wykonanie zadania publicznego z podziałem na wkład osobowy i rzeczowy.

5. Sprawozdanie sporządzane przez operatora projektu zawiera dodatkowe informacje o realizatorach projektów oraz projektach realizowanych w ramach zleconych zadań, dotyczące:

- 1) nazw i adresów siedzib realizatorów projektów;
- 2) zrealizowanego zakresu rzeczowego projektów;
- 3) terminów realizacji projektów;
- 4) wysokości środków przekazanych na wykonanie poszczególnych projektów;
- 5) wysokości środków wykorzystanych na realizację poszczególnych projektów.

Art. 18a. 1. Organ administracji publicznej unieważnia otwarty konkurs ofert, jeżeli:

- 1) nie złożono żadnej oferty;
- 2) żadna ze złożonych ofert nie spełniała wymogów zawartych w ogłoszeniu, o którym mowa w art. 13 ust. 2.

2. Informację o unieważnieniu otwartego konkursu ofert organ administracji publicznej podaje do publicznej wiadomości w sposób określony w art. 13 ust. 3.

Art. 19. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi w drodze rozporządzenia:

- 1) wzory ofert, o których mowa w art. 14 ust. 1, 1a i 2,
  - 2) ramowe wzory umów, o których mowa w art. 16 ust. 1, 1a i 6,
  - 3) wzory sprawozdań, o których mowa w art. 18
- uwzględniając konieczność zapewnienia niezbędnych informacji dotyczących wykonania zadania publicznego oraz biorąc pod uwagę liczbę oferentów, sposób i czas realizacji zadania publicznego, a także sposób jego rozliczenia.

Art. 19a. 1. Na podstawie oferty realizacji zadania publicznego, o której mowa w art. 14, złożonej przez organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego, uznając celowość realizacji tego zadania, może zlecić organizacji pozarządowej lub podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3, z pominięciem otwartego konkursu ofert, realizację zadania publicznego o charakterze lokalnym lub regionalnym, spełniającego łącznie następujące warunki:

- 1) wysokość dofinansowania lub finansowania zadania publicznego nie przekracza kwoty 10 000 zł;
- 2) zadanie publiczne ma być realizowane w okresie nie dłuższym niż 90 dni.

2. (uchylony).

3. W terminie nie dłuższym niż 7 dni roboczych od dnia wpłynięcia oferty organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego zamieszcza ofertę na okres 7 dni:

- 1) w Biuletynie Informacji Publicznej;
- 2) w siedzibie organu jednostki samorządu terytorialnego w miejscu przeznaczonym na zamieszczanie ogłoszeń;
- 3) na stronie internetowej organu jednostki samorządu terytorialnego.

4. Każdy w terminie 7 dni od dnia zamieszczenia oferty w sposób, o którym mowa w ust. 3, może zgłosić uwagi dotyczące oferty.

5. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 4, oraz po rozpatrzeniu uwag, organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego niezwłocznie zawiera umowę o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego. Oferta, o której mowa w ust. 2, stanowi załącznik do umowy.

6. Łączna kwota środków finansowych przekazanych przez organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego tej samej organizacji pozarządowej lub temu samemu podmiotowi wymienionemu w art. 3 ust. 3, w trybie określonym w ust. 1, w danym roku kalendarzowym nie może przekroczyć kwoty 20 000 zł.

7. Wysokość środków finansowych przyznanych przez organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego w trybie, o którym mowa w ust. 1, nie może przekroczyć 20% dotacji planowanych w roku budżetowym na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3.

7a. Ofertę i sprawozdanie z realizacji zadania, o którym mowa w ust. 1, składa się według uproszczonych wzorów.

7b. Uproszczony wzór oferty, o którym mowa w ust. 7a, zawiera w szczególności:

- 1) zakres rzeczowy zadania publicznego;
- 2) termin i określenie miejsca realizacji zadania publicznego;
- 3) szacunkową kalkulację kosztów realizacji zadania publicznego

7c. Uproszczony wzór sprawozdania, o którym mowa w ust. 7a, zawiera:

- 1) opis wykonania zadania;
- 2) zestawienie wydatków finansowanych z dotacji.

7d. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, uproszczony wzór oferty i uproszczony wzór sprawozdania z realizacji zadania, o którym mowa w ust. 1, uwzględniając konieczność zapewnienia podstawowych informacji dotyczących wykonania zadania publicznego.

8. Do umów zawartych na podstawie ust. 5 stosuje się odpowiednio przepisy art. 16–18 oraz przepisy wydane na podstawie art. 19.

Rozdział 2a. Inicjatywa lokalna (art. 19b–19h);

Rozdział 3. Organizacje pożytku publicznego (art. 20–27b);

Rozdział 4. Nadzór (art. 28–34);

Rozdział 5. Rada Działalności Pożytku Publicznego (art. 35–41);

Rozdział 6. Wojewódzkie, Powiatowe i Gminne Rady Działalności Pożytku Publicznego (art. 41a–41i)².

DZIAŁ III

Wolontariat Rozdział 1 Przepisy ogólne i Rozdział 2 Przepisy szczególne (pominięte w tym zbiorze)

² Zgodnie z art. 3 ust. 3a ustawy przepisów art. 19b–41 nie stosuje się do spółdzielni socjalnych.

Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020

(Dz.U. z 2014 r. poz. 1146, z 2015 r. poz. 378, 1130)

[...]

Art. 33. 1. W celu wspólnej realizacji projektu, w zakresie określonym przez instytucję zarządzającą krajowym programem operacyjnym albo instytucję zarządzającą regionalnym programem operacyjnym, może zostać utworzone partnerstwo, przez podmioty wnoszące do projektu zasoby ludzkie, organizacyjne, techniczne lub finansowe, realizujące wspólnie projekt, zwany dalej „projektem” partnerskim”, na warunkach określonych w porozumieniu albo umowie o partnerstwie.

2. Podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.), dokonuje wyboru partnerów spoza sektora finansów publicznych z zachowaniem zasady przejrzystości i równego traktowania podmiotów. Podmiot ten, dokonując wyboru, jest obowiązany w szczególności do:

- 1) ogłoszenia otwartego naboru partnerów na swojej stronie internetowej wraz ze wskazaniem co najmniej 21-dniowego terminu na zgłaszanie się partnerów;
- 2) uwzględnienia przy wyborze partnerów: zgodności działania potencjalnego partnera z celami partnerstwa, deklarowanego wkładu potencjalnego partnera w realizację celu partnerstwa, doświadczenia w realizacji projektów o podobnym charakterze;
- 3) podania do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej informacji o podmiotach wybranych do pełnienia funkcji partnera.

3. Wybór partnerów spoza sektora finansów publicznych jest dokonywany przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu partnerskiego.

4. Do wyboru partnerów z innych niż Rzeczpospolita Polska państw w ramach współpracy ponadnarodowej, o której mowa w art. 10 rozporządzenia EFS, nie stosuje się przepisów ust. 2 pkt 1 i ust. 3.

5. Porozumienie oraz umowa o partnerstwie określają w szczególności:

- 1) przedmiot porozumienia albo umowy;
- 2) prawa i obowiązki stron;
- 3) zakres i formę udziału poszczególnych partnerów w projekcie;

- 4) partnera wiodącego uprawnionego do reprezentowania pozostałych partnerów projektu;
- 5) sposób przekazywania dofinansowania na pokrycie kosztów ponoszonych przez poszczególnych partnerów projektu, umożliwiającą określenie kwoty dofinansowania udzielonego każdemu z partnerów;
- 6) sposób postępowania w przypadku naruszenia lub niewywiązania się stron z porozumienia lub umowy.

6. Porozumienie lub umowa o partnerstwie nie mogą być zawarte pomiędzy podmiotami powiązаныmi w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz.Urz. UE L 187 z 26.06.2014, s. 1).

7. Stroną porozumienia oraz umowy o partnerstwie nie może być podmiot wykluczony z możliwości otrzymania dofinansowania.

2. Wytyczne horyzontalne Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju

Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 Minister infrastruktury i Rozwoju wydaje wytyczne zapewniające m.in. jednolitość programów operacyjnych i wydatków z Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Tym samym wszystkie Regionalne Programy Operacyjne muszą je stosować. Poniżej wytyczne odnoszące się do przedszkoli, żłobków oraz usług socjalnych.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA

Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014–2020¹

Podrozdział 2.3 – Słownik pojęć

Użyte w Wytycznych określenia oznaczają: [...]

17. **ośrodek wychowania przedszkolnego (OWP)** – publiczny lub niepubliczny podmiot wymieniony w art. 14 ust. 1 ustawy o systemie

¹ Wytyczne mają na celu zapewnienia niezbędnego poziomu koordynacji działań podejmowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych, finansowanych ze środków EFS, w zakresie usług edukacyjnych, zarówno w obszarze edukacji przedszkolnej,

oświaty, z uwzględnieniem art. 6 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r. poz. 827, z późn. zm.), w którym jest prowadzone wychowanie przedszkolne.

Podrozdział 3.1. Wychowanie przedszkolne

1. Celem interwencji EFS jest zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług świadczonych w OWP. Wsparcie udzielane w ramach RPO na rzecz wychowania przedszkolnego powinno przyczyniać się do:
  - a) zwiększenia dostępu do wychowania przedszkolnego na obszarach o niskim stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego;
  - b) upowszechnienia wychowania przedszkolnego, w tym zwłaszcza wśród dzieci 3–4 letnich i dzieci z niepełnosprawnościami;
  - c) wyrównywania szans edukacyjnych dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
  - d) poprawy jakości wychowania przedszkolnego.
2. Przedsięwzięcia realizowane w ramach RPO koncentrują się na obszarach, na których istnieją rzeczywiste deficyty w zakresie dostępności miejsc wychowania przedszkolnego. IZ RPO definiuje obszary kwalifikujące się do otrzymania wsparcia w oparciu o analizę uwarunkowań wewnątrzregionalnych (lokalnych i ponadlokalnych), przeprowadzoną na podstawie m. in.: stopnia upowszechnienia wychowania przedszkolnego, zróżnicowań przestrzennych w dostępie do wychowania przedszkolnego, popytu na miejsca w OWP, potencjału i prognoz demograficznych, uwarunkowań ekonomiczno-społecznych.
3. IZ RPO zapewnia, że wsparcie udzielane w ramach RPO na rzecz wychowania przedszkolnego kierowane jest do:
  - a) dzieci w wieku przedszkolnym określonym w ustawie o systemie oświaty;
  - b) nowo utworzonych i istniejących OWP, w tym przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego, m.in. specjalnych i integracyjnych;
  - c) nauczycieli zatrudnionych w OWP, w tym w specjalnych i integracyjnych.
4. Zakres wsparcia udzielanego w ramach RPO na rzecz wychowania przedszkolnego obejmuje następujące działania:
  - a) tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, w tym dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, w istniejących lub nowo utworzonych OWP;

---

kształcenia ogólnego, kształcenia i szkolenia zawodowego, edukacji osób dorosłych, jak i szkolnictwa wyższego. Wytoczne pozwalają na ujednoczenie zasad realizacji wsparcia w ramach RPO w kwestiach najistotniejszych z punktu widzenia polityki rządu w obszarze edukacji oraz dążą do zapewnienia jednolitych standardów wsparcia dla grup docelowych w całym kraju. Obowiązują od 2 czerwca 2015.

- b) dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub realizacja dodatkowej oferty edukacyjnej i specjalistycznej umożliwiającej dziecku z niepełnosprawnością udział w wychowaniu przedszkolnym poprzez wyrównywanie deficytu wynikającego z niepełnosprawności;
- c) rozszerzenie oferty OWP o dodatkowe zajęcia wyrównujące szanse edukacyjne dzieci w zakresie stwierdzonych deficytów²;
- d) wydłużenie godzin pracy OWP;
- e) doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli OWP do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym w szczególności z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz w zakresie współpracy nauczycieli z rodzicami, w tym radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

5. IZ RPO zapewni, że działania wymienione w pkt 4 lit. c–e będą realizowane jako uzupełnienie działań wymienionych w pkt 4 lit. a lub b. IZ RPO, uwzględniając ww. warunek, może profilować interwencje poprzez dowolne łączenie wymienionych działań.

6. IZ RPO gwarantuje zgodność interwencji w zakresie tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego ze spełnionymi łącznie warunkami:

- a) wsparcie umożliwia zakładanie nowych OWP albo wsparcie dla funkcjonujących OWP;
- b) wsparcie skutkuje zwiększeniem liczby miejsc przedszkolnych podlegających pod konkretny organ prowadzący na terenie danej gminy/miasta w stosunku do danych z roku poprzedzającego rok rozpoczęcia realizacji projektu. Powyższy warunek nie ma zastosowania w przypadku, o którym mowa w pkt 4 lit. b;
- c) liczba utworzonych w ramach udzielonego wsparcia nowych miejsc wychowania przedszkolnego odpowiada faktycznemu i prognozowanemu w perspektywie 3-letniej zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej na terenie gminy/miasta, na których są one tworzone. Interwencja nie jest możliwa w sytuacji, gdy zapotrzebowanie na usługi edukacji przedszkolnej w obszarze objętym działaniami projektowymi może być zaspokojone przy dotychczasowej liczbie miejsc wychowania przedszkolnego;
- d) nowe miejsca wychowania przedszkolnego są tworzone:
  - w istniejącej bazie oświatowej, w tym np.: w budynkach po zlikwidowanych placówkach oświatowych, pomieszczeniach domów kultury, żłobkach, itd. albo
  - w budynkach innych niż wymienione w ppkt i, w tym np.: zlokalizowanych przy urzędach gminy, w pomieszczeniach remiz strażackich, w pomieszczeniach ośrodków zdrowia, albo
  - w funkcjonujących OWP, albo

² Wsparcie na rzecz zwiększania szans edukacyjnych dzieci w OWP obejmuje: dodatkowe zajęcia wyrównujące stwierdzone deficyty (podrozdział 3.1) oraz zajęcia na rzecz podnoszenia jakości edukacji przedszkolnej (podrozdział 3.2).

- w nowej bazie lokalowej, z uwzględnieniem warunków określonych w pkt 7 i 8;
- e) w ramach projektów ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego możliwe są działania obejmujące m.in. następujące kategorie wydatków:
  - dostosowanie/adaptacja pomieszczeń, w tym m. in. do wymogów budowlanych, sanitarno-higienicznych, zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania;
  - modernizacja istniejącej bazy przedszkolnej;
  - zakup i montaż wyposażenia, w tym m. in. mebli, wyposażenia wypoczynkowego, sprzętu TIK, oprogramowania, itp.;
  - zakup pomocy dydaktycznych, specjalistycznego sprzętu lub narzędzi³ dostosowanych do rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ze szczególnym uwzględnieniem tych pomocy dydaktycznych, sprzętu i narzędzi, które są zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania;
  - budowa, wyposażenie i montaż placu zabaw wraz z bezpieczną nawierzchnią i ogrodzeniem;
  - modyfikacja przestrzeni wspierająca rozwój psychoruchowy i poznawczy dzieci;
  - zapewnienie bieżącego funkcjonowania utworzonego miejsca wychowania przedszkolnego, z zastrzeżeniem pkt 11, w tym: koszty wynagrodzenia nauczycieli i personelu zatrudnionego w OWP, koszty żywienia dzieci;
  - inne wydatki, o ile są niezbędne do uczestnictwa konkretnego dziecka w wychowaniu przedszkolnym oraz prawidłowego funkcjonowania OWP;
- f) IZ RPO zagwarantuje, że wydatki wymienione w pkt 6 lit. e mogą być ponoszone również na dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, jednak wyłącznie w zakresie bezpośrednio wynikającym z diagnozy potrzeb i stopnia niedostosowania OWP.

7. IZ RPO wprowadza wymóg, że inwestycje infrastrukturalne są finansowane ze środków EFRR w ramach PI 10(a) albo ze środków EFS w ramach cross-financingu, na zasadach, o których mowa w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014–2020, zwanych dalej „Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków”.

³ O ile narzędzia te nie są zapewniane w sposób bezpłatny przez instytucje publiczne (np. Instytut Badań Edukacyjnych, Ośrodek Rozwoju Edukacji).

8. IZ RPO zapewnia, że wydatki na inwestycje infrastrukturalne, o których mowa w pkt 7, są ponoszone, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:
- a) organ prowadzący nie dysponuje infrastrukturą, która byłaby możliwa do wykorzystania na potrzeby edukacji przedszkolnej;
  - b) potrzeba wydatkowania środków została potwierdzona analizą potrzeb i trendów demograficznych w ujęciu terytorialnym (w perspektywie kolejnych 3 lat);
  - c) infrastruktura została zaprojektowana zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania.
9. Wydatki na inwestycje infrastrukturalne, o których mowa w pkt. 7, mogą być realizowane w ramach projektów zintegrowanych, o których mowa w art. 32 Ustawy (dotyczy projektów finansowanych ze środków EFS w ramach PI 10(i) oraz EFRR w ramach PI 10(a)). Warunek nie ma zastosowania dla projektów finansowanych wyłącznie z EFS z wykorzystaniem cross-financingu.
10. IZ RPO zapewnia, że w umowach o dofinansowanie projektu zawieranych z beneficjentami będą zawarte postanowienia zobowiązujące do zachowania trwałości utworzonych w ramach projektu miejsc wychowania przedszkolnego przez okres co najmniej 2 lat od daty zakończenia realizacji projektu, określonej w umowie o dofinansowanie projektu. Trwałość powinna być rozumiana jako instytucjonalna gotowość OWP do świadczenia usług przedszkolnych w ramach utworzonych w projekcie miejsc wychowania przedszkolnego. Liczba zadeklarowanych w arkuszu organizacyjnym placówki miejsc wychowania przedszkolnego uwzględnia dokładną liczbę miejsc utworzonych w projekcie. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w umowie o dofinansowanie projektu.
11. Zakres wsparcia RPO w obszarze wychowania przedszkolnego może obejmować rozszerzenie oferty OWP o dodatkowe zajęcia zwiększające szanse edukacyjne dzieci w zakresie wyrównywania stwierdzonych deficytów. IZ RPO gwarantuje zgodność interwencji w ww. zakresie z następującymi warunkami spełnionymi łącznie:
- a) realizacja dodatkowych zajęć jest działaniem uzupełniającym do działań ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego i każdorazowo musi towarzyszyć jej wzrost liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym w nowo utworzonym albo we wspartym OWP. Powyższy warunek nie ma zastosowania w przypadku realizacji dodatkowych zajęć dla dzieci z niepełnosprawnościami, co oznacza, że realizacja dodatkowych zajęć dla tej grupy dzieci nie musi być działaniem dodatkowym w stosunku do działań ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc przedszkolnych;

- b) dodatkowe zajęcia są realizowane poza bezpłatnym czasem funkcjonowania ośrodków wychowania przedszkolnego, określonym w art. 6 ust. 1 pkt 2 i art. 14 ust. 5 ustawy o systemie oświaty;
- c) katalog dodatkowych zajęć obejmuje wyłącznie:
  - zajęcia specjalistyczne, o których mowa w § 7 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. poz. 532): korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym;
  - zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju w rozumieniu ustawy o systemie oświaty;
  - zajęcia stymulujące rozwój psychoruchowy, np. gimnastyka korekcyjna;
  - zajęcia rozwijające kompetencje społeczno-emocjonalne,
- d) dodatkowe zajęcia dotyczą kwestii kluczowych z perspektywy wyrównywania deficytów w edukacji przedszkolnej w konkretnej gminie/mieście, z uwzględnieniem możliwości ich kontynuacji, np. przez nauczycieli wychowania przedszkolnego po zakończeniu realizacji projektu;
- e) dodatkowe zajęcia są prowadzone z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci objętych wsparciem;
- f) dodatkowe zajęcia mogą być realizowane w OWP, w których w takim samym zakresie nie były one finansowane od co najmniej 12 miesięcy;
- g) dodatkowe zajęcia mogą być adresowane do wszystkich dzieci w danym OWP, niezależnie od liczby nowo utworzonych lub dostosowanych miejsc wychowania przedszkolnego. Kwota wydatków na realizację zajęć dodatkowych może stanowić nie więcej niż 30% kosztów bezpośrednich projektu. Limit nie ma zastosowania w przypadku dodatkowej oferty edukacyjnej dla dzieci z niepełnosprawnościami.

12. IZ RPO zapewnia możliwość finansowania działalności bieżącej nowo utworzonych miejsc wychowania przedszkolnego w ramach projektów współfinansowanych ze środków EFS przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy. Finansowanie realizacji dodatkowych zajęć w OWP, w których zostały utworzone nowe miejsca wychowania przedszkolnego, odbywa się także przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

13. IZ RPO zapewnia, że korzystanie z finansowania działalności bieżącej nowo utworzonych miejsc wychowania przedszkolnego obliguje organ prowadzący OWP do złożenia zobowiązania przeciwdziałającego ryzyku podwójnego finansowania, deklarującego, iż informacje dotyczące liczby dzieci korzystających z nowo utworzonych w ramach EFS miejsc wychowania przedszkolnego nie będą uwzględniane

w przekazywanych comiesięcznie organowi dotującemu sprawozdaniach.

14. W celu upowszechnienia wychowania przedszkolnego wśród dzieci z niepełnosprawnościami, zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, jest możliwe finansowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień, w tym np. zatrudnienie asystenta dziecka, dostosowania posiłków z uwzględnieniem specyficznych potrzeb żywieniowych wynikających z niepełnosprawności dziecka, zakup pomocy dydaktycznych adekwatnych do specjalnych potrzeb edukacyjnych wynikających z niepełnosprawności (w oparciu o indywidualnie przeprowadzoną diagnozę).
15. Zakres wsparcia udzielanego w ramach RPO na rzecz doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli OWP do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym w szczególności z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, oraz w zakresie współpracy nauczycieli z rodzicami, w tym radzenia sobie w sytuacjach trudnych, odbywa się głównie poprzez:
  - a) kursy i szkolenia doskonalące, w tym z wykorzystaniem pracy trenerów przeszkolonych w ramach POWER oraz studia podyplomowe spełniające wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. poz. 131);
  - b) wspieranie istniejących, budowanie nowych i moderowanie sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli;
  - c) współpracę ze specjalistycznymi ośrodkami, np. specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, OWP i szkołami kształcącymi dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami.
16. IZ RPO zapewnia, że w ramach wsparcia na rzecz doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli OWP będą preferowane działania służące poprawie kompetencji w zakresie pedagogiki specjalnej.
17. Wsparcie na rzecz doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli trwa nie dłużej niż finansowanie działalności bieżącej nowo utworzonych miejsc wychowania przedszkolnego.
18. IZ RPO zapewnia, że realizacja projektu w zakresie doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli OWP zostanie każdorazowo poprzedzona diagnozą stopnia przygotowania ww. grupy docelowej do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, oraz analizą zapotrzebowania OWP na określone kompetencje i kwalifikacje. Podmiot przeprowadzający diagnozę ma możliwość skorzystania ze wsparcia

instytucji wspomagających OWP, tj. wsparcia uwzględniającego narzędzia i metodologie opracowane przez MEN i jednostki podległe lub nadzorowane.

- 19.** IZ RPO zapewni preferencje dla wsparcia organów prowadzących OWP albo OWP, które nie korzystały ze środków EFS dostępnych w latach 2007–2013 w ramach Poddziałania 9.1.1 Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej PO KL.

USŁUGI OPIEKUŃCZE NAD DZIEĆMI DO LAT 3

Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014–2020⁴

Rozdział 5. Założenia dotyczące realizacji projektów w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 (PI 8.iv)

Celem interwencji zaplanowanej do realizacji na poziomie regionalnym jest upowszechnienie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 jako instrumentu oddziałującego na sytuację zawodową opiekunów. Wsparcie powinno przyczyniać się również do zwiększenia szans utrzymania pracy przez osoby, którym utrudnia to sytuacja rodzinna wynikająca z opieki nad dziećmi do lat 3.

Podrozdział 5.1. Grupa docelowa wsparcia

Wsparcie udzielone w ramach projektów w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 jest skierowane do:

- a) osób bezrobotnych lub osób biernych zawodowo pozostających poza rynkiem pracy ze względu na obowiązek opieki nad dziećmi do lat 3, w tym do osób, które przerwały karierę zawodową ze względu na urodzenie dziecka lub przebywających na urloпах macierzyńskich, rodzicielskich lub wychowawczych w rozumieniu ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy;
- b) osób opiekujących się dziećmi do lat 3, którym w okresie opieki nad dzieckiem kończy się umowa o pracę, osób zatrudnionych na czas określony, pracujących będących w trakcie przerwy związanej z urlopem macierzyńskim, rodzicielskim lub wychowawczym w rozumieniu ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.

Podrozdział 5.2. Warunki i procedury udzielania wsparcia

1. IZ RPO zapewnia, że wsparcie w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 jest realizowane w formach i zgodnie ze standardami opieki nad

⁴ Wytyczne określają ujednoczone warunki i procedury dotyczące realizacji projektów w obszarze rynku pracy w ramach krajowego i regionalnych programów współfinansowanych w latach 2014–2020 ze środków EFS i środków Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, zwanej dalej „Inicjatywą”, o której mowa w art. 16 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego (tzw. rozporządzenie EFS). Wytyczne służą zapewnieniu koordynacji działań podejmowanych w ramach celu tematycznego 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników, o którym mowa w art. 3 rozporządzenia EFS, ze środków EFS i środków Inicjatywy. Obowiązują od 22 lipca 2015.

dziećmi określonymi w ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U. z 2013 r. poz. 1457), rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy (Dz.U. poz. 925), oraz rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza oraz dziennego opiekuna (Dz.U. Nr 69, poz. 368).

2. IZ RPO określa warunki i procedury realizacji projektów, biorąc pod uwagę, iż projekty mające na celu upowszechnianie opieki nad dziećmi do lat 3 mogą obejmować tworzenie i utrzymanie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 na terenach, gdzie liczba dostępnych miejsc opieki jest niższa niż zidentyfikowane zapotrzebowanie na miejsca. IZ RPO definiuje obszary kwalifikujące się do otrzymania wsparcia w oparciu o analizę uwarunkowań przeprowadzoną na podstawie m.in. odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach, liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3, różnicowań przestrzennych w dostępie do miejsc opieki oraz potencjału i prognoz demograficznych.
3. Zakres wsparcia udzielonego w ramach RPO na rzecz upowszechnienia dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 obejmuje następujące działania:
  - a) tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, w tym dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami w istniejących lub nowo tworzonych formach opieki przewidzianych ustawą;
  - b) dostosowanie miejsc opieki na dziećmi do lat 3 do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami;
  - c) sfinansowanie kosztów usług bieżącej opieki nad dziećmi lub wynagrodzenia dziennego opiekuna lub niani dla opiekunów dzieci do lat 3 wskazanych w podrozdziale 5.1 pkt 1;
  - d) sfinansowanie kosztów przeszkolenia zawodowego dziennego opiekuna;
  - e) aktywizację zawodową opiekunów dzieci do lat 3, realizowaną wyłącznie jako element projektu wskazanego w lit. c, skierowaną do osób, o których mowa w podrozdziale 5.1 pkt 1.
4. W ramach projektów ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 możliwe są m.in. następujące kategorie działań:
  - a) dostosowanie pomieszczeń do potrzeb dzieci, w tym do wymogów budowlanych, sanitarno-higienicznych, bezpieczeństwa przeciwpożarowego, organizacja kuchni, stołówek, szatni zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania itp.;
  - b) zakup i montaż wyposażenia (w tym m.in. meble, wyposażenie wypoczynkowe, wyposażenie sanitarne, zabawki);

- c) zakup pomocy do prowadzenia zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, specjalistycznego sprzętu oraz narzędzi do rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ze szczególnym uwzględnieniem tych pomocy, sprzętu i narzędzi, które są zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania;
  - d) wyposażenie i montaż placu zabaw wraz z bezpieczną nawierzchnią i ogrodzeniem;
  - e) modyfikacja przestrzeni wspierająca rozwój psychoruchowy i poznawczy dzieci;
  - f) zapewnienie bieżącego funkcjonowania utworzonego miejsca opieki nad dziećmi do lat 3, w tym: koszty wynagrodzenia personelu zatrudnionego w miejscu opieki nad dziećmi do lat 3, koszty żywienia dzieci;
  - g) inne wydatki, o ile są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania miejsca opieki nad dziećmi do lat 3.
5. IZ RPO gwarantuje, że wydatki wymienione w pkt 4 mogą być ponoszone również na dostosowanie istniejących miejsc opieki na dziećmi w wieku do lat 3 do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, jednak wyłącznie w zakresie bezpośrednio wynikającym z diagnozy potrzeb konkretnych dzieci i stopnia niedostosowania placówki.
6. IZ RPO zapewnia, że wsparcie w zakresie tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w formie żłobków, klubów dziecięcych lub dziennego opiekuna gwarantuje zwiększenie liczby miejsc opieki prowadzonych przez daną instytucję publiczną lub niepubliczną. Powyższy warunek nie ma zastosowania w przypadku dostosowania istniejących miejsc do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.
7. IZ RPO zapewnia finansowanie działalności bieżącej nowo utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do 3 lat w formie żłobków lub klubów dziecięcych oraz dziennego opiekuna w ramach projektów współfinansowanych ze środków EFS przez okres nie dłuższy niż 24 miesiące.
8. W celu upowszechnienia dostępu do form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 dzieciom z niepełnosprawnościami, zgodnie z Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020, jest możliwe finansowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień, w tym np. zatrudnienie asystenta dziecka, dostosowanie posiłków z uwzględnieniem specyficznych potrzeb żywieniowych wynikających z niepełnosprawności dziecka, zakup pomocy dydaktycznych adekwatnych do specjalnych potrzeb edukacyjnych wynikających z niepełnosprawności (w oparciu o indywidualnie przeprowadzoną diagnozę).

9. Pokrycie kosztów związanych z bieżącym świadczeniem usług opieki nad dziećmi do lat 3 jest dostępne dla osób, o których mowa w podrozdziale 5.1 pkt 1. Pokrycie kosztów obejmuje:
- a) opiekę nad dzieckiem w żłobku lub klubie dziecięcym lub
  - b) wynagrodzenie opiekuna dziennego w części odpowiadającej kosztom opieki nad dzieckiem skierowanym w ramach projektu lub
  - c) wynagrodzenie oraz koszty składek na ubezpieczenia społeczne niani sprawującej opiekę nad dzieckiem, zgodnie z umową o świadczenie usług oraz zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3⁵.
10. IZ RPO zapewnia, że koszty wymienione w pkt 9 względem konkretnego dziecka i opiekuna są finansowane ze środków EFS przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.
11. IZ RPO zapewnia, że koszty wymienione w pkt 9 nie stanowią kosztów związanych z zapewnieniem finansowania działalności bieżącej nowo utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, o których mowa w pkt 7.
12. Inwestycje w nową infrastrukturę opiekuńczą dla dzieci do lat 3, definiowane zgodnie z pkt 3 w rozdziale 8.7 Wytocznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014–2020, w pierwszej kolejności są realizowane w gminach, w których taka infrastruktura nie występuje lub stwierdzono brak możliwości adaptacji infrastruktury innego przeznaczenia. Inwestycje te są finansowane ze środków EFRR w ramach PI 9.a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz.Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 289). Powyższe działania są realizowane w ograniczonym zakresie, uzasadnionym specyfiką lokalną. Decyzję w tym zakresie podejmuje IZ RPO.
13. IZ RPO zapewnia, że wydatki na inwestycje, o których mowa w pkt 10, są ponoszone pod warunkiem, że:

---

⁵ Koszty składek na ubezpieczenia społeczne pokrywane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 nie są objęte dofinansowaniem w ramach projektu.

- a) zapewnienie odpowiedniej infrastruktury na potrzeby opieki nad dziećmi do lat 3 nie jest możliwe w inny sposób;
- b) potrzeba wydatkowania środków została potwierdzona analizą potrzeb i trendów demograficznych w ujęciu terytorialnym (w perspektywie kolejnych 3 lat);
- c) infrastruktura została zaprojektowana zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania, o której mowa w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020.

14. Limit wydatków w ramach cross-financingu oraz zakupu środków trwałych na poziomie projektu lub grupy projektów określa IZ RPO w SZOOP.
15. IZ RPO zapewnia, że w umowach o dofinansowanie projektu zawieranych z beneficjentami będą zawarte postanowienia zobowiązujące do zachowania trwałości utworzonych w ramach projektu miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w żłobkach, klubach dziecięcych i przez dziennego opiekuna przez okres co najmniej 2 lat od daty zakończenia realizacji projektu, określonej w umowie o dofinansowanie projektu. Trwałość powinna być rozumiana jako gotowość miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 do świadczenia usług w ramach utworzonych w projekcie miejsc opieki. IZ RPO jest zobowiązana do weryfikacji spełnienia powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w umowie o dofinansowanie projektu.
16. IZ RPO określa minimalny zakres informacji, który musi być przedstawiony przez wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie projektu, zawierający co najmniej następujące informacje:
- a) uzasadnienie zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3, w tym analizę uwarunkowań w zakresie zróżnicowań przestrzennych w dostępie do form opieki i prognoz demograficznych;
  - b) warunki lokalowe, tj. wykorzystanie bazy lokalowej, w której będzie realizowana opieka nad dziećmi do lat 3;
  - c) zasady rekrutacji uczestników do projektu;
  - d) informacje dotyczące sposobu utrzymania funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 po ustaniu finansowania z EFS, tj. informacje, z jakiego źródła, innego niż wsparcie EFS, miejsca te będą utrzymane przez okres minimum 2 lat po ustaniu finansowania EFS, a także planowane działania zmierzające do utrzymania funkcjonowania tych miejsc opieki po ustaniu finansowania EFS.

USŁUGI SOCJALNE

Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014–2020⁶

Rozdział 3. Słownik pojęć

[...]

4. Deinstytucjonalizacja usług – proces przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w lokalnej społeczności, realizowany zgodnie z „Ogólnoeuropejskimi wytycznymi dotyczącymi przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności” i wymagający, z jednej strony, rozwoju usług świadczonych w lokalnej społeczności, z drugiej – stopniowego ograniczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej. Integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług jest prewencja, mająca zapobiegać umieszczeniu osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci – rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej. [...]

8. Mieszkanie wspomagane – usługa świadczona w lokalnej społeczności:
  - a) w postaci mieszkania chronionego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub
  - b) w postaci mieszkania lub domu, przygotowującego osoby w nim przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zapewniającego pomoc w prowadzeniu samodzielnego życia. Mieszkanie lub dom mogą być prowadzone przez podmioty ekonomii społecznej. Mogą być prowadzone jako usługa mieszkania:
    - treningowego, przygotowującego osoby w nim przebywające do prowadzenia samodzielnego życia. Usługa ma charakter okresowy i służy określonym kategoriom osób (w szczególności osobom opuszczającym pieczę zastępczą, osobom bezdomnym, osobom z zaburzeniami psychicznymi) w osiągnięciu częściowej lub całkowitej samodzielności m.in. poprzez trening samodzielności, poradnictwo, pracę socjalną lub inne usługi aktywnej integracji;
    - wspieranego, stanowiącego alternatywę dla pobytu w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Usługa ma charakter pobytu

⁶ Wytyczne mają na celu zapewnienie niezbędnego poziomu koordynacji działań podejmowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w celu tematycznym 9 „Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją”. Dokument określa jednolite zasady realizacji wsparcia w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w kwestiach najistotniejszych z punktu widzenia polityki rządu oraz zapewnienia jednolitych standardów wsparcia dla grup docelowych w całym kraju. Obowiązują od 28 maja 2015 r.

stałego lub okresowego (w przypadku potrzeby opieki w zastępstwie za opiekunów faktycznych). Służy osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami, w szczególności osobom niesamodzielnym i wymagającym wsparcia w formie usług opiekuńczych.

Formą mieszkania wspomaganego nie jest mieszkanie socjalne.

9. Opieka instytucjonalna – usługi świadczone:

a) w placówce opiekuńczo-pobytowej, czyli placówce wieloosobowego całodobowego pobytu i opieki, w której liczba mieszkańców jest większa niż 30 osób, oraz w której:

- usługi nie są świadczone w sposób zindywidualizowany (dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby);
- wymagania organizacyjne mają pierwszeństwo przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców;
- mieszkańcy nie mają wystarczającej kontroli nad swoim życiem i nad decyzjami, które ich dotyczą w zakresie funkcjonowania w ramach placówki;
- mieszkańcy są odizolowani od ogółu społeczności lub zmuszeni do mieszkania razem;

b) w placówce opiekuńczo-wychowawczej w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2015 r. poz. 332) dla więcej niż 14 osób.

10. Opiekun faktyczny – osoba pełnoletnia opiekująca się osobą niesamodzielną, niebędąca opiekunem zawodowym i niepobierająca wynagrodzenia z tytułu opieki nad osobą niesamodzielną, najczęściej członek rodziny.

11. Osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym:

a) osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub kwalifikujące się do objęcia wsparciem pomocy społecznej, tj. spełniające co najmniej jedną z przesłanek określonych w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;

b) osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;

c) osoby przebywające w pieczy zastępczej lub opuszczające pieczę zastępczą oraz rodziny przeżywające trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

d) osoby nieletnie, wobec których zastosowano środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2014 r. poz. 382);

e) osoby przebywające w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, o których mowa w ustawie

- z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- f) osoby z niepełnosprawnością – osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.), a także osoby z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375);
  - g) rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością, o ile co najmniej jeden z rodziców lub opiekunów nie pracuje ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością;
  - h) osoby zakwalifikowane do III profilu pomocy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2015 r. poz. 149, z późn. zm.);
  - i) osoby niesamodzielne;
  - j) osoby bezdomne lub dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań w rozumieniu Wytocznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego i realizacji programów operacyjnych na lata 2014–2020;
  - k) osoby odbywające kary pozbawienia wolności;
  - l) osoby korzystające z PO PŻ.

12. Osoba niesamodzielna – osoba, która ze względu na podeszły wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymaga opieki lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego.

[...]

24. Usługi społeczne – są to następujące usługi społeczne świadczone w interesie ogólnym:

- a) usługi asystenckie – to usługi świadczone przez asystentów na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami umożliwiające stałe lub okresowe wsparcie tych osób i rodzin w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do ich aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego;
- b) usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w tym usługi krótkookresowego całodobowego i dziennego pobytu dla osób niesamodzielnych, których celem jest zapewnienie opieki dla osób niesamodzielnych w zastępstwie za opiekunów faktycznych, zwane dalej „usługami opiekuńczymi”;
- c) usługi wspierania rodziny zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w tym:
  - praca z rodziną, w tym w szczególności asystentura rodzinna, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapia i mediacja; usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawna, szczególnie w zakresie prawa

rodzinnego; organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”;

- pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, w tym poprzez usługi placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej;
- pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu poprzez wsparcie rodzin wspierających;

d) usługi systemu pieczy zastępczej, zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

e) usługi w postaci mieszkań chronionych, zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i innych mieszkań wspomaganych;

f) inne usługi społeczne wskazane w PO w ramach PI 9iv.

25. Usługi świadczone w lokalnej społeczności – usługi umożliwiające osobom niezależne życie w środowisku lokalnym. Usługi te zapobiegają odizolowaniu osób od rodziny i środowiska lokalnego, a gdy to nie jest możliwe, gwarantują tym osobom warunki życia jak najbardziej zbliżone do warunków domowych i rodzinnych oraz umożliwiają podtrzymywanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich. Są to usługi świadczone w sposób:

- a) zindywidualizowany (dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby) oraz jak najbardziej zbliżony do warunków odpowiadających życiu w środowisku domowym i rodzinnym;
- b) umożliwiający odbiorcom tych usług kontrolę nad swoim życiem i nad decyzjami, które ich dotyczą;
- c) zapewniający, że odbiorcy usług nie są odizolowani od ogółu społeczności lub nie są zmuszeni do mieszkania razem;
- d) gwarantujący, że wymagania organizacyjne nie mają pierwszeństwa przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców.

Do usług świadczonych w lokalnej społeczności należą w szczególności:

- usługi wspierania rodziny, o których mowa w pkt 24 lit. c;
- rodzinna piecza zastępcza oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze do 14 osób, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

oraz poniżej wymienione usługi, o ile spełniają warunki, o których mowa w lit. a-d:

- usługi asystenckie;
- usługi asystenckie i opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania;
- usługi w postaci mieszkań chronionych, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- usługi w postaci mieszkań wspomaganych, o ile liczba miejsc jest nie większa niż 30; limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc w mieszkaniu;

- usługi w rodzinnym domu pomocy, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- usługi w ośrodkach wsparcia, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, o ile liczba miejsc całodobowego pobytu w tych ośrodkach jest nie większa niż 30. Limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc całodobowego pobytu w poszczególnych ośrodkach wsparcia;
- usługi w domu pomocy społecznej o liczbie miejsc, która jest nie większa niż 30. Limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc.

Rozdział 6. Wsparcie rozwoju usług społecznych w ramach PI 9iv

Podrozdział 6.1. Ogólne warunki wsparcia rozwoju usług społecznych w ramach PI 9iv

1. Dla zapewnienia demarkacji pomiędzy usługami społecznymi a usługami zdrowotnymi, które są przedmiotem odrębnych wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju, IZ RPO przyjmuje, że usługi społeczne to usługi realizowane przez beneficjentów niebędących podmiotami leczniczymi. W ramach projektów dotyczących usług społecznych, w szczególności usług opiekuńczych, IZ RPO umożliwi finansowanie usług zdrowotnych, o ile usługi te są niezbędne do zapewnienia kompleksowego wsparcia osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
2. IZ RPO zapewnia preferencje dla realizacji usług społecznych przez podmioty ekonomii społecznej. Preferencje mogą być zapewnione w szczególności poprzez:
  - a) rekomendowanie Komitetowi Monitorującemu RPO określonych kryteriów wyboru projektów ograniczających wsparcie w ramach danego konkursu wyłączenie do podmiotów ekonomii społecznej lub premiujących realizację projektów przez te podmioty;
  - b) preferencje dla projektów partnerskich realizowanych przez administrację publiczną i podmioty ekonomii społecznej;
  - c) zobowiązanie beneficjentów w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do zlecania zadań na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, dokonywania zamówień z wykorzystaniem klauzul społecznych zgodnie z ustawą z 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2013 poz. 907, z późn. zm.), dokonywania zamówień u podmiotów ekonomii społecznej w przypadku zakupów nieobjętych ustawą z 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych.

3. IZ RPO zapewnia, że EFS wspiera proces deinstytucjonalizacji usług.

Podrozdział 6.2. Usługi opiekuńcze i asystenckie w ramach PI 9iv

1. IZ RPO zapewnia, że usługi opiekuńcze są świadczone na rzecz osób niesamodzielnych.
2. IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla usług opiekuńczych prowadzi każdorazowo do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych prowadzonych przez danego beneficjenta w stosunku do danych z roku poprzedzającego rok rozpoczęcia realizacji projektu. Liczba miejsc świadczenia usług opiekuńczych jest zwiększana wyłącznie w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności.
3. IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla usług opiekuńczych odbywa się poprzez tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie usług świadczonych w lokalnej społeczności. Tworzone miejsca świadczenia usług opiekuńczych mogą być miejscami:
  - a) stałego lub krótkookresowego pobytu dziennego;
  - b) stałego lub krótkookresowego pobytu całodobowego.

Miejsca krótkookresowego pobytu służą przede wszystkim poprawie dostępu do usług opiekuńczych w zastępstwie za opiekunów faktycznych.

4. Miejsca świadczenia usług opiekuńczych mogą być tworzone zarówno w nowych podmiotach, jak i w podmiotach już istniejących, z zastrzeżeniem wynikającym z pkt 2.
5. IZ RPO zapewnia, że nie są tworzone nowe miejsca świadczenia usług opiekuńczych w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w ramach placówek opiekuńczo-pobytowych ani nie są utrzymywane dotychczas istniejące miejsca świadczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w ramach placówek opiekuńczo-pobytowych.
6. IZ RPO umożliwia wsparcie dla osób będących w opiece instytucjonalnej, tj. w placówkach opiekuńczo-pobytowych w celu przejścia tych osób do opieki realizowanej w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności, o ile przyczynia się to do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych w postaci usług świadczonych w lokalnej społeczności.
7. IZ RPO może umożliwić podmiotom prowadzącym opiekę instytucjonalną, tj. placówkom opiekuńczo-pobytowym, sfinansowanie działań pozwalających na rozszerzenie oferty o prowadzenie usług świadczonych w lokalnej społeczności, o ile przyczyni się to do zwiększenia

liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych w postaci usług świadczonych w lokalnej społeczności.

8. Aby umożliwić pozostanie osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych w lokalnej społeczności, IZ RPO dopuszcza finansowanie działań pozwalających tym osobom na w miarę możliwości samodzielne funkcjonowanie, w tym działań zwiększających mobilność, autonomię, bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych (np. likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, sfinansowanie wypożyczenia sprzętu niezbędnego do opieki nad osobami niesamodzielnymi lub sprzętu zwiększającego samodzielność osób, usługi dowożenia posiłków, przewóz do miejsca pracy lub ośrodka wsparcia), przy czym tego rodzaju działania realizowane są wyłącznie jako element kompleksowych projektów dotyczących usług asystenckich lub usług opiekuńczych i mogą być finansowane z EFS lub w ramach cross-financingu.
9. IZ RPO umożliwia wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach opiekuńczych np. teleopieki, systemów przywoławczych.
10. IZ RPO umożliwia realizację działań wspierających opiekunów faktycznych w opiece nad osobami niesamodzielnymi, w szczególności:
  - a) kształcenie, w tym szkolenie i zajęcia praktyczne oraz wymianę doświadczeń dla opiekunów faktycznych, zwiększające ich umiejętności w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi;
  - b) poradnictwo, w tym psychologiczne, oraz pomoc w uzyskaniu informacji umożliwiających poruszanie się po różnych systemach wsparcia, z których korzystanie jest niezbędne dla sprawowania wysokiej jakości opieki i odciążenia opiekunów faktycznych;
  - c) tworzenie miejsc krótkookresowego pobytu w zastępstwie za opiekunów faktycznych w formie pobytu całodobowego lub dziennego, zgodnie z pkt 3;
  - d) sfinansowanie usługi asystenckiej lub usługi opiekuńczej w celu umożliwienia opiekunom faktycznym funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego.
11. IZ RPO zapewnia, że usługi asystenckie są świadczone dla osób z niepełnosprawnościami.
12. IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla usług asystenckich prowadzi każdorazowo do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług asystenckich prowadzonych przez danego beneficjenta w stosunku do danych z roku poprzedzającego rok rozpoczęcia realizacji projektu. Liczba miejsc świadczenia usług asystenckich jest zwiększana wyłącznie w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności lub w celu umożliwienia osobom przebywającym w opiece instytucjonalnej,

tj. w placówkach opiekuńczo-pobytowych, przejście do usług świadczonych w lokalnej społeczności.

13. IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla usług asystenckich odbywa się poprzez zwiększanie liczby asystentów funkcjonujących w ramach nowych podmiotów lub podmiotów istniejących, z zastrzeżeniem wynikającym z pkt 12.
14. IZ RPO zapewnia, że wsparcie świadczone w ramach usług asystenckich jest wsparciem wysokiej jakości, dostosowanym do indywidualnych potrzeb osób wynikających z poszczególnych rodzajów niepełnosprawności oraz zakresu czynności wykonywanych przez asystenta w ramach usługi asystenckiej. Usługi asystenckie mogą być świadczone przez asystentów osób niepełnosprawnych, którzy ukończyli kształcenie w zawodzie asystenta osoby niepełnosprawnej zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. poz. 184, z późn. zm.) lub przez asystentów osobistych posiadających doświadczenie w realizacji usług asystenckich lub odpowiednie przeszkolenie, przy czym istnieje możliwość przeszkolenia asystentów w ramach projektu przed rozpoczęciem świadczenia przez nich usług na rzecz osób z niepełnosprawnościami. IZ RPO określa poziom wymaganych kompetencji lub kwalifikacji dla asystentów realizujących usługi asystenckie.
15. IZ RPO umożliwia sfinansowanie usługi asystenckiej w celu umożliwienia jej opiekunom faktycznym funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego.
16. IZ RPO zapewnia, że wsparcie w ramach projektu nie spowoduje:
  - a) zmniejszenia dotychczasowego finansowania usług asystenckich lub opiekuńczych przez beneficjenta oraz
  - b) zastąpienia środkami projektu dotychczasowego finansowania przez beneficjentów usług asystenckich lub opiekuńczych.
17. IZ RPO zapewnia, że utrzymywanie miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich ze środków EFS stworzonych przez danego beneficjenta trwa nie dłużej niż 3 lata.
18. IZ RPO zapewnia, że w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu są zawarte postanowienia zobowiązujące beneficjenta do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych, utworzonych w ramach projektu, po zakończeniu realizacji projektu, co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu.

19. IZ RPO zapewnia, że wsparcie jest adresowane w pierwszej kolejności do osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych, których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego (na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie), o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
20. IZ RPO może umożliwić korzystanie z usług asystenckich lub opiekuńczych także innym osobom niż wskazane w pkt 19. IZ RPO może określić kryteria rekrutacji tych osób do projektów lub umożliwić beneficjentowi ich określenie. Kryteria rekrutacji uwzględniają w szczególności sytuację materialną osób niesamodzielnych oraz ich opiekunów faktycznych, rodzaj usług i specyfikę grupy docelowej. IZ RPO zapewnia, że decyzja o przyznaniu osobie niesamodzielnej lub jej opiekunom usług asystenckich lub opiekuńczych jest poprzedzona każdorazowo indywidualną oceną sytuacji materialnej i życiowej (rodzinnej i zawodowej) danej osoby niesamodzielnej oraz opiekunów faktycznych tej osoby.
21. IZ RPO może dopuścić częściową lub całkowitą odpłatność za usługi asystenckie lub opiekuńcze dla osób innych niż wskazane w pkt 19. Wówczas IZ RPO określa zasady odpłatności lub umożliwia beneficjentowi zaproponowanie własnych zasad odpłatności, skorelowanych z zasadami dotychczas stosowanymi przez beneficjenta. Zasady odpłatności uzależnione są w szczególności od sytuacji materialnej osób niesamodzielnych i ich opiekunów faktycznych, rodzaju usługi i specyfiki grupy docelowej. Stosowanie odpłatności w projekcie musi być zaplanowane we wniosku o dofinansowanie projektu, przy czym odpłatności te stanowią wkład własny w projekcie.

Podrozdział 6.3. Usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej

1. Możliwy zakres usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym działań na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą, oraz podmioty uprawnione do realizacji tych usług określa ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla rodziny i pieczy zastępczej odbywa się zgodnie z ww. ustawą. Jednocześnie IZ RPO zapewnia, że z EFS nie są finansowane świadczenia wypłacane na podstawie tej ustawy. Świadczenia te mogą stanowić wkład własny do projektu.
2. IZ RPO umożliwia realizację:
  - a) działań prewencyjnych, mających ograniczyć umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej, poprzez usługi wsparcia rodziny;
  - b) działań prowadzących do odejścia od opieki instytucjonalnej, tj. od opieki świadczonej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych powyżej 14 dzieci, na rzecz świadczonych w lokalnej społeczności

poprzez tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych poniżej 14 dzieci. IZ RPO zapewnia, że nie są tworzone nowe miejsca w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych powyżej 14 osób.

3. IZ RPO zapewnia, że usługi wsparcia rodziny w postaci pomocy w opiece i wychowaniu dzieci w formie placówek wsparcia dziennego polegają na tworzeniu nowych miejsc opieki i wychowania w ramach nowych placówek wsparcia dziennego, jak również w ramach istniejących placówek.
4. IZ RPO zapewnia, że wsparcie istniejących placówek wsparcia dziennego jest możliwe wyłącznie pod warunkiem:
  - a) zwiększenia liczby miejsc w tych placówkach lub
  - b) rozszerzenie oferty wsparcia.
5. W przypadku wsparcia na tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego IZ RPO zobowiązuje beneficjenta w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do zachowania trwałości po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług pomocy w opiece i wychowaniu w ramach placówek wsparcia dziennego, o których mowa w art. 9 pkt 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu.
6. IZ RPO może określić preferowane formy pomocy w opiece i wychowaniu dzieci oraz określić inne preferencje, kierując się w szczególności przesłankami, o których mowa w podrozdziale 4.1 pkt 6.
7. IZ RPO zapewnia, że w placówkach wsparcia dziennego w formie opiekuńczej oraz placówkach prowadzonych w formie pracy podwórkowej obowiązkowo są realizowane zajęcia rozwijające co najmniej dwie z ośmiu kompetencji kluczowych wskazanych w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE) (Dz.Urz. UE L 394 z 30.12.2006, s. 10):
  - a) porozumiewanie się w języku ojczystym;
  - b) porozumiewanie się w językach obcych;
  - c) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
  - d) kompetencje informatyczne;
  - e) umiejętność uczenia się;
  - f) kompetencje społeczne i obywatelskie;
  - g) inicjatywność i przedsiębiorczość;
  - h) świadomość i ekspresja kulturalna.

8. IZ RPO zapewnia, że w ramach działań prowadzących do tworzenia rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego poniżej 14 dzieci jest realizowane kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego poniżej 14 dzieci oraz doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą w ww. formach. IZ RPO umożliwia osobom będącym w pieczy zastępczej korzystanie z usług aktywnej integracji, w szczególności o charakterze społecznym, których celem jest nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej, a w przypadku osób w wieku 15+ także usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym. Działania te w zależności od postanowień RPO są realizowane w PI gi lub giv.

Podrozdział 6.4. Mieszkania wspomagane

1. IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla mieszkań wspomaganych polega na tworzeniu miejsc w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach wspomaganych dla osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W przypadku mieszkań wspomaganych w formie mieszkań wspieranych IZ RPO umożliwia tworzenie miejsc krótkookresowego pobytu.
2. W przypadku mieszkań chronionych, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, IZ RPO zapewnia, że jest stosowany standard dotyczący tej formy pomocy wynikający z ww. ustawy. W przypadku innych form mieszkań wspomaganych IZ RPO zapewnia, że mieszkania te spełniają definicję usług świadczonych w lokalnej społeczności.
3. IZ RPO zapewnia, że w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu są zawarte postanowienia zobowiązujące beneficjenta do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług w mieszkaniach wspomaganych, utworzonych w ramach projektu, po zakończeniu realizacji projektu, co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu określony w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu. Trwałość powinna być rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu.

3. Przydatne materiały samorządowe

Uchwała nr 208/XXL12 Rady Powiatu Bydgoskiego

z dnia 30 sierpnia 2012 r.

w sprawie trybu postępowania o udzielenie dotacji podmiotom niezaliczonym do sektora finansów publicznych i niedziałającym w celu osiągnięcia zysku, na cele publiczne związane z realizacją zadań powiatu, sposobu ich rozliczenia oraz kontroli wykonania zadań zleconych.

Na podstawie art. 221 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240, z 2010 r. Nr 28, poz. 146, Nr 96, poz. 620, Nr 123, poz. 835, Nr 152, poz. 1020, Nr 238, poz. 1578, Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 185, poz. 1092, Nr 201, poz. 1183, Nr 291 poz. 1707, Nr 240, poz. 1429) uchwała się, co następuje:

§ 1.1. Uchwała reguluje:

- a) tryb postępowania o udzielenie dotacji,
- b) sposób rozliczenia dotacji, sposób kontroli wykonania zadania,
- c) sposób zabezpieczenia jawności postępowania o udzielenie dotacji i jej rozliczenia.

2. Określone w uchwale zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji stosuje się do udzielania dotacji podmiotom niezaliczonym do sektora finansów publicznych i niedziałającym w celu osiągnięcia zysku, na cele publiczne związane z realizacją zadań powiatu innych niż określone w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zm.).

§ 2.1. Kwoty dotacji na finansowanie celów publicznych związanych z realizacją zadań powiatu określone są na dany rok w uchwale budżetowej powiatu.

§ 3.1. Dotacje mogą być udzielone na:

- 1) wykonanie zadań zainicjowanych przez podmioty wymienione w § 1 ust. 2,
  - 2) wykonanie zadań zainicjowanych przez Zarząd Powiatu Bydgoskiego (tzw. tryb konkursowy).
2. Realizacja zadań może mieć formę:
- 1) powierzenia wykonania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji,
  - 2) wspierania wykonania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

§ 4.1. Wspieranie i powierzenie realizacji zadań publicznych odbywa się po uchwaleniu budżetu powiatu na dany rok i po przeprowadzeniu postępowania w oparciu o złożoną ofertę.

2. Postępowanie o wszczęciu naboru ofert ogłasza Zarząd Powiatu w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej Starostwa Powiatowego, a także na tablicy ogłoszeń w Starostwie Powiatowym.

Tryb postępowania o udzielenie dotacji

§ 5.1. Podmioty ubiegające się o dotację z budżetu zobowiązane są do złożenia wniosku – oferty.

2. Dotacja może być udzielona podmiotowi, który spełnia łącznie następujące kryteria:

- 1) jest podmiotem zarejestrowanym (zewidencjonowanym),
  - 2) posiada własny rachunek bankowy,
  - 3) działalność statutowa podmiotu gwarantuje rzetelną realizację zleconego zadania,
  - 4) zapewni własny wkład rzeczowy lub finansowy w realizację oferowanego zadania.
3. Oferta powinna być podpisana przez osoby uprawnione do składania oświadczeń woli na podstawie aktualnych pełnomocnictw.

§ 6.1. Zlecenie zadania i udzielenie dotacji następuje na podstawie pisemnej umowy zawartej przez Zarząd Powiatu z podmiotem, której załącznikami są:

- 1) oferta realizacji zadania publicznego złożona przez podmiot według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru oferty i ramowego wzoru umowy dotyczących realizacji zadania publicznego oraz wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania (Dz.U. z 201.1 r. Nr 6, poz. 25),
- 2) harmonogram realizacji zadania,
- 3) oświadczenie podmiotu o zgodności odpisu z rejestru ze stanem prawnym i faktycznym w dniu podpisania umowy.

2. Otwarcia ofert, ich rozpatrzenia oraz wyboru najkorzystniejszej oferty dokonuje komisja konkursowa powołana przez Zarząd Powiatu, która uwzględnia w szczególności:

- 1) znaczenie zadania dla realizacji zadań samorządu powiatu,
  - 2) wysokość środków z budżetu powiatu przeznaczonych na realizację zadań zleconych podmiotom,
  - 3) ocenę przedstawionej we wniosku kalkulacji kosztów,
  - 4) możliwości wykonania zadania przez wnioskodawcę.
3. Wybór oferty podaje się do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Starostwa Powiatowego, a także na tablicy ogłoszeń w Starostwie Powiatowym.

§ 7.1. Umowę zawiera się na czas oznaczony, nie dłuższy niż okres jednego roku budżetowego.

2. Umowa na wykonanie zadania publicznego z podmiotem dotowanym powinna być zgodna z art. 221 ust. 3 ustawy o finansach publicznych.

§ 8. Dotacja jest przekazywana w formie:

- 1) refundacji poniesionych i udokumentowanych wydatków,
- 2) zaliczek wypłacanych w transzach
- 3) zaliczki jednorazowej w przypadkach szczególnie uzasadnionych.

§ 9.1. Podmioty, o których mowa w § 1 ust. 2, mogą z własnej inicjatywy składać wnioski o realizację zadania publicznego.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, musi zawierać w szczególności:

- 1) opis zadania publicznego przeznaczonego do realizacji,
- 2) szacunkową kalkulację kosztów realizacji zadania publicznego,
- 3) informację o podmiocie, potwierdzoną aktualnym odpisem z właściwego rejestru (ważny do 3 miesięcy od daty wystawienia),
- 4) informację o wcześniejszej działalności podmiotu składającego ofertę – w zakresie, którego dotyczy zadanie,
- 5) informację o posiadanych zasobach rzeczowych i kadrowych zapewniających wykonanie zadania.

§ 10.1. Wnioski złożone w trybie określonym w § 9 podlegają rozpatrzeniu przez Zarząd Powiatu Bydgoskiego w terminie 1 miesiąca od dnia wpływu wniosku.

2. Rozpatrując wnioski złożone w trybie § 9, Zarząd Powiatu Bydgoskiego bierze pod uwagę celowość realizacji zadania publicznego przez podmiot składający wniosek, w szczególności oceniając:

- 1) stopień, w jakim wniosek odpowiada realizacji zadania publicznego,
  - 2) zapewnienie wysokiej jakości i wykonania zadania.
3. Informacje o pozytywnym rozpatrzeniu złożonych wniosków podlegają publikacji na zasadach określonych w § 6 ust. 3.

Sposób rozliczania dotacji

§ 11.1. Podmiot dotowany dokonuje rozliczenia dotacji, przedkładając sprawozdanie z wykonania zadania publicznego określonego w umowie. Do sprawozdania muszą być załączone potwierdzone kserokopie dowodów księgowych potwierdzających dokonane operacje gospodarcze oraz innych dokumentów dowodowych identyfikujących rodzaj zleconych zadań, np. list obecności, ewidencji uczestników, jednostkowych kosztów żywienia itp., oraz do wglądu oryginały dowodów księgowych, o których mowa wyżej. Na dowodach księgowych stanowiących rozliczenie dotacji winna zostać umieszczona adnotacja o treści: „Sfinansowano z dotacji Powiatu Bydgoskiego w kwocie... na realizację zadania pt. „...”, umowa nr..., podpis”.

2. Ocena prawidłowości przedłożonego rozliczenia dotacji dokonywana będzie przez właściwy wydział Starostwa Powiatowego w Bydgoszczy, który prowadzi merytoryczny nadzór nad realizacją zadań objętych dotacją.

Kontrola wykonywania zleconego zadania

§ 12.1. Kontrola realizacji zleconego zadania dokonywana będzie przez właściwy wydział Starostwa Powiatowego w Bydgoszczy.

2. Kontrola, o której mowa w ust. 1, polega w szczególności na sprawdzeniu:

- 1) zgodności realizacji zadania z zapisami umowy,
- 2) jakości i terminowości jego realizacji,
- 3) zgodności sposobu realizacji zadania i wydatkowania środków z obowiązującymi przepisami i dokumentacją prowadzoną przez podmiot dotowany,
- 4) sposobu i terminu realizacji wniosków pokontrolnych z ewentualnych wcześniejszych ustaleń kontroli doraźnej.

3. Podmiot dotowany zobowiązany jest do prowadzenia dokumentacji umożliwiającej przeprowadzenie kontroli wykonania zadania pod względem rzeczowym i finansowym.

4. Podmiot dotowany nie może wykorzystać dotacji na inne cele niż określone w umowie.

§ 13.1. Podmiot dotowany zobowiązany jest do przedłożenia sprawozdania z realizacji zadania w terminie nie dłuższym niż 30 dni od jego wykonania.

2. W przypadku stwierdzenia, że przedłożone sprawozdanie jest sporządzone błędnie, jest niekompletne lub nieczytelne, dyrektorzy wydziałów wzywają podmiot do złożenia wyjaśnienia lub uzupełnienia.

3. Niewykorzystana część dotacji podlega zwrotowi na zasadach określonych w art. 251 ustawy o finansach publicznych.

4. Zasady i tryb zwrotu dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem albo pobranej nienależnie lub w nadmiernej wysokości określa art. 252 ustawy o finansach publicznych.

§ 14. Zarząd Powiatu sprawuje kontrolę prawidłowości wykonania zadań dotowanych, w tym wydatkowania przekazanych środków finansowych za pośrednictwem właściwych dyrektorów wydziałów.

§ 15. Zarząd Powiatu przedkłada Radzie Powiatu roczne sprawozdanie o zawartych umowach na realizację zadań publicznych łącznie ze sprawozdaniem rocznym z wykonania budżetu w terminie do dnia 31 marca roku następnego.

§ 16. Traci moc uchwała Nr 2221XXXL/2005 Rady Powiatu Bydgoskiego z dnia 24 listopada 2005 r. w sprawie trybu postępowania o udzielenie dotacji podmiotom niezaliczonym do sektora finansów publicznych i nie działającym w celu osiągnięcia zysku na cele publiczne związane z realizacją zadań powiatu, sposobu ich rozliczenia oraz kontroli wykonania zadań zleconych (Dz.Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2006 Nr 19, poz. 267).

§ 17. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Bydgoskiego.

§ 18. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Uzasadnienie

Na podstawie art. 221 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.) Powiat Bydgoski może udzielić dotacji podmiotom niezaliczanym do sektora finansów publicznych i nie działającym w celu osiągnięcia zysku na cele publiczne związane z realizacją zadań Powiatu.

Zgodnie z art. 221 ust. 4 przywołanej wyżej ustawy o finansach publicznych tryb postępowania o udzielenie dotacji na inne zadania niż określone w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2010 r. Nr 234 poz. 1536 ze zm.), sposób jej rozliczania oraz sposób kontroli wykonania zleconego zadania określa, w drodze uchwały, organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego. W świetle powyższego podjęcie przedłożonej uchwały uważa się za prawidłowe i zasadne.

Zarządzenie nr 304 Prezydenta Miasta Torunia

z dnia 16.09.2015 r.

w sprawie przyjęcia procedury zawierania partnerstw projektowych pomiędzy Gminą Miasta Toruń i organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Na podstawie § 18 pkt. 8 Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Torunia, stanowiącego Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 378 Prezydenta Miasta Torunia z dnia 30 października 2013 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędowi Miasta Torunia (zmienionego zarządzeniami nr 312 z dnia 21 października 2014 r., nr 380 z dnia 30 grudnia 2014 r. oraz nr 149/2015 z dnia 19 czerwca 2015 r.) oraz art. 5 ust. 2 pkt. 7) i ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2003 Nr 96 poz. 873, z późniejszymi zmianami)

zarządza się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się jednolitą procedurę postępowania przy zawieraniu partnerstw projektowych pomiędzy Gminą Miasta Toruń i organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

§ 2.1. Wykonanie zarządzenia powierza się dyrektorom wydziałów i biur Urzędu Miasta Torunia zgodnych merytorycznie z zakresem tematycznym projektu, którego dotyczy partnerstwo.

2. W zakresie prowadzenia rejestru partnerstw wykonanie zarządzenia powierza się dyrektorowi Wydziału Komunikacji Społecznej i Informacji.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Procedura zawierania partnerstw projektowych pomiędzy Gminą Miasta Toruń i organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

§ 1. Partnerstwo projektowe, zwane dalej partnerstwem, pomiędzy Gminą Miasta Toruń, zwaną dalej Gminą, i organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zwanymi dalej Organizacjami, może być zawarte z inicjatywy Gminy lub na pisemny wniosek Organizacji.

§ 2. Przy zawieraniu partnerstwa stosuje się z zasady: pomocniczości, suwerenności stron, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

§ 3. W przypadku złożenia przez Organizację wniosku o zawarcie partnerstwa:

- 1) w ciągu siedmiu dni od daty wpływu wniosku dyrektor właściwego merytorycznie działu Urzędu Miasta Torunia lub osoba przez niego wskazana (zwany dalej dyrektorem) dokonuje analizy merytorycznej celowości zawarcia partnerstwa i wykonania zadania objętego partnerstwem, w szczególności w kontekście realizacji zadań własnych gminy, z uwzględnieniem odniesień do obowiązujących na terenie Gminy dokumentów o charakterze strategicznym i rozwojowym oraz dotychczas realizowanych projektów w zakresie objętym wnioskiem;
- 2) niezwłocznie po dokonaniu analizy dyrektor przedstawia podczas narady Prezydenta Miasta Torunia propozycje dotyczące celowości zawarcia partnerstwa lub odrzucenia wniosku. Wniosek na naradę PMT w tej sprawie jest opiniowany przez dyrektora Wydziału Komunikacji Społecznej i Informacji lub wskazanego przez niego pracownika (zwanego dalej dyrektorem WKSii) oraz dyrektora Wydziału Rozwoju i Programowania Europejskiego lub wskazanego przez niego pracownika;
- 3) w przypadku oddalenia wniosku o zawarcie partnerstwa dyrektor informuje Organizację o tym fakcie, w formie pisemnej, wraz z uzasadnieniem odrzucenia wniosku;
- 4) w przypadku uznania celowości wniosku o zawarcie partnerstwa stosuje się zapisy § 4, § 5 oraz § 6 Procedury.

§ 4. Jeżeli uznana za celową propozycja zawarcia partnerstwa dotyczy wspólnej realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych, należy stosować zapisy art. 28a) ustawy dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz art. 33 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, w szczególności:

- 1) niezwłocznie po uznaniu przez Prezydenta Miasta Torunia celowości zawarcia partnerstwa dyrektor WKSii we współpracy z dyrektorem ogłasza otwarty nabór partnerów do realizacji projektu będącego przedmiotem partnerstwa. Nabór jest ogłaszany co najmniej w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Torunia oraz na miejskiej stronie internetowej przeznaczonej dla organizacji pozarządowych. Termin na składanie ofert przez potencjalnych partnerów wynosi co najmniej 21 dni;
- 2) po zakończeniu terminu składania ofert dyrektor wydziału merytorycznego dokonuje oceny złożonych ofert, stosując kryteria zgodne z wymogami ww. ustaw:
  - a) zgodność działania potencjalnego partnera z celami partnerstwa;
  - b) oferowany wkład potencjalnego partnera w realizację celu partnerstwa;
  - c) doświadczenie potencjalnego partnera w realizacji projektów o podobnym charakterze;
  - d) zapewnienie pełnoprawnego udziału GMT w przygotowywaniu wniosku projektowego;

- 3) w ramach oceny ofert dyrektor może przeprowadzić negocjacje z każdym z wnioskodawców, protokolowane i podpisane przez obie strony;
- 4) dyrektor może włączyć do oceny wniosku przedstawiciela właściwej merytorycznie jednostki organizacyjnej gminy i jednostki organizacyjnej urzędu;
- 5) proces oceny złożonych ofert należy przeprowadzić w ciągu 14 dni od zakończenia terminu ich składania. W przypadku znacznej ilości złożonych ofert (powyżej 20) czas ten można wydłużyć do 21 dni;
- 6) po dokonaniu oceny złożonych ofert dyrektor przedstawia podczas narady Prezydenta Miasta Torunia wyniki postępowania i propozycję zawarcia partnerstwa z jedną lub kilkoma Organizacjami;
- 7) po uzyskaniu akceptacji Prezydenta Miasta Torunia dyrektor przekazuje dyrektorowi WKSiiI informację o sposobie rozstrzygnięcia naboru – w celu publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej oraz umieszczenia w rejestrze partnerstw projektowych.

§ 5. Jeżeli uznana za celową propozycja zawarcia partnerstwa dotyczy wspólnej realizacji projektów finansowanych ze środków innych niż unijne, stosuje się zapisy zawarte w § 4 pkt. od 1) do 7), przy czym termin, o którym mowa w § 4 pkt. 1) w uzasadnionych przypadkach może być skrócony do 7 dni.

§ 6. Zawarcie umowy o partnerstwie projektowym nie jest jednoznaczne z przyznaniem przez Gminę Miasta Toruń wkładu finansowego lub rzeczowego ani jego części wymaganych przez instytucję zarządzającą funduszami, w ramach których realizowany będzie projekt partnerski.

[...]

§ 8. Dla ułatwienia działań związanych z przeprowadzeniem procedury zawartej w niniejszym Zarządzeniu, w ciągu 30 dni od daty wejścia w życie Zarządzenia, dyrektor WKSiiI opracuje wzory formularzy: wniosku o zawarcie partnerstwa projektowego oraz oferty zawarcia partnerstwa w otwartym naborze partnerów. Formularze będą miały charakter pomocniczy i nie będą obowiązkowe dla wnioskodawców i oferentów.

Zarządzenie nr 1243/2015 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy

z dnia 1 września 2015 r.

**w sprawie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach
o udzielenie zamówienia publicznego w Urzędzie
m.st. Warszawy i wybranych jednostkach organizacyjnych
m.st. Warszawy**

Na podstawie art. 33 ust. 3 w związku z art. 11a ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 r., poz. 594, z późn. zm.)¹ zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustala się zasady udzielania zamówień publicznych w m.st. Warszawie z zastosowaniem klauzul społecznych, zwane dalej „Zasadami udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych”, stanowiące załącznik do zarządzenia.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się:

- 1) dyrektorom biur;
- 2) burmistrzom dzielnic;
- 3) dyrektorom ośrodków pomocy społecznej;
- 4) dyrektorowi Centrum Pomocy Społecznej Dzielnicy Śródmieście im. prof. Andrzeja Tymowskiego;
- 5) dyrektorom domów pomocy społecznej;
- 6) dyrektorowi Zespołu Żłobków m.st. Warszawy;
- 7) dyrektorowi Centrum Alzheimerera;
- 8) dyrektorowi Centrum Wspierania Rodzin „Rodzinna Warszawa”;
- 9) dyrektorowi Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie;
- 10) dyrektorowi Zarządu Cmentarzy Komunalnych;
- 11) dyrektorowi Zarządu Oczyszczania Miasta;
- 12) dyrektorowi Zarządu Terenów Publicznych.

§ 3. 1. Zarządzenie podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Stołecznego Warszawy.

2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 października 2015 r.

**Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy
Hanna Gronkiewicz-Waltz**

¹ Zmiana tekstu jednolitej wymienionej ustawy została ogłoszona w Dz.U. z 2013 r., poz. 645 i poz. 1318, oraz z 2014 r. poz. 379 i poz. 1072.

Załącznik do Zarządzenia Nr 1243/2015 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 1.09.2015 r.

Zasady udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych

Rozdział I. Przepisy ogólne

§ 1. Ilekroć w niniejszym dokumencie jest mowa o:

- 1) ustawie Pzp – należy przez to rozumieć Ustawę z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 907 ze zm.),
- 2) klauzulach społecznych – należy przez to rozumieć dodatkowe wymogi względem wykonawców wynikające z art. 22 ust. 2 oraz art. 29 ust. 4 ustawy Pzp,
- 3) kierowniku – należy przez to rozumieć kierownika jednostki organizacyjnej m.st. Warszawy, komórki organizacyjnej Urzędu m.st. Warszawy, jednostki pomocniczej m.st. Warszawy, tj. osobę kierującą pracami komórki organizacyjnej Urzędu m.st. Warszawy, jednostki organizacyjnej m.st. Warszawy, jednostki pomocniczej m.st. Warszawy.

§ 2. 1. Wprowadza się obowiązek stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego realizowanych przez podmioty wymienione w § 2 Zarządzenia, których wartość przekracza wyrażoną w złotych równowartość kwoty określonej w art. 4 pkt 8 ustawy Pzp w następujących kategoriach zamówień:

- 1) usługi gastronomiczne i cateringowe,
- 2) usługi opiekuńcze,
- 3) usługi związane z utrzymaniem czystości i sprzątaniem wnętrz,
- 4) zimowe i letnie oczyszczanie ulic i chodników,
- 5) utrzymywanie terenów zieleni,
- 6) roboty budowlane w rozumieniu art. 2 ust. 8 ustawy Pzp.

2. Wprowadza się zalecenie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego realizowanych przez podmioty wymienione w § 2 Zarządzenia, których wartość przekracza wyrażoną w złotych równowartość kwoty określonej w art. 4 pkt 8 ustawy Pzp w innych kategoriach niż wymienione w ust. 1 oraz w zamówieniach, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty określonej w art. 4 pkt 8 ustawy Pzp.

Rozdział II. Zasady postępowania w zakresie stosowania klauzul społecznych w procedurze zamówień publicznych

§ 3. 1. Przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego należy uwzględnić możliwość zastosowania klauzul społecznych. W pierwszej kolejności należy ustalić, czy dane zamówienie należy do jednej z kategorii wymienionych w § 2 ust. 1 oraz czy kwota zamówienia przekracza wyrażoną w złotych równowartość kwoty określonej w art. 4 pkt 8 ustawy Pzp.

2. Jeśli przedmiot zamówienia należy do jednej z kategorii wymienionych w § 2 ust. 1 oraz kwota zamówienia przekracza wyrażoną w złotych równowartość kwoty określonej w art. 4 pkt 8 ustawy Pzp, należy zastosować klauzulę społeczną. W gestii kierownika pozostaje decyzja wyboru klauzuli: z art. 22 ust. 2 lub z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp.

3. Jeśli przedmiot zamówienia należy do jednej z kategorii wymienionych w § 2 ust. 1, a kierownik uzna, że ze względu na specyfikę zamówienia zastosowanie klauzuli społecznej nie jest możliwe, kierownik jest zobowiązany przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przesłać uzasadnienie odstąpienia od zastosowania klauzul społecznych do Biura Pomocy i Projektów Społecznych, na adres e-mail: klauzulespoleczne@um.warszawa.pl. Wzór uzasadnienia stanowi Załącznik nr 1 do Zasad udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych.

4. Przesłanie uzasadnienia, o którym mowa w ust. 3, jest wystarczające do wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego bez zastosowania klauzuli społecznej.

5. Uzasadnienie, o którym mowa w ust. 3, jest zbierane w celach monitorowania poziomu wdrażania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych m.st. Warszawy.

Rozdział III. Procedura udzielania zamówień z zastosowaniem klauzul społecznych

§ 4. 1. Wymagania w zakresie stosowanych klauzul społecznych powinny być związane z charakterem przedmiotu zamówienia. W przypadku zastosowania klauzuli z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp do kierownika należy decyzja dotycząca liczby oraz kategorii osób, które wykonawca będzie zobowiązany zatrudnić do realizacji zamówienia, a także wymiaru etatu, na jaki dana osoba ma zostać zatrudniona. Jeżeli zamówienie udzielane jest w częściach, to klauzule społeczne mogą odnosić się jedynie do tej części, w której jest to właściwe.

2. W celu zastosowania klauzul społecznych należy zawrzeć w dokumentacji postępowania odpowiednie wymagania względem wykonawców.

3. Przy przygotowywaniu dokumentów dotyczących zamówień z zastosowaniem klauzul społecznych można korzystać pomocniczo z poradnika przygotowanego dla pracowników Urzędu m.st. Warszawy i jednostek organizacyjnych m.st. Warszawy pn. „Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych”, który dostępny jest na stronie internetowej www.polityka-spoeczna.um.warszawa.pl/klauzule-spoeczne.

Rozdział IV. Monitoring i rejestr zamówień z zastosowaniem klauzul społecznych

§ 5. 1. Stosowanie klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonych przez podmioty wymienione w § 2 Zarządzenia będzie monitorowane przez Biuro Pomocy i Projektów Społecznych.

2. Monitoring prowadzony jest w celu nadzorowania stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych m.st. Warszawy. Analiza zebranych danych umożliwi ewentualne zmiany procedury stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego w Urzędzie m.st. Warszawy i wybranych jednostkach organizacyjnych m.st. Warszawy.

3. Informacje nt. postępowań o udzielenie zamówienia publicznego z zastosowaniem klauzul społecznych zakończonych podpisaniem umowy, realizowanych przez biura Urzędu m.st. Warszawy, dzielnice m.st. Warszawy oraz jednostki organizacyjne m.st. Warszawy, o których mowa w § 2 pkt. 3–12 Zarządzenia, będą zbierane w ramach Centralnego Rejestru Umów.

4. Wprowadzanie informacji, o których mowa w ust. 3, przez biura Urzędu m.st. Warszawy, dzielnice m.st. Warszawy oraz jednostki organizacyjne m.st. Warszawy, o których mowa w § 2 pkt. 3–12 Zarządzenia, do Centralnego Rejestru Umów jest obligatoryjne.

5. Biuro Pomocy i Projektów Społecznych generuje raport dotyczący stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego bezpośrednio z Centralnego Rejestru Umów.

6. Dyrektorzy biur Urzędu m.st. Warszawy, burmistrzowie dzielnic m.st. Warszawy oraz dyrektorzy jednostek organizacyjnych m.st. Warszawy, o których mowa w § 2 pkt. 3–12 Zarządzenia, zobowiązani są do przesyłania raz na kwartał do Biura Pomocy i Projektów Społecznych zestawienia dotyczącego postępowań o udzielenie zamówienia publicznego zawierających klauzulę społeczną, w ramach których nie udzielono zamówienia. Zestawienie składane jest zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do Zasad udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych. Zestawienie składane jest do 15. dnia miesiąca następującego po kwartale, którego dotyczy. Zestawienie obejmuje postępowania o udzielenie zamówienia publicznego powyżej oraz poniżej kwoty określonej w art. 4 pkt. 8 ustawy Pzp.

Załącznik nr 1 do „Zasad udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych”

Uzasadnienie odstąpienia od stosowania klauzul społecznych w zamówieniu publicznym

Zamawiający: .....

Znak sprawy nadany przez Zamawiającego: .....

Przedmiot zamówienia: .....

Szacowana wartość zamówienia netto: .....

Termin wykonania zamówienia: .....

Szczegółowe uzasadnienie odstąpienia od zastosowania klauzul społecznych w powyższym zamówieniu publicznym: .....

.....

.....

Załącznik nr 2 do „Zasad udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych”

Zestawienie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, zawierających klauzulę społeczną, w ramach których nie udzielono zamówienia

Nazwa komórki organizacyjnej Urzędu / jednostki pomocniczej/ jednostki organizacyjnej m.st. Warszawy .....

Okres za jaki składane jest zestawienie .....

Lp.	Przedmiot zamówienia	Szacowana wartość zamówienia netto	Rodzaj zastosowanej klauzuli	Kategoria i liczba osób wymaganych do zatrudnienia przy realizacji zamówienia (dotyczy klauzuli z art. 29 ust. 4 pkt 1 ustawy Pzp)	Tryb postępowania o udzielenie zamówienia publicznego	Powód nieudzielenia zamówienia (np. brak ofert, zbyt wysoka cena)

4. Program Rozwoju Usług Społecznych w Powiecie Świebodzińskim na lata 2015–2018

Wstęp

Niniejszy program jest powiatowym programem rozwoju w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Ma jednak stać się dokumentem zaakceptowanym przez samorzady gminne, jak również organizacje obywatelskie.

Przy konstruowaniu programu przyjęto podejście partycypacyjne i eksperckie. W spotkaniach uczestniczyli reprezentanci wszystkich ważnych podmiotów, których działania przyczynić się mogą do skuteczniejszej realizacji usług społecznych w Powiecie.

Planowanie działań miało charakter strategiczny i wieloetapowy. W planowaniu wzięli udział liderzy lokalni reprezentujący różne środowiska i grupy interesów (organizacje, instytucje, środowiska itp.). Spis uczestników procesu zawiera załącznik nr 1.

Zespół pracował nad dokumentem podczas posiedzeń roboczych od listopada 2014 do czerwca 2015 r. W trakcie spotkań zespołu starano się odzwierciedlać takie wartości polityki społecznej, jak: partycypacyjność i wielosektorowość, solidarność, ład społeczny, subsydiarność.

Spotkania przybierały różnorodny charakter, ale często miały kształt warsztatów, w ramach których pochylano się nad istniejącymi problemami społecznymi i zastanawiano nad możliwościami poprawy sytuacji. W działaniach korzystano z pomocy moderatorów zewnętrznych – m.in. Cezarego Miżejewskiego, Karoliny Cyran. Tego typu zewnętrzne spojrzenie na sytuację lokalną, jaką umożliwili moderatorzy, ułatwiało planowanie strategiczne.

Oto działania, które złożyły się na proces przygotowania dokumentu: wypracowanie koncepcji dokumentu, określenie metod przygotowania

materiału, metod sporządzania analizy mocnych i słabych stron (SWOT), zebranie danych do diagnozy sytuacji, określenie misji oraz celu głównego, który powinien być „wpleciony” w wyszczególnione cele strategiczne i operacyjne, wypracowanie wskaźników i zasad monitorowania. Proces programowania rozwiązań oparto na diagnozie problemów społecznych, którą sporządzono na podstawie dostępnych danych wtórnych, takich jak publikacje, raporty, biuletyny, bazy danych itp. Podstawą do diagnozy były materiały i analizy statystyczne gromadzone i opracowane przez instytucje działające na terenie miasta i Gminy, m.in. przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy w Świebodzinie (PUP), informacje pozyskane od organizacji pozarządowych. Diagnozę sporządzono w oparciu o dane z 2013 r., a także z trzech pierwszych kwartałów roku 2014. Program jest zatem rezultatem analizy aktualnej sytuacji Powiatu i zawiera cele, które wyznaczają podstawowe kierunki działań w zakresie rozwoju usług społecznych. Należy pamiętać, że rozwiązania zawarte w programie zostaną zrealizowane, o ile w jego działania włączą się gminy powiatu świebodzińskiego, które są objęte zakresem działania programu, oraz organizacje obywatelskie działające na obszarze powiatu, co powinno zostać ujęte w stosownym porozumieniu akceptującym zasady programu. Program zostanie zrealizowany, o ile grupa sterująco-monitorująca przygotuje stosowne projekty w ramach RPO i zostaną one przyjęte do realizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego.

Rozdział I. Kontekst i diagnoza programu

1.1. Kontekst

Usługi społeczne są istotną częścią Europejskiego Modelu Społecznego, zwłaszcza w kontekście realizacji Strategii „Europa 2020”. Wysoki priorytet takich działań przekłada się na możliwości finansowe, jak również nowe regulacje prawne. Jednym z priorytetów inwestycyjnych Europejskiego Funduszu Społecznego jest *ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym*. Dzięki tym i podobnym rozwiązaniom administracja publiczna na szczeblu lokalnym ma coraz większe możliwości zwiększania dostępu do usług użyteczności publicznej. W ramach przyjętych w dniu 12 sierpnia 2014 r. programów rozwoju: **Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej** oraz **Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu**. Nowy wymiar aktywnej integracji, Rada Ministrów przyjęła, że usługami interesu ogólnego w wymiarze lokalnym i regionalnym są usługi użyteczności publicznej realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Usługi te są zdefiniowane w ustawie o samorządzie gminnym, w ustawie o samorządzie powiatowym oraz ustawie o gospodarce komunalnej. Zgodnie z powyższymi przepisami zadania o charakterze użyteczności publicznej

to zadania, których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych. Organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego decydują o:

- ▶ wyborze sposobu prowadzenia i form usług użyteczności publicznej;
- ▶ wysokości cen i opłat albo o sposobie ustalania cen i opłat za usługi o charakterze użyteczności publicznej oraz za korzystanie z obiektów i urządzeń użyteczności publicznej jednostek samorządu terytorialnego.

Do usług społecznych użyteczności publicznej w gminach i powiatach, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, należy zaliczyć co najmniej usługi w zakresie:

- ▶ promocji i ochrony zdrowia,
- ▶ pomocy społecznej,
- ▶ wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- ▶ gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- ▶ edukacji publicznej,
- ▶ kultury, kultury fizycznej i turystyki,
- ▶ polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- ▶ wspierania osób niepełnosprawnych (powiat),
- ▶ przeciwdziałania bezrobociu (powiat).

Prezentowany Program celem uzyskania najbardziej efektywnego rezultatu skupiać się będzie na wybranych usługach, które stanowią przedmiot zainteresowania działań związanych z realizacją strategii „Europa 2020”. Zgodnie z umową partnerstwa, podpisaną przez Rząd i Komisję Europejską, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (w perspektywie finansowej 2014–2020) wspierany będzie rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym świadczonych w ramach działalności podmiotów ekonomii społecznej. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych preferencyjnie będą traktowane przedsięwzięcia mające na celu powstawanie i rozwój środowiskowych form opieki nad dziećmi, osobami niepełnosprawnymi, osobami mającymi problemy ze zdrowiem psychicznym, osobami starszymi, osobami wykluczonymi społecznie bądź zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Tym samym finansowane będą projekty wspierające:

- ▶ podmioty opieki nad dzieckiem do lat 3, w tym żłobki (m.in. przyzakładowe), kluby dziecięce, oddziały żłobkowe oraz działania na rzecz zwiększania liczby miejsc w istniejących instytucjach;
- ▶ usługi opiekuńcze nad osobami zależnymi;
- ▶ usługi asystenckie dla osób niepełnosprawnych;
- ▶ usługi wspierania rodziny, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej;
- ▶ rozwój mieszkań chronionych, wspomaganych i treningowych.

Wspierane będą również dalsze działania na rzecz rozwoju edukacji przedszkolnej w ramach projektów edukacyjnych.

Tym samym zakres przedmiotowy przedstawianego programu zostaje określony według przedstawionych powyżej obszarów tematycznych.

1.2. Dane podstawowe

Powiat świebodziński zamieszkuje 56 546 mieszkańców (GUS, 2013), co stanowi 5,5% mieszkańców województwa lubuskiego. W granicach powiatu funkcjonują cztery gminy: Lubrza, Łagów, Skąpe, Szczaniec, oraz dwie gminy miejsko-wiejskie: Świebodzin i Zbąszynek.

Tab. 1. Podstawowe dane demograficzne według gmin (2013)

	Mieszkańcy	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych
Lubrza	3522	52,3	231
Łagów	5156	52,6	372
Skąpe	5132	53,4	302
Szczaniec	3944	52,5	226
Zbąszynek	8387	57,6	284
Świebodzin	30 405	57,1	1709
Łącznie powiat	56 546	55,8	3124
Województwo	1 021 470	55,4	59 805

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. Statystyczne vademecum samorządowca 2014.

1.3. Dzieci do 5 roku życia

W okresie 2014–2020, według prognozy GUS, liczba dzieci w wieku przed rozpoczęciem obowiązkowego szkolnego wyniosła w powiecie 3622. Do 2020 roku liczba dzieci w tych grupach wiekowych zmniejszy się do 3241.

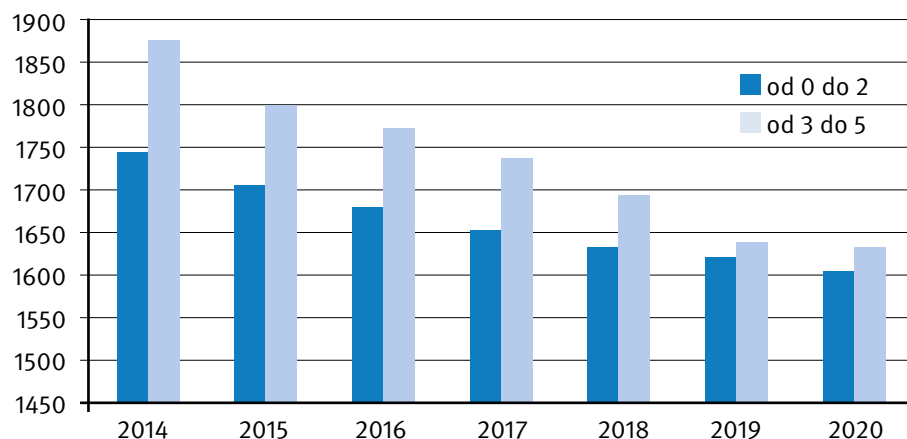
W powiecie świebodzińskim według danych MPiPS¹ na dzień 13 marca 2015 r. funkcjonowały 2 placówki opieki dla dzieci do lat 3 (Prywatny Żłobek „Domek Niani”, ul. Grottgera 12, 66-200 Świebodzin), Klub Maluszka „Motylek” S.C., os. Południowe 31, miasto Świebodzin 66-200 Świebodzin. Z danych GUS na dzień 31 grudnia 2012 r., wynika, że funkcjonowały 3 placówki opieki dla dzieci do lat 3, które obejmują opieką 65 dzieci, mając 58 dostępnych miejsc. Wszystkie placówki znajdują się w Świebodzińsku. Daje to ok. 4,8% dzieci w kategorii wiekowej do lat 2 objętych opieką żłobkową. Należy pamiętać, że część placówek przyjmuje dzieci do 3 roku życia,

¹ <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiaadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow>).

co jeszcze bardziej obniżyłoby udział dzieci objętych opieką przedszkolną. Widoczny jest tu wyraźny deficyt usług w tym obszarze.

Tabela 2. Prognoza liczby dzieci w okresie 2014 -2020 w grupie „żłobkowej” i „przedszkolnej”

Źródło: Prognoza GUS, obliczenia własne.

W przypadku przedszkoli i punktów przedszkolnych, według danych za rok szkolny 2012/2013, mamy do czynienia z 30 placówkami wychowania przedszkolnego obejmującymi opieką 1512 dzieci. Zdając sobie sprawę, że był to jeszcze okres przejściowy odchodzenia 6-latków, możemy uznać, że jest to wystarczający poziom opieki. Nie zgłaszano dodatkowych potrzeb w obecnym okresie, co nie zmienia faktu, iż takie potrzeby mogą się pojawić w dalszej przyszłości.

Sygnalizowano natomiast potrzeby związane z sytuacją dzieci o szczególnych potrzebach, w tym związanych z niepełnosprawnością.

Tabela 3. Placówki przedszkolne oraz liczba dzieci w roku szkolnym 2012/2013

Gminy	Placówki wychowania przedszkolnego	Miejsca w przedszkolach		Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	W tym w przedszkolach
		W tym przedszkola			
Lubrza	4	2	100	119	85
Łagów	3	1	100	159	92
Skąpe	3	1	125	152	113
Szczaniec	1	1	120	113	113
Zbąszynek	5	5	325	307	307
Świebodzin	14	8	809	1071	802
łącznie powiat	30	18	1579	1921	1512

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. Vademecum Samorządowca 2014. Obliczenia własne.

1.4. Wsparcie rodzin

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie:

1. konsultacji i poradnictwa specjalistycznego; terapii i mediacji;
2. usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
3. pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
4. organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”.

Rodzina może zostać wsparta przez asystenta rodzinnego, zaś dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Obecnie działania wspierające rodziny mają charakter bardzo zaczątkowy. W gminie Świebodzin działa dwóch asystentów: jeden w pełnym wymiarze, drugi na ¼ etatu, którzy obejmują wsparciem 19 rodzin na 180 potrzebujących. W Zbąszynku 2 asystentów, zatrudnionych na umowy zlecenia, wspiera 13 rodzin. W Szcząńcu pracuje 1 asystent w wymiarze połowy czasu pracy na zlecenie, zaś w Lubrzy zatrudniano 1 asystenta opiekującego się 15 rodzinami. Z Łagowa i Skąpego brak danych. Tym samym w trzech gminach powiatu obejmowano wsparciem zaledwie 46 rodzin. Według informacji pomocy społecznej dużym deficytem jest brak stałego wsparcia prawnego i psychologicznego.

1.5. Piecza zastępcza

Pieczka zastępcza jest sprawowana w formie:

- 1) rodzinnej,
- 2) instytucjonalnej.

W zakresie pieczy instytucjonalnej w 2014 roku na terenie powiatu funkcjonowało sześć placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego oraz Centrum Administracyjne do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Świebodzinie. Liczba dzieci w poszczególnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych na dzień 31 grudnia 2014 r.:

- ▶ Dom Dziecka Nr 1 w Świebodzinie ul. Słoneczna 48 – (14 miejsc) – 14 dzieci;
- ▶ Dom Dziecka Nr 2 w Świebodzinie ul. Słoneczna 50 – (14 miejsc) – 14 dzieci;
- ▶ Dom Dziecka Nr 3 w Świebodzinie ul. Słoneczna 52 – (14 miejsc) – 15 dzieci;
- ▶ Dom Dziecka Nr 4 w Świebodzinie ul. Jeziorowa 10B – (30 miejsc) – 21 dzieci;
- ▶ Dom Dziecka Nr 5 w Świebodzinie ul. Jeziorowa 10A – (14 miejsc) – 14 dzieci;
- ▶ Dom Dziecka Nr 6 w Świebodzinie ul. Jeziorowa 10 – (14 miejsc) – 13 dzieci.

W przypadku pieczy rodzinnej w 2014 funkcjonowało: 55 spokrewnionych rodzin zastępczych, 26 niezawodowych i 3 zawodowe rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, oraz 1 zawodowa specjalistyczna rodzina zastępcza. Łączna liczba dzieci w rodzinach zastępczych wyniosła 121 (tendencja rosnąca). W procesie usamodzielniania znajdowali się wychowankowie rodzin zastępczych w liczbie: 3 w 2012, 6 w 2013 r., oraz 6 w 2014 roku, zaś z placówek opiekuńczo-wychowawczych: 13 osób w 2012, 16 w 2013 oraz 14 w 2014 roku.

W ramach pomocy specjalistycznej psycholog PCPR w 2014 r. przyjął 172 osoby, którym udzielił 315 porad. Psycholog wydał 154 oceny dotyczące funkcjonowania dzieci w rodzinach zastępczych w ramach zespołów kwalifikacyjnych, 15 pisemnych informacji o rodzinach zastępczych i dzieciach umieszczonych w tych rodzinach oraz 8 opinii o kandydatach do pełnienia funkcji rodziny zastępczej poprzedzonych czterema godzinnymi badaniami psychologicznymi.

W roku 2014 stałą terapią objętych było 20 osób, w tym przede wszystkim dzieci – 15 oraz rodziny – 5. W 2013 roku poradnictwem i terapią zostało objętych 258 osób w rodzinach i zostały udzielone 223 porady rodzinom. W roku 2012 ze wsparcia psychologa skorzystało 99 osób, udzielono 223 porady. Ponadto w roku 2012 dla 3 rodzin zastępczych zawodowych, pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, zorganizowane zostały dwa warsztaty z tematu komunikacja bez przemocy – trening zastępowania agresji z wykorzystaniem metod behawiorystycznych i sytuacje trudne wychowawczo. Zauważalny jest deficyt nowych rodzin zastępczych oraz brak stałego wsparcia psychologicznego.

1.6. Osoby niepełnosprawne

W 2012 usługami PCPR w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych objętych było 1303 osoby, w 2013 – 806, zaś w 2014 – 1037 osób z niepełnosprawnością. Ważną informacją jest to, że zapotrzebowanie zgłosiło blisko 1400 osób z niepełnosprawnością.

Dane te wskazują na krąg osób potrzebujących wsparcia publicznego w ramach obecnych regulacji prawnych. Na koniec 2013 w powiatowym urzędzie pracy zarejestrowano 238 bezrobotnych. Brak jest usługi asystenta osoby niepełnosprawnej, jak również rozwiniętych działań w zakresie rehabilitacji społecznej. W obszarze tym widoczna jest obecność organizacji obywatelskich.

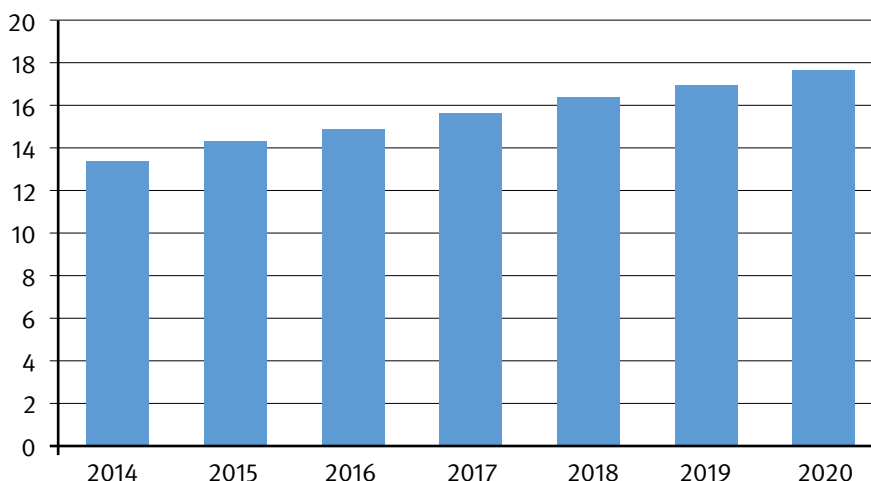
1.7. Osoby starsze

Wobec diagnozy wzrostu liczby osób starszych na obszarze powiatu (patrz tabela 4 na następnej stronie), która wskazuje w najbliższych trzech latach przyrost tej grupy wiekowej o blisko 1000 osób, pojawia się potrzeba intensyfikacji działań.

Tymczasem obecnie w Świebodzinie usługami opiekuńczymi objęte są 23 osoby, w tym 3 obłożnie chore. Usługi te realizuje 6 opiekunów. Przy Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje Dzienny Dom Pobytu, do którego

w 2014 r. uczęszczało 45 osób. Udzielanie pomocy w tej formie pozwala seniorom długo i dobrze funkcjonować w ich naturalnym środowisku, co zapobiega konieczności umieszczania ich w domach pomocy społecznej. W roku 2014 pracownikom socjalnym udało się nakłonić około 20 rodzin do podjęcia działań mających na celu zorganizowania opieki nad osobą starszą i chorą bez korzystania z usług domu pomocy społecznej.

Tab. 4. Prognoza udziału liczby osób 65+ w stosunku do ogółu mieszkańców powiatu (% ogółu mieszkańców)

Źródło: Prognoza GUS, obliczenia własne.

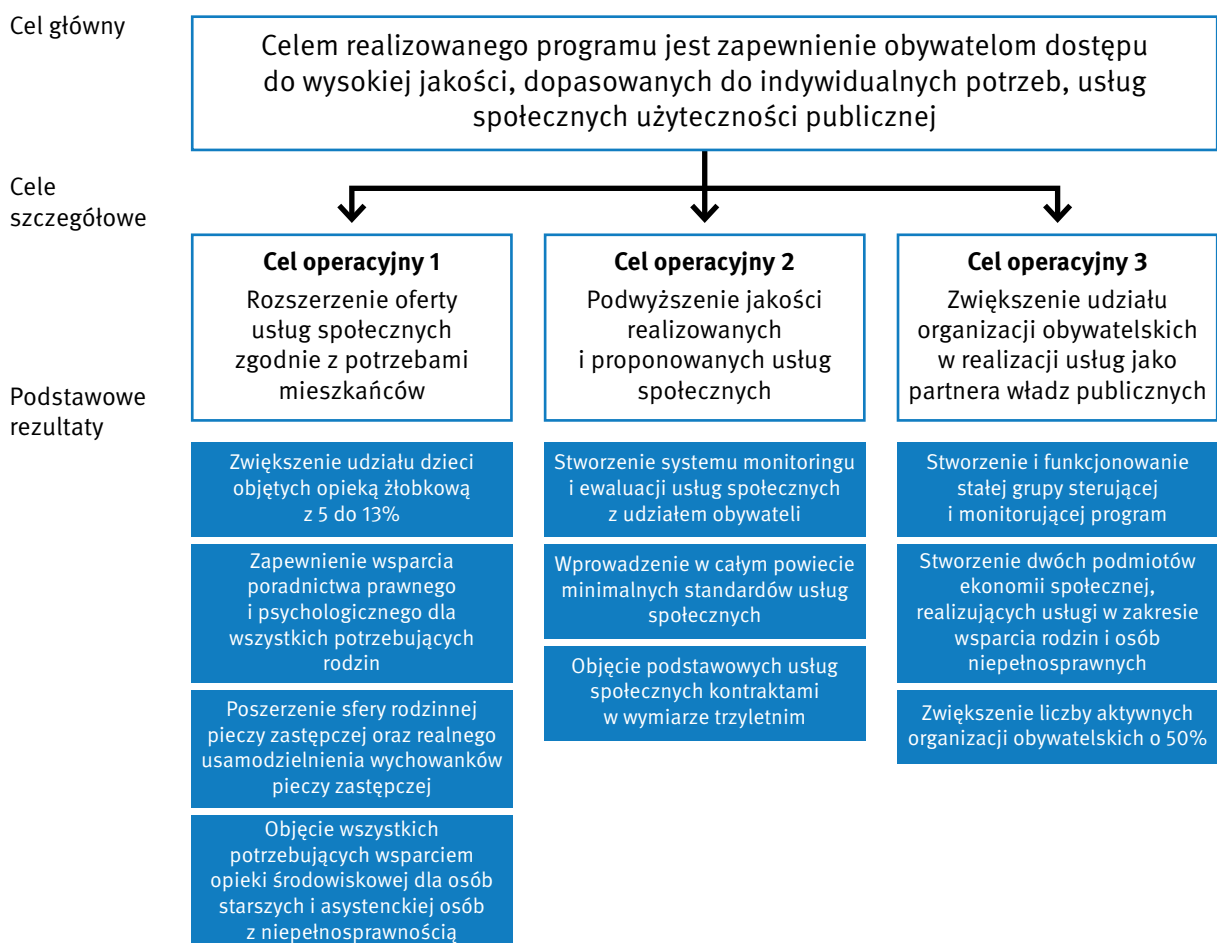
W Zbąszynku pomocą objętych jest 16 osób, w tym usługami specjalistycznymi 5 osób. W gminie funkcjonuje Dzienny Dom Pomocy na 25 osób. Do Domu Pomocy Społecznej skierowano 8 osób. W usługach opiekuńczych pracuje 5 opiekunek, w tym jedna finansowana z budżetu państwa do usług specjalistycznych. W Lubrzy nie zatrudnia się opiekuna. Do lutego 2015 był zatrudniony pracownik na umowę zlecenie. W Szczañcu usługami objęta jest jedna osoba. Usługi realizuje pracownik na 1/2 etatu.

Z porównania stanu obecnego i prognoz demograficznych wynika wyraźny deficyt w tym obszarze usług. Sprawa ta wymaga dodatkowego zbadania w trakcie realizacji programu. Nie ulega wątpliwości, że problem będzie bardzo gwałtownie narastał.

Rozdział II. Cele programu rozwoju

Celem programu rozwoju usług powiatu świebodzińskiego jest zapewnienie obywatelom dostępu do wysokiej jakości, dopasowanych do indywidualnych potrzeb, usług społecznych użyteczności publicznej. Jak już wcześniej zasygnalizowano, zakres usług jest ściśle skorelowany z Umową Partnerstwa – przyjętego przez Radę Ministrów i Komisję Europejską dokumentu określającego strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych. Nie jest to zatem dokument decydujący

o wszystkich rodzajach usług społecznych, lecz jedynie o tych, których wsparcie w wymiarze finansowym, organizacyjnym i prawnym prowadzić może do rzeczywistych, sugerowanych wnioskami z przeprowadzonej diagnozy, zmian społecznych.

Cel główny zoperacjonalizowany zostanie poprzez trzy cele operacyjne (cele szczegółowe):

- ▶ Rozszerzenie oferty usług społecznych zgodnie z potrzebami mieszkańców – cel ten ma w swoim założeniu rozszerzenie oferowanych usług społecznych w oparciu o zdiagnozowane potrzeby mieszkańców. Oferta musi uwzględniać zarówno prognozy demograficzne, jak i rozszerzenie „uświadczenia możliwości” oferowanych usług społecznych;
- ▶ Podwyższanie jakości realizowanych i proponowanych usług społecznych – cel ten zakłada, że oferowane usługi będą podlegały zarówno ocenie obywateli, jak i jakościowej standaryzacji, aby każdy realizator przygotowywał ofertę na odpowiednim poziomie jakościowym.
- ▶ Zwiększenie udziału organizacji obywatelskich jako partnera władz publicznych i jako podmiotów najlepiej realizujących dopasowane do potrzeb indywidualnych usługi społeczne.

Rozdział III. Kierunki interwencji publicznej – podejmowane działania

Z celów operacyjnych wynikają trzy podstawowe kierunki działań, które przekładają się na konkretne przedsięwzięcia do zrealizowania zarówno przez instytucje publiczne, jak i organizacje obywatelskie.

Priorytet I . Poszerzanie oferty usług społecznych

Działanie	Przedsięwzięcia	Wskaźnik produktu	Realizator
I.1. Opieka nad dziećmi do lat 5	Stworzenie nowych miejsc i punktów żłobkowych/ opiekuńczych	Objęcie opieką żłobkową/ opiekuńczą, co najmniej 160 dzieci	Organizacje obywatelskie
	Zaspokojenie potrzeb dzieci niepełnosprawnych w zakresie edukacji przedszkolnej	Objęcie wszystkich dzieci wymagających dodatkowego wsparcia usługami asystenckimi	Organizacje obywatelskie
I.2. Rozwój systemu wsparcia rodzin	Zwiększenie liczby asystentów rodzinnych	5 nowych asystentów rodzinnych	OPS
	Zapewnienie stałego wsparcia w zakresie poradnictwa prawa rodzinnego	Mobilny ośrodek wsparcia w powiecie	Organizacje obywatelskie
	Zapewnienie stałego wsparcia psychologicznego dla rodzin oraz centrum profilaktyki uzależnień	Mobilny ośrodek wsparcia w powiecie	Organizacje obywatelskie
I.3. Piecza zastępcza – poradnictwo, usamodzielnienie	Zwiększenie liczby niezawodowych rodzin zastępczych	z 26 do 31	PCPR
	Zwiększenie liczby zawodowych rodzin zastępczych	z 6 na 10	PCPR
	Rozwój procesu usamodzielniania wychowanków placówek i rodzin zastępczych (stworzenie mieszkań chronionych)	4 mieszkania chronione dla wychowanków	PCPR
I.4. Nowe usługi na rzecz osób z niepełnosprawnością	Zapewnienie dostępu do usług asystentów osób z niepełnosprawnością	5 asystentów osób niepełnosprawnych	PCPR/organizacje obywatelskie
	Zapewnienie usług tyflopedagogicznych w systemie edukacji	1 pracownik	Organizacje obywatelskie
	Rozbudowa form rehabilitacji społecznej	Stworzenie centrum dziennego	Organizacje obywatelskie/PCPR
I.5. Osoby starsze	Rozwój środowiskowych usług opiekuńczych	10 etatów opiekuńczych	OPS
	Budowa form dziennego wsparcia	Utworzenie 6 klubów seniora i rozwój 2 dziennych domów pomocy	OPS organizacje obywatelskie
	Rozwój aktywności społecznej seniorów i weteranów	Zwiększenie oddziaływań rehabilitacji społecznej i edukacyjnej	Organizacje obywatelskie, OPS

Priorytet II. Wzrost jakości usług społecznych

Działanie	Przedsięwzięcia	Wskaźnik produktu	Realizator
II.1. Partycypacja uczestników	Włączenie mieszkańców do okresowych ocen realizowanych usług społecznych	Coroczne spotkania z mieszkańcami	Powiat/gminy/ Organizacje obywatelskie
	Wprowadzenie zasad informowania obywateli o realizowanych usługach społecznych	Rozwój strony internetowej / zakładka usługi społeczne/ spotkania/inne działania	Powiat/ gminy/ Organizacje obywatelskie
II.2. Standardy określone lokalnie	Wypracowanie minimalnych standardów dla wybranych usług społecznych	Wypracowany standard	Powiat, gminy, organizacje obywatelskie
	Objęcie wspólnymi standardami usług wszystkich gmin i powiatu	Przyjęcie standardu w gminach	Gminy/powiat
II.3. Kwalifikacje – podnoszenie/ uzupełnianie	Objęcie wspólnymi szkoleniami osób realizujących usługi społeczne w sektorze publicznym i obywatelskim	100 osób z sektora publicznego i społecznego	Organizacje obywatelskie
II.4. Procedury zlecania	Wypromowanie formy powierzenia zadań	Wprowadzenie powierzenia w przynajmniej 2 konkursach	Gminy, Powiat
	Wprowadzenie trzyletnich form zlecania zadań	Wprowadzenie zlecania umów 3-letnich w co najmniej dwóch usługach	Gminy, Powiat
	Koordinacja informacyjna o realizowanych konkursach ofert	Rozwój strony internetowej / zakładka usługi społeczne/ SI SMS/ inne formy	Powiat

Priorytet III. Rozwój partnerstwa publiczno-społecznego

Działanie	Przedsięwzięcia	Wskaźnik produktu	Realizator
III.1. Udział partnerów w kreowaniu i monitorowaniu usług	Usprawnienie systemu wymiany informacji dotyczącej świadczenia usług w powiecie i gminach	Rozbudowa strony internetowej i wykorzystanie SI SMS/ inne formy	Powiat
	Systematyczne spotkania grupy sterująco-monitorującej złożonej z przedstawicieli samorządu powiatowego, samorządów lokalnych i organizacji obywatelskich świadczących usługi	4 spotkania rocznie	Powiat i organizacje obywatelskie
	Stworzenie systemu monitoringu świadczonych usług i coroczne przygotowywanie raportu z efektów wdrażania systemu, który będzie poddany konsultacjom publicznym	Coroczny raport monitorujący	Powiat
Działanie III.2. Rozwój i wsparcie istniejących podmiotów społecznych i powstawanie nowych realizujących usługi	Wsparcie samoorganizacji sektora poprzez stworzenie Forum Organizacji Obywatelskich powiatu świebodzińskiego	Projekt systemu wsparcia, w tym program regrantowy (w ramach Działaj Lokalnie lub samorządowych);	Organizacje obywatelskie
	Działania na rzecz promowania aktywności społecznej mieszkańców powiatu, w tym zakładania nowych organizacji i podmiotów ekonomii społecznej	Stanowisko ds. współpracy z NGO na pełen etat w powiecie	Powiat/Organizacje obywatelskie

Działanie III.3. Rozwój i wsparcie istniejących podmiotów społecznych i powstawanie nowych realizujących usługi	Działania na rzecz promowania aktywności społecznej mieszkańców powiatu, w tym zakładania nowych organizacji i podmiotów ekonomii społecznej – konferencje edukacyjne, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	3 spotkania roczne w sprawie FIO	Organizacje obywatelskie, powiat gminy
	Wspieranie organizacji obywatelskich w podejmowaniu działań w sferze pożytku publicznego w tym działalności odpłatnej pożytku	Stała współpraca/punkt lokalny OWES	Organizacje obywatelskie
	Poszerzany będzie zakres zlecania zadań publicznych organizacjom obywatelskim i innym podmiotom ekonomii społecznej	Stała współpraca/punkt lokalny OWES	Organizacje obywatelskie
III.4 Kreowanie nowych społecznych realizatorów usług	Podjęcie ścisłej współpracy z Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej na rzecz tworzenia przedsiębiorstw społecznych realizujących usługi społeczne w powiecie	Stała współpraca/punkt lokalny OWES	Powiat, organizacje obywatelskie
	Wyszukiwanie i przygotowywanie liderów i kadry mogącej realizować usługi społeczne w powiecie w ramach ekonomii społecznej (szkoła liderów);	20 wyszkolonych liderów	Organizacje obywatelskie

Rozdział IV. Plan finansowy programu

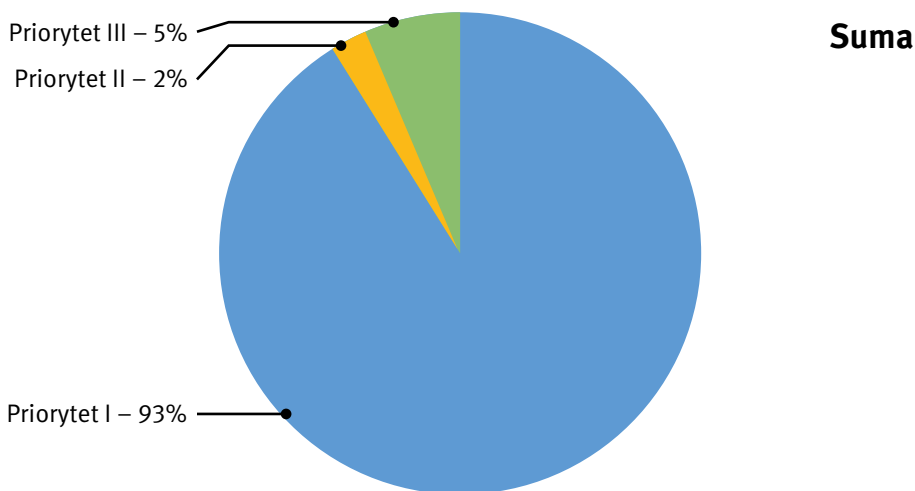
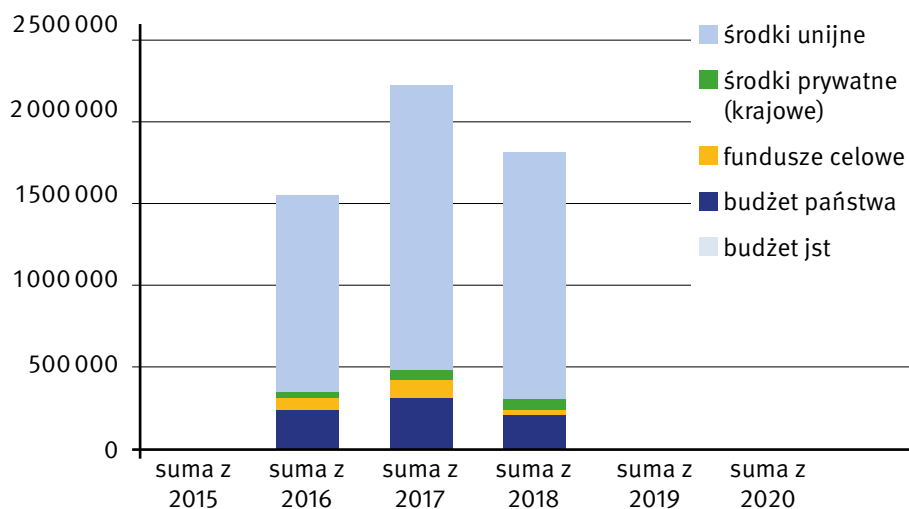
Finansowanie działań określonych w programie zostało obliczone przy uwzględnieniu możliwości współfinansowania ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego województwa lubuskiego na okres 2014–2020. Założono zatem, że wsparcie z budżetu UE umożliwi uruchomienie impulsu rozwoju usług społecznych użyteczności publicznej na lata następne. Łączna proponowana kwota indykatywnych wydatków programu wynosi 5 572 200 zł, z czego wsparcie z budżetu UE wyniesie 4 414 275 zł. Środki samorządowe planowane są w kwocie 790 725 zł, zaś środki budżetu państwa 228 000 zł. Ponadto należy uwzględnić wydatki prywatne obywateli w wysokości 139 200 zł.

Przewidziano, że pierwsze wydatki związane z wdrożeniem programu rozpoczną się w 2015, zaś podstawowa część zostanie zrealizowana w okresie 2016–2018. Niektóre działania nie zostały jeszcze oszacowane, m.in. z uwagi na nieznaną budżet funkcjonowania Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (Priorytet III). Plan finansowy będzie zatem korygowany w toku bieżącego monitoringu.

Działania i źródła finansowania	2015	2016	2017	2018
Działanie I.1	0	282 300	710 400	488 400
budżet jst	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	10 800	37 800	45 600
środki unijne	0	271 500	672 600	442 800
Działanie I.2	0	366 000	324 000	324 000
budżet jst	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	366 000	324 000	324 000
Działanie I.3	0	144 400	309 900	341 400
budżet jst	0	61 650	127 925	130 350
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	82 750	181 975	211 050
Działanie I.4	500	269 400	200 400	200 400
budżet jst	500	6 000	6 000	6 000
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	263 400	194 400	194 400
Działanie I.5	0	349 800	501 600	354 000
budżet jst	0	150 000	150 000	30 000
budżet państwa	0	60 000	60 000	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	139 800	291 600	324 000
Działanie II.1	0	10 200	8 200	8 200
budżet jst	0	10 200	8 200	8 200
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	0	0	0
Działanie II.2	0	5 000	5 000	5 000
budżet jst	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	5 000	5 000	5 000

Działanie II.3	0	0	0	0
budżet jst	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	0	0	0
Działanie II.4	0	30 000	30 000	30 000
budżet jst	0	0	0	0
budżet państwa	0	30 000	30 000	30 000
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	0	0	0
Działanie III.1	0	9 000	9 000	9 000
budżet jst	0	4 000	4 000	4 000
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	5 000	5 000	5 000
Działanie III.2	0	33 900	47 400	47 400
budżet jst	0	18 900	32 400	32 400
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	15 000	15 000	15 000
środki unijne	0	0	0	0
Działanie III.3	0	6 000	6 000	6 000
budżet jst	0	0	0	0
budżet państwa	0	6 000	6 000	6 000
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	0	0	0
Działanie III.4	0	50 000	50 000	0
budżet jst	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0
fundusze celowe	0	0	0	0
środki prywatne (krajowe)	0	0	0	0
środki unijne	0	50 000	50 000	0
Suma końcowa	500	1 556 000	2 201 900	1 813 800

Rozdział V. Harmonogram programu

Działania programu zostaną rozpoczęte powołaniem przez zarząd powiatu zespołu monitorująco-sterującego we wrześniu 2015 roku. Zespół ma zadanie opracować harmonogram działań programu, który zostanie zatwierdzony przez Zarząd Powiatu.

Harmonogram będzie obejmował okres 2016–2018 i zostanie skorelowany z przewidywanymi konkursami określonymi w Regionalnym Programie Operacyjnym.

Załącznik nr 1. Skład Zespołu przygotowującego Program Rozwoju Usług Społecznych

1. Malwina Baszuro – Ośrodek Pomocy Społecznej – Świebodzin
2. Małgorzata Dobrowolska – Ośrodek Pomocy Społecznej – Zbąszynek
3. Monika Filińska – Stowarzyszenie „Bona Fides”
4. Maciej Góras – Ogólnopolskie Stowarzyszenie na rzecz Osób Uzależnionych i Współuzależnionych „Joker”
5. Elżbieta Greczycho – Świebodzińskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym w Świebodzinie
6. Ludmiła Janik – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Świebodzin
7. Krzysztof Krzywak – Fundacja „Spieszmy się”
8. Artur Macul – Ośrodek Pomocy Społecznej – Skąpe
9. Izabela Małecka – Ośrodek Pomocy Społecznej – Skąpe
10. Jolanta Muchowska – Ośrodek Pomocy Społecznej – Zbąszynek
11. Alicja Nogajewska – PZN koło Świebodzin / Stowarzyszenie Osób Niewidomych i Słabowidzących z powiatu świebodzińskiego
12. Marta Obst – Ośrodek Pomocy Społecznej – Szczaniec
13. Kamila Ognista – Ośrodek Pomocy Społecznej – Lubrza
14. Katarzyna Patrzek-Lebiotkowska – DPS w Toporowie
15. Joanna Rybczyńska – Starostwo powiatowe w Świebodzinie
16. Katarzyna Rucioch – Ośrodek Pomocy Społecznej – Zbąszynek
17. Mirosława Węgieł – Ośrodek Pomocy Społecznej – Świebodzin

przy wsparciu

18. Tomasz Armutowicz – Świebodzińskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym
19. Przemysław Karg – Fundacja Kształcenia Kreatywnego – Górzycza
20. Alfred Rokitnicki – Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne oddział Świebodzin
21. Anna Tepper – Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne oddział Świebodzin
22. Marco Tepper – Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne oddział Świebodzin
23. Rafał Wojtkiewicz – Stowarzyszenie ARS Familia
24. Jolanta Waszczuk – Stowarzyszenie „Świebodziński Parasol Nadziei”
25. Wiesław Zajdel – Stowarzyszenie Nowy Dworek